

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO NA LATA 2014 – 2020

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
1. PODSUMOWANIE STRATEGII ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO NA LATA 2014 – 2020	7
1.1. MISJA I WIZJA	7
1.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	8
2. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO.	10
2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU PABIANICKIEGO	10
2.2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO – KULTUROWE	11
2.3. POŁOŻENIE, UKSZTAŁTOWANIE TERENU, POWIĄZANIE Z OTOCZENIEM	12
2.4. ZASOBY POWIATU	14
2.4.1. Zasoby ludzkie	14
2.4.2. Zasoby przyrodnicze	23
2.5. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	32
2.5.1. Infrastruktura techniczna	32
2.5.2. Ochrona środowiska	45
2.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	47
2.6.1. Edukacja	47
2.6.2. Opieka zdrowotna	52
2.6.3. Pomoc społeczna	53
2.6.4. Porządek publiczny i ochrona przeciwpożarowa	55
2.6.5. Sport i kultura w Powiecie Pabianickim	57
2.7. SFERA GOSPODARCZA	60
2.7.1. Przemysł, przedsiębiorczość i struktura podmiotów gospodarczych	60
2.7.2. Rolnictwo	64
2.7.3. Turystyka i rekreacja	65
2.7.4. Sytuacja finansowa Powiatu	70
Analiza SWOT Powiatu Pabianickiego	75
3. SONDAŻ OPINII PUBLICZNEJ	76

4. MISJA I WIZJA _____	87
4.1. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU _____	88
4.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE _____	88
4.2.1. Cel strategiczny I _____	88
4.2.2. Cel strategiczny II _____	94
4.2.3. Cel strategiczny III _____	100
4.2.4. Cel strategiczny IV _____	107
4.2.5. Cel strategiczny V _____	112
5. SPOSOBY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA _____	118
5.2. POWIĄZANIE STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU _____	119
6. MONITORING I EWALUACJA _____	127
6.1. MONITOROWANIE STRATEGII _____	127
6.2. PROPONOWANE WSKAŹNIKI _____	129
Bibliografia _____	131
Spis tabel i rysunków _____	133
6.3. ZAŁĄCZNIK 1 – WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY _____	136

WSTĘP

Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o Powiecie, wyznacza długofalowe kierunki jej rozwoju oraz wskazuje działania, których realizacja przyczyni się do rozwoju obszaru.

Dokument przygotowany został na zlecenie Starostwa Powiatowego w Pabianicach w ramach działań związanych z aktualizacją poprzedniego dokumentu wyznaczającego strategiczne kierunki rozwoju Powiatu. Projekt zrealizowany został przez Łódzką Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.

Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 jest dokumentem kierunkowym, nakreślającym nadrzędne cele długoterminowe (strategiczne), priorytety rozwoju oraz kierunki działań władz Powiatu. Strategia określa również stan docelowy, do którego Powiat powinien dążyć w kolejnym okresie programowania, zarysowuje ramy działań władz Powiatu prowadzących do osiągnięcia danego stanu, a także prezentuje przykłady inicjatyw w ramach każdego celu strategicznego.

Uchwalenie Strategii nie zamyka jednak możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji działań inwestycyjnych, zgodnie z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi¹. Strategia jest równoległe narzędziem, które wyznacza ogólne ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami oraz stanowi kluczowy element planowania rozwoju lokalnego.

W opracowaniu niniejszej Strategii, oprócz wymienionej powyżej Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. udział wzięli reprezentanci Starostwa Powiatowego w Pabianicach, przedstawiciele władz gmin wchodzących w skład Powiatu, radni, przedstawiciele występujących na terenie Powiatu przedsiębiorstw, instytucji oraz jednostek organizacyjnych. Narzędziem wykorzystanym w trakcie opracowywania niniejszego dokumentu, które jest powszechnie stosowane przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym, były konsultacje społeczne przeprowadzone w formie badania ankietowego.

---

¹ Domański, T. *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy*, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999

Niniejsza Strategia składa się z sześciu rozdziałów oraz bibliografii.

We wstępie przedstawiono cel i strukturę dokumentu oraz zastosowane podejście metodologiczne.

Rozdział pierwszy stanowi zwięzłe streszczenie dokumentu, zawierające podsumowanie kluczowych założeń i wniosków wynikających ze Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020.

Rozdział drugi poświęcony jest ocenie stanu obecnego Powiatu. Przedstawiono w nim diagnozę zasobów Powiatu, dokonano inwentaryzacji kluczowych informacji na temat zagospodarowania przestrzennego oraz sytuacji gospodarczej. W dalszej części rozdziału znajduje się **analiza SWOT**, tj. wskazanie mocnych i słabych stron Powiatu oraz szans i wyzwań dla jego dalszego rozwoju. Została ona przeprowadzona w trzech obszarach diagnostycznych: zasoby, infrastruktura i gospodarka.

W rozdziale trzecim znalazły się wyniki badania sondażowego przeprowadzonego wśród osób wskazanych przez władze Powiatu: radnych Rady Powiatu Pabianickiego oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

W rozdziale czwartym zdefiniowane zostały misja i wizja Powiatu Pabianickiego, nakreślające ogólne kierunki jego rozwoju, a także stanowiące wyraz aspiracji władz Powiatu i pozostałych interesariuszy Strategii. W rozdziale tym uwzględniono również prezentację przykładowych działań i inicjatyw, które władze Powiatu mogą podejmować w ramach realizacji poszczególnych celów strategicznych.

Rozdział piąty opisuje wszystkie cele w powiązaniu z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz opis możliwych źródeł finansowania zadań zdefiniowanych w ramach niniejszej Strategii.

W rozdziale szóstym przedstawiono wytyczne dla proponowanego systemu wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii. W rozdziale tym przedstawiono także przykładowy zestaw mierników (wskaźników) efektywności procesu realizacji wytycznych zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym.

Bibliografia – zawiera spis dokumentów i materiałów wykorzystanych do opracowania niniejszej Strategii.

Centralnym punktem Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego jest lista celów strategicznych wyznaczających docelowe, długofalowe kierunki rozwoju regionu. Kierunki te określone zostały m.in. w oparciu o wyniki diagnozy zasobów i otoczenia Powiatu, analizy pozyskanych opinii kluczowych reprezentantów społecznych, władz Starostwa, jak również wniosków z sesji strategicznych zespołu projektowego.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 była analiza zasobów, uwarunkowań lokalnych i specyfiki otoczenia Powiatu na podstawie danych dostarczonych przez Starostwo Powiatowe, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz ogólnie dostępnych informacji i dokumentów na temat Powiatu i wchodzących w jego skład gmin. Dodatkowo, w celu uzupełnienia pozyskanych w ten sposób informacji i wyciągniętych na ich podstawie wniosków, przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród Radnych oraz stowarzyszeń funkcjonujących na jego terenie (kluczowych interesariuszy dokumentu Strategii). W efekcie, została przygotowana analiza SWOT, tj. lista mocnych i słabych stron Powiatu oraz szans i zagrożeń dla jego rozwoju.

Wnioski z tak przeprowadzonej diagnozy były podstawą do wypracowania misji i wizji Powiatu Pabianickiego. Misja i wizja wypracowane zostały w ramach sesji strategicznej zespołu projektowego, składającego się z pracowników Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. Efektem sesji strategicznej było wskazanie docelowych kierunków działań podejmowanych przez władze Powiatu.

Określona, przez zespół projektowy, propozycja misji i wizji Powiatu była następnie przedmiotem dyskusji – w pierwszej kolejności z władzami Powiatu a następnie z głównymi interesariuszami – w trakcie prezentacji wstępnych założeń Strategii. W oparciu o kierunek wyznaczony przez misję i wizję rozwoju Powiatu, zespół projektowy przedstawił również propozycję celów strategicznych i podporządkowanych im celów operacyjnych oraz dokonał wstępnej priorytetyzacji (uszeregowania) wypracowanego zbioru długoterminowych celów Powiatu Pabianickiego. W procesie dokonywania hierarchicznego zestawienia celów oraz ustalania ich współzależności zespół projektowy brał pod uwagę głos opinii publicznej, tak aby jak najpełniej łączyć dążenia i konkretne działania wszystkich uczestników życia społecznego i gospodarczego Powiatu.

Sformułowanych raz celów strategicznych i operacyjnych nie należy traktować jako zbioru zamkniętego. Obecny wygląd Strategii Rozwoju został ukształtowany w określonych warunkach oraz na określonym etapie rozwoju Powiatu, które są zmiennymi dynamicznymi. Dlatego osiągnięcie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Powiatu. Aby proces ten przebiegał w usystematyzowany i kontrolowany sposób, zespół projektowy zaproponował koncepcję docelowego systemu wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji Strategii. Koncepcja ta uwzględnia również przykład mechanizmu konstruowania i wykorzystania mierników (wskaźników) efektywności procesu realizacji założeń i celów strategicznych, jakie postawione zostały przed Powiatem.

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020

Źródło: Opracowanie własne

1. PODSUMOWANIE STRATEGII ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO NA LATA 2014 – 2020

Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 jest opracowaniem, które wyznacza długofalowe cele i priorytety rozwoju Powiatu oraz proponowane kierunki działań.

1.1. MISJA I WIZJA

Na potrzeby Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 wizja regionu została sformułowana w następujący sposób:

W 2020 roku Powiat Pabianicki rozpoznawalny na mapie województwa łódzkiego jako obszar atrakcyjny inwestycyjnie i sprzyjający rozwojowi osadnictwa

Misja Powiatu Pabianickiego brzmi następująco:

Inicjowanie i koordynowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju we współpracy z samorządami lokalnymi

1.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

W celu realizacji wizji i misji Powiatu, zdefiniowany został katalog kluczowych dla jego rozwoju celów strategicznych i służących ich osiągnięciu celów operacyjnych. Łącznie zdefiniowanych zostało pięć celów strategicznych oraz osiemnaście przyporządkowanych im celów operacyjnych. Poszczególne cele zaprezentowane zostały w tabeli poniżej.

Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych Powiatu Pabianickiego

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
I.	Przedsiębiorczość i inwestycje	<i>I.1 Wspieranie przedsiębiorców</i>
		<i>I.2 Jednolita polityka inwestycyjna</i>
		<i>I.3 Wspieranie i rozwój działalności rolniczej</i>
II.	Szkolnictwo ponadgimnazjalne ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego	<i>II.1 Poszerzanie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy i popularyzacja szkolnictwa zawodowego</i>
		<i>II.2 Współpraca z uczelniami wyższymi</i>
		<i>II.3 Promocja szkolnictwa ponadgimnazjalnego</i>
III.	Atrakcyjność osadnicza Powiatu	<i>III.1 Informacja na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodzinną</i>
		<i>III.2 Rozwój kultury, sportu i rekreacji</i>
		<i>III.3 Polityka prorodzinna</i>
		<i>III.4 Wspieranie i modernizacja jednostek porządku publicznego</i>
IV	Promocja Powiatu	<i>IV.1 Wypracowanie jednolitego i rozpoznawalnego wizerunku Powiatu</i>
		<i>IV.2 Promocja Przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru Powiatu</i>
		<i>IV.3 Promocja oferty osadniczej</i>
		<i>IV.4 Współpraca z JST</i>

V	Infrastruktura techniczna	V.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej
		V.2 Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej
		V.3 Infrastruktura ochrony środowiska i odnawialnych źródeł energii
		V.4 Informatyzacja

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z układem przedstawionym w powyższej tabeli, w ramach realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego zidentyfikowanych zostało pięć celów strategicznych.

Cel pierwszy jest związany z rozwojem przedsiębiorczości i inwestycji na terenie Powiatu poprzez skoordynowane wsparcie przedsiębiorców i wprowadzenie jednolitej polityki inwestycyjnej. Z uwagi na duże zasoby terenów rolniczych uwzględniono w tym punkcie również wspieranie działalności rolniczej. Kolejny cel strategiczny związany jest ze szkolnictwem ponadgimnazjalnym ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego, który realizowany będzie poprzez poszerzenie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy. W celu zapewnienia rozwoju szkolnictwa w Powiecie Pabianickim powinna zostać podjęta współpraca z uczelniami wyższymi oraz prowadzona aktywna i skuteczna promocja szkolnictwa zawodowego.

Jeśli chodzi o trzeci cel strategiczny związany z podniesieniem atrakcyjności osadniczej Powiatu to zostanie on osiągnięty poprzez prowadzenie skutecznej polityki prorodzinnej oraz rozwój kultury, sportu i rekreacji. Ponadto istotne w osiągnięciu celu jest opracowanie powszechnie dostępnej informacji na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodzinną oraz wspieranie i modernizację jednostek porządku publicznego. Bez prawidłowej działalności tych jednostek nie można mówić choćby o zapewnieniu właściwego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców.

Kolejnym celem strategicznym jest promocja Powiatu – dotyczy wypracowania charakterystycznego wizerunku Powiatu, promocji przedsiębiorczego charakteru Powiatu oraz równolegle promocji oferty osadniczej. Wszystkie działania w tym zakresie prowadzić należy we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład Powiatu.

Ostatnim celem strategicznym jest rozwój infrastruktury technicznej, która jest podstawą do właściwej realizacji pozostałych celów. Cel ten realizowany będzie głównie poprzez modernizację i rozwój infrastruktury drogowej, budowę i modernizację budynków użyteczności publicznej oraz rozwój infrastruktury ochrony środowiska i odnawialnych źródeł energii. Bardzo istotnym z punktu widzenia realizacji tego celu strategicznego, jak również pozostałych, jest informatyzacja, która zapewni właściwy przepływ informacji zarówno na linii urząd – urząd, jak również urząd – petent.

Biorąc pod uwagę wszystkie cele należy postrzegać Powiat jako ośrodek pełniący funkcję koordynacyjną, integracyjną i inicjacyjną szczególnie w przypadku realizacji działań obejmujących współpracę międzygminną. Powiat staje się więc swego rodzaju układem funkcjonalnym wzmacniającym rozwój partnerstwa lokalnych samorządów, nakierowanym na osiągnięcie spójnego rozwoju całego obszaru.

2. DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO.

Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o Powiecie Pabianickim.

2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU PABIANICKIEGO

W pierwszym podrozdziale diagnozy obecnego stanu Powiatu Pabianickiego zostaną przedstawione podstawowe informacje o Powiecie, które obejmują: uwarunkowania historyczno – kulturowe, położenie geograficzne, ukształtowanie terenu, powiązanie z otoczeniem, powierzchnię oraz podział administracyjny.

Rysunek 2. Herb i flaga Powiatu Pabianickiego

Źródło: <http://powiat.pabianice.pl>

Herb Powiatu Pabianickiego przedstawia gotycką tarczę. Wykorzystywane są na nim godła historyczne ziem sieradzkich i łęczyckich, tworzących obecnie Powiat Pabianicki oraz herb i pieczęć Władysława Łokietka, który podniósł osadę Pabianice do rangi miasta. Herb i flaga posiadają charakterystyczne dla heraldyki książęcej i ziemskiej hybrydę kujawską przedstawiającą połuorła – połulwa, pojawiające się na pieczęciach książąt piastowskich, panujących na tych terenach od drugiej połowy XIII wieku. Trzy złote korony na herbie nawiązują do herbu Kapituły Krakowskiej tzw. Aaron. Wizerunek herbu wykorzystywany jest również na fladze, sztandarze oraz pozostałych insygniach powiatu. Herb wraz z pozostałymi symbolami ustanowiono uchwałą Rady Powiatu nr XL/304/09 z dnia 28 maja 2009 roku.²

² Uchwała Nr. XL/304/09 Rady Powiatu w Pabianickiego z dnia 28 maja 2009 roku, w sprawie ustanowienia herbu, flagi urzędowej, flagi powiatu, banneru i pieczęci powiatu pabianickiego.

2.2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO – KULTUROWE

Historia „ziemi pabianickiej” sięga połowy XI wieku, w tym czasie zaczęły powstawać w dorzeczu rzeki Dobrzyńki osady założone przez ludność przysyłaną przez książąt piastowskich. Powstające osady służebne zwane były chropami, a całość kasztelanią chrapską. Obszar „ziemi pabianickiej” w XI wieku położony był w centrum ziem łęczyckiej i sieradzkiej. W 1086 roku księżna Judyta podarowała chropy kapitule krakowskiej, jako ofiarę złożoną w intencji szczęśliwych narodzin (w 1085 r.) upragnionego syna Bolesława zwanego później Krzywoustym. Potwierdzeniem tej darowizny było wmurowanie tablicy upamiętniającej to wydarzenie w ścianę kościoła Św. Mateusza. W chwili obecnej jest to kopia tablicy, gdyż w 1634 roku oryginalną tablicę umieszczono w katedrze na Wawelu³. Chropy podarowane duchownym zajmowały obszar 200 km² i obejmowały tereny od rzeki Dobrzyńki po ówczesny Rzgów. W pierwszej połowie XIV wieku, założono miasto Pabianice, od którego zaczęto zwać ziemie: kasztelanią pabianicką, kluczem pabianickim lub „państwem pabianickim”. Historycy spierają się co do historii powstania nazwy dzisiejszego miasta powiatowego. Najprawdopodobniej nazwa ta wzięła się od pobijania czyli zabijania zwierząt podczas łowów. Inne wersje mówią, że nazwa mogła powstać od: imienia legendarnej księżniczki Fabianki lub Pabianki, która mieszkała we dworze (w tych czasach powszechne było nadawanie nazwy miast od imion, nazwisk lub zawodów) lub pobawiania (zabawiania się) książąt podczas łowów, gdyż na tych terenach w tamtych czasach bardzo dużo polowano.

Największy rozwój „ziemi pabianickiej” nastąpił w wieku XVI. Do Kapituły wówczas należały m.in. huty szkła w Hucie Dłutowskiej i Hucie Wiskickiej, oraz huta żelaza w Ldzaniu. W czasach świetności Pabianice posiadały swój statek i spichlerz we Włocławku, co pozwoliło im swobodnie handlować z Gdańskiem. Wówczas siedzibą kapituły był dwór pabianicki. Rozwój regionu trwał do najazdu Szwedów w 1655 roku, od tego momentu sytuacja gospodarcza ciągle się pogarszała, a wielokrotne pożary i plagi chorób dopełniły zniszczenia. Bardzo istotnym momentem w historii tych ziem był moment II rozbioru Polski, w wyniku którego bezpowrotnie utraciła je kapituła krakowska na rzecz rządu pruskiego.

Sytuacja zmieniła się w XIX wieku, kiedy ziemie te znowu zaczęły się rozwijać za sprawą włączenia ich do Królestwa Polskiego i wpisania ich na listę nowo powstających ośrodków włókienniczych. Dzięki tym zabiegom miasto Pabianice, z którym w dużej mierze identyfikował się omawiany obszar, stały się obok Łodzi największym ośrodkiem przemysłowym obok Łodzi⁴.

Administracyjnie, Powiat Pabianicki zaczął funkcjonować jako jednostka samorządu terytorialnego, w województwie łódzkim, w 1999 roku w wyniku wejścia w życie reformy administracyjnej⁵.

---

³ <http://powiat.pabianice.pl/>

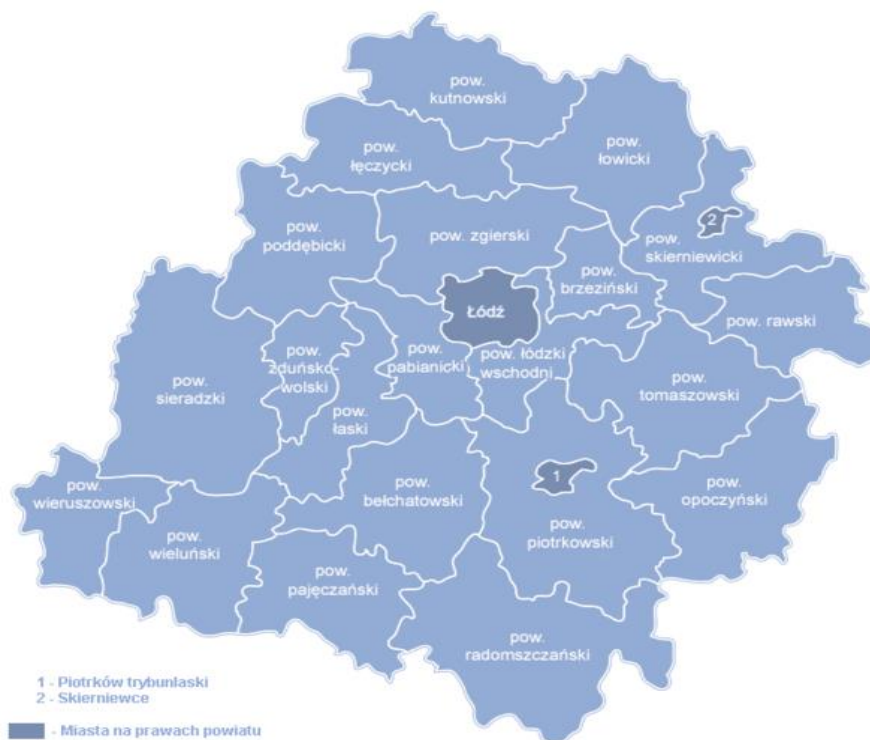
⁴ <http://www.pabianicki.net.pl>

⁵ Ustawa Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną z dnia 13 października 1998 roku

2.3. POŁOŻENIE, UKSZTAŁTOWANIE TERENU, POWIĄZANIE Z OTOCZENIEM

Powiat Pabianicki położony jest w środkowej Polsce, w centralnej części województwa łódzkiego. Jednostka od północy graniczy z powiatami: poddębickim i zgierskim, od południa z powiatami: piotrkowskim i bełchatowskim, od zachodu z powiatem łaskim, a od wschodu z powiatem łódzkim wschodnim oraz miastem Łódź.

Rysunek 3. Położenie Powiatu Pabianickiego w województwie łódzkim

Źródło: <http://www.lojagiellonczyk.pl>

Pod względem powierzchni Powiat Pabianicki zajmuje 19 miejsce na 24 (21 ziemskich i 3 grodzkie) powiaty w województwie łódzkim. W skład Powiatu wchodzi 7 jednostek administracyjnych: Gmina Pabianice, Gmina Dłutów, Gmina Dobroń, Gmina Lutomiersk, Gmina Ksawerów, Miasto Konstanyń Łódzki oraz Miasto Pabianice posiadające status miasta powiatowego.

Rysunek 4. Podział administracyjny Powiatu Pabianickiego

Źródło: <http://www.pabianice.net.pl>

Powiat Pabianicki znajduje się na obszarze Wysoczyzny Łaskiej, która jest rodzajem mezoregionu fizycznogeograficznego środkowej Polski wchodzącego w skład makroregionu Niziny Południowowielkopolskiej. Mezoregion ten jest równiną morenową i w związku z tym posiada raczej łagodne ukształtowanie terenu. Najwyższe wysokości Wysoczyzny Łaskiej dochodzą do 200 m n.p.m. Takie równinne ukształtowanie terenu charakterystyczne jest dla obszaru całego województwa łódzkiego, gdzie przeważają polodowcowe formy rzeźby, czyli właśnie wysoczyzny morenowe, pagórki, wały i wzgórza. Ich obecność na tym terenie spowodowana została działaniem zlodowaceń epoki plejstocenu, zwłaszcza zlodowaceń środkowopolskich⁶. Cechą charakterystyczną tego mezoregionu jest obecność dolin rzecznych: Grabi, Pichny, Neru oraz górnej Bzury. Równie częstym elementem rzeźby tego terenu są wydmy. Na północy Wysoczyzny Łaskiej rozpościera się Równina Poddębicka, którą przecina Dolina Neru, a od południowego zachodu przylegają do niej Pagórki Niemysłowskie. Ponadto w skład wysoczyzny wchodzi również Równina Szadkowska, na wschodzie Równina Pabianicka, na południu Równina Łaska. Od zachodu po obu stronach Pichny Równinę Szadkowską zajmuje w części kompleks Lasów Sieradzkich, na południu zaś, w łuku rzeki Grabi

⁶ „Główne cechy środowiska przyrodniczego województwa łódzkiego” Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

Równina Łaska reprezentującą najwyższe wysokości bezwzględne w Powiecie dochodzące do 213 m n.p.m. Należy również wymienić pozostałe dwie krainy omawianego mezoregionu, czyli Pagórki Lutomierskie i Pagórki Ozorkowskie położone w północnej części Powiatu⁷.

2.4. ZASOBY POWIATU

W poniższym rozdziale przedstawiona została ogólna charakterystyka posiadanych przez Powiat zasobów ludzkich, m.in. liczba mieszkańców, liczba osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych. Ponadto, zawarte tu zostały informacje na temat posiadanych przez Powiat zasobów przyrodniczych oraz ich obecnego stanu w podziale na informacje dotyczące obszarów chronionych, lasów, rzeźby terenu, wód powierzchniowych i podziemnych oraz klimatu.

2.4.1. Zasoby ludzkie

W 2012 roku Powiat Pabianicki pod względem liczby mieszkańców zajął 5 miejsce w województwie łódzkim z liczbą 119 757 osób. Zdecydowana ich większość zamieszkuje tereny miejskie Pabianic i Konstancyna Łódzkiego. Gęstość zaludnienia w tym okresie wynosiła 243 osoby/km², co dało analizowanej jednostce 4 wynik w województwie wśród wszystkich 24 powiatów.

Tabela 2. Liczba ludności wg płci zamieszkującej w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	119 078	119 110	119 127	119 060	120 003	120 016	119 757
Mężczyźni	55 800	55 799	55 770	55 747	56 323	56 330	56 196
Kobiety	63 278	63 311	63 357	63 313	63 678	63 678	63 561

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Z danych zawartych w tabeli powyżej widać, iż na przestrzeni analizowanych lat liczba ludności w Powiecie wzrosła ogółem o 679 osób. Najwyższe wskaźniki w tej kwestii jednostka osiągnęła w latach 2010 i 2011. W roku 2012 nastąpił niewielki spadek liczby mieszkańców o 259 osób (0,2%) w stosunku do roku poprzedniego. Ponadto należy zauważyć znaczną przewagę ogólnej liczby kobiet w stosunku do mężczyzn, która utrzymywała się na bardzo zbliżonym poziomie przez cały badany okres. Tendencja ta jest również charakterystyczna dla całego obszaru województwa łódzkiego.

⁷ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2007- 2013.

Tabela 3. Liczba ludności Powiatu (z podziałem na jednostki samorządu terytorialnego) w latach 2006 – 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Konstantynów Łódzki	17 591	17 608	17 642	17 699	17 802	17 762	17 757
Miasto Pabianice	70 275	69 842	69 470	69 018	69 303	68 922	68 321
Dłutów	4 160	4 223	4 247	4 267	4 297	4 339	4 355
Dobroń	6 948	7 077	7 136	7 225	7 167	7 293	7 405
Ksawerów	7 192	7 222	7 225	7 240	7 428	7 515	7 559
Lutomiersk	7 135	7 233	7 348	7 422	7 636	7 749	7 807
Gmina Pabianice	5 777	5 905	6 059	6 189	6 370	6 436	6 553

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Najwięcej ludności Powiatu Pabianickiego, zaraz po terenach miejskich, zamieszkuje w Gminie Lutomiersk. Z kolei najmniejszą gminą w Powiecie pod względem liczby ludności jest Gmina Dłutów. Interesującym zjawiskiem jest spadek liczby mieszkańców Pabianic oraz ich wzrost w gminach. Miasto Pabianice straciło w analizowanym przedziale czasowym prawie 2 tys. mieszkańców, podczas gdy Gmina Pabianice, w tym samym czasie, zyskała 776 nowych mieszkańców, co stanowi wzrost o 13,5% w stosunku do 2006 roku. Jest to najlepszy wynik pod względem wzrostu liczby ludności spośród wszystkich jednostek samorządowych Powiatu Pabianickiego (w latach 2006 – 2012). Wysoki wskaźnik wzrostu liczby mieszkańców osiągnęła również Gmina Lutomiersk, w której, w analizowanym okresie, przybyło 672 mieszkańców. Najmniejszy wzrost w tej kwestii odnotowano w Konstantynowie Łódzkim jedynie o 166 osób, co stanowi wzrost ok. 1% w stosunku do początku analizowanego okresu. Proces ten powiązać można ze zjawiskiem suburbanizacji, w którym mieszkańcy większych miast wyprowadzają się na tereny podmiejskie z zachowaniem swojego dotychczasowego miejsca pracy. Bliskość Łodzi, w tym względzie, może mieć kluczowe znaczenie.

Na strukturę społeczeństwa bez wątpienia wpływa również dynamika urodzeń i zgonów. W latach 2006 – 2012, przy niewielkich wahaniach liczby zgonów, nastąpił zdecydowanie większy wzrost liczby urodzeń. Liczba zgonów w badanym okresie w 2012 roku w stosunku do roku 2006 wzrosła o 1,17%, natomiast urodzeń w tym samym czasie było o 12,9% więcej. Porównując dane lat 2006 i 2012 widzimy, iż liczba zgonów w stosunku do liczby urodzeń jest większa o 44,8% w 2006 roku, natomiast w 2012 roku różnica ta zmniejszyła się do 29,76%. Przyrost naturalny na 1000 osób w 2012 roku wynosił **minus 2,8⁸**.

Przyczynami tego stanu są głównie takie czynniki jak: ogólny wzrost kosztów utrzymania rodziny (zmiana modelu rodziny z 2+2 na 2+1) oraz odkładanie w czasie założenia rodziny w związku z rozwojem kariery zawodowej. Konsekwencjami zmniejszającego się wskaźnika przyrostu naturalnego w Powiecie Pabianickim może być w przyszłości niedobór siły roboczej, wzrost obciążenia społeczeństwa kosztami opieki zdrowotnej i społecznej. Ponadto zmniejszająca się liczba mieszkańców Powiatu skutkować będzie wzrostem wskaźnika obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym, zmniejszeniem się tempa rozwoju gospodarczego regionu jak również zmianami struktury zatrudnienia np.

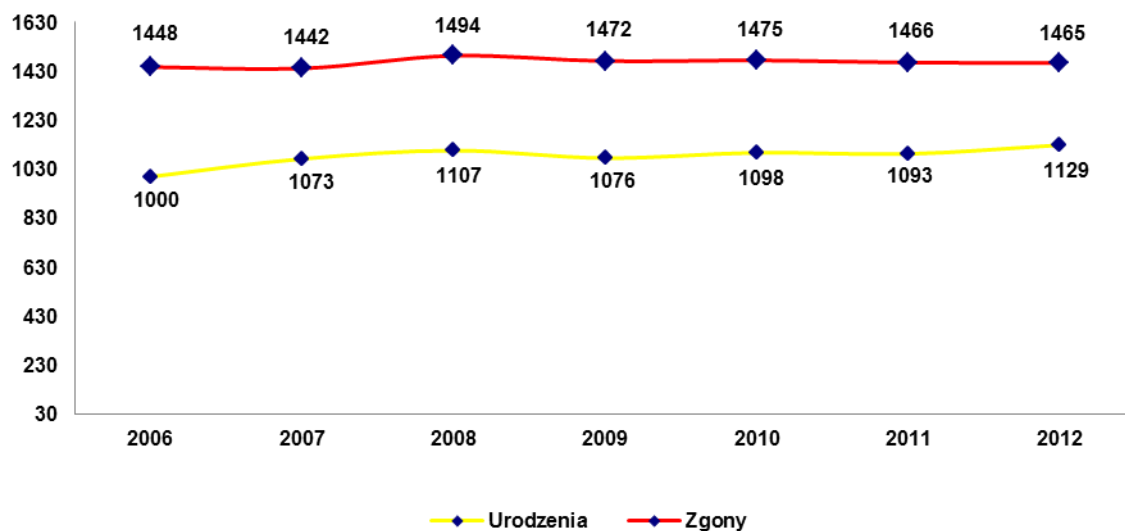
⁸ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013

w branży edukacyjnej. Należy jednak podkreślić, że jest to tendencja charakterystyczna dla całego województwa, w którym odnotowano ubytek naturalny na poziomie **minus 2,97**.

Rysunek 5 przedstawia dynamikę liczby urodzeń i zgonów w Powiecie Pabianickim na przestrzeni lat 2006 – 2012.

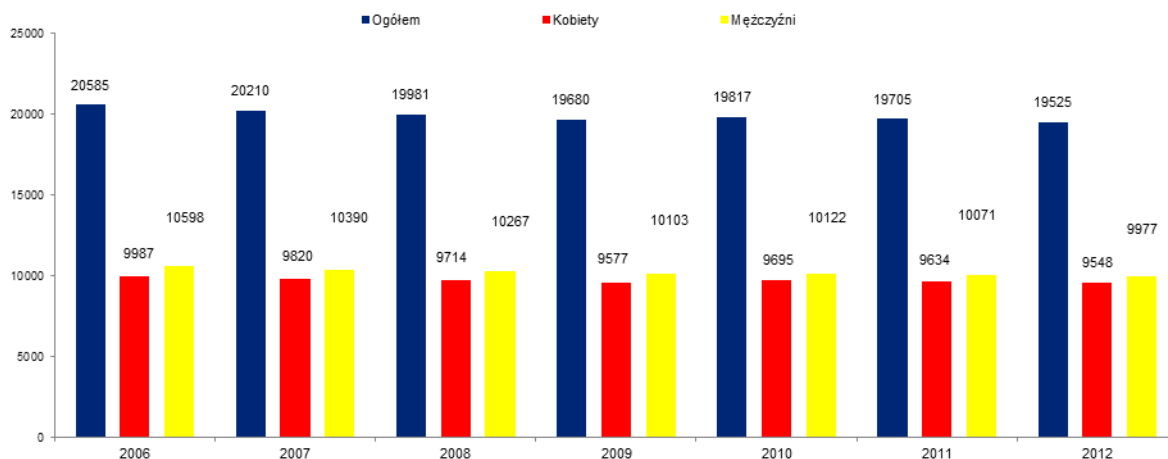
Rysunek 5. Liczba urodzeń i zgonów w latach 2006 – 2012

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Istotna z punktu widzenia bezrobocia jest analiza struktury mieszkańców Powiatu pod względem ich wieku. Z uwagi na aktywność zawodową społeczeństwo dzielimy na 3 grupy: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym (18 – 64 mężczyźni oraz 18 – 59 kobiety) oraz poprodukcyjnym (65 lat i więcej dla mężczyzn oraz 60 lat i więcej dla kobiet). Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w ciągu analizowanego okresu zmniejszyła się o 1060 dając tym samym spadek o ponad 5% na przestrzeni 7 lat. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 16,30 % ogółu liczby ludności w Powiecie. Jeśli sytuacja ta nie ulegnie poprawie, to w kilkunastoletniej perspektywie może to w niekorzystny sposób wpłynąć na rozwój gospodarczy regionu.

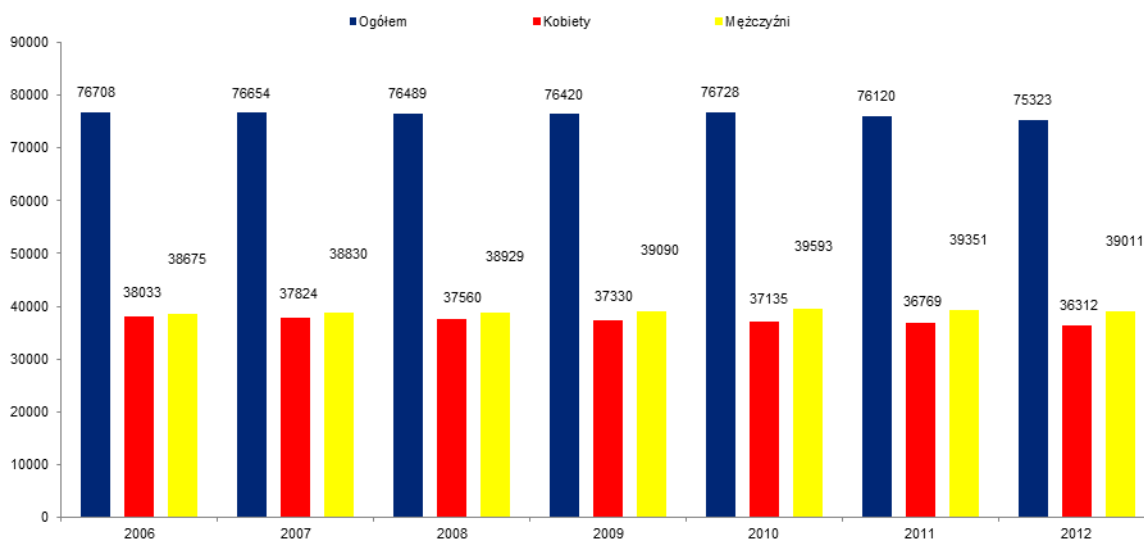
Rysunek 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2006 – 2012

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Najistotniejszą grupą wiekową dla rynku pracy jest ludność w wieku produkcyjnym, których w 2012 roku było w Powiecie 75 323. Bardzo niepokojącym zjawiskiem jest spadek ich liczby w analizowanym okresie o 1 385 osób, co stanowi ubytek o 1,8%. Należy zauważyć, iż w 2012 roku liczba ludności w wieku produkcyjnym stanowiła 62,9% ogółu mieszkańców Powiatu Pabianickiego. Mimo, iż obecnie istnieje przewaga osób w wieku produkcyjnym nad pozostałymi grupami, to fakt spadku liczby osób w tym przedziale wiekowym wskazuje pewną niepokojącą tendencję, która jeśli nie zostanie zatrzymana w przyszłości może negatywnie wpłynąć na potencjał rozwojowy obszaru.

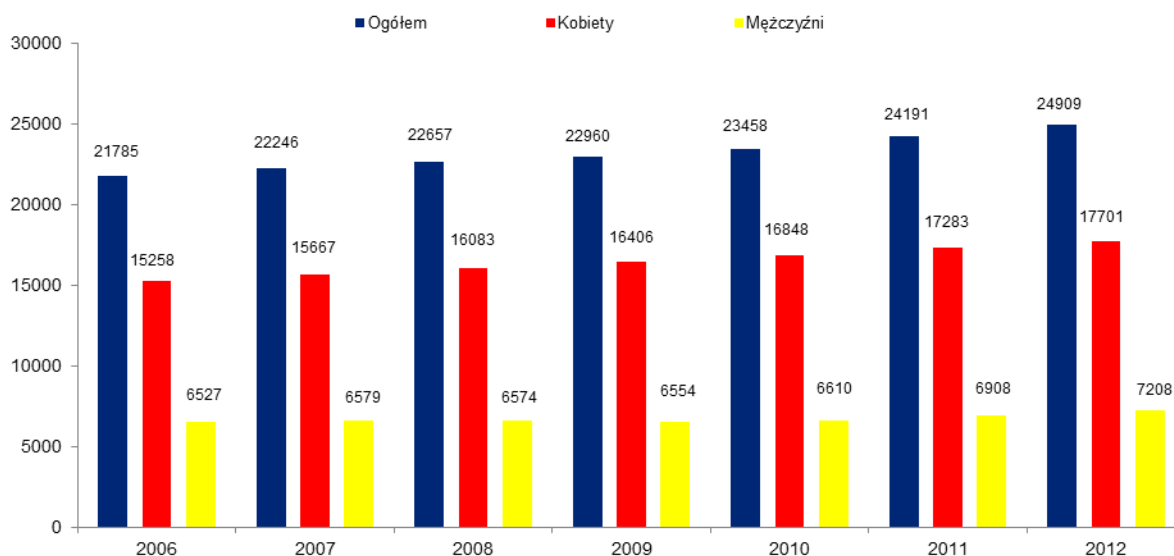
Rysunek 7. Liczba ludności w wieku produkcyjnym w latach 2006 – 2012

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły w 2012 roku prawie 21% wszystkich mieszkańców Powiatu Pabianickiego. Wzrost liczebności tej grupy ludności na przestrzeni analizowanych 7 lat osiągnął wskaźnik 14,34%. Zjawisko to wpisuje się w ogólnowojevodzką tendencję w tym aspekcie życia społecznego. Dane krajowe również wskazują na kwestię starzenia się społeczeństwa, co może mieć swoje negatywne konsekwencje w przyszłości.

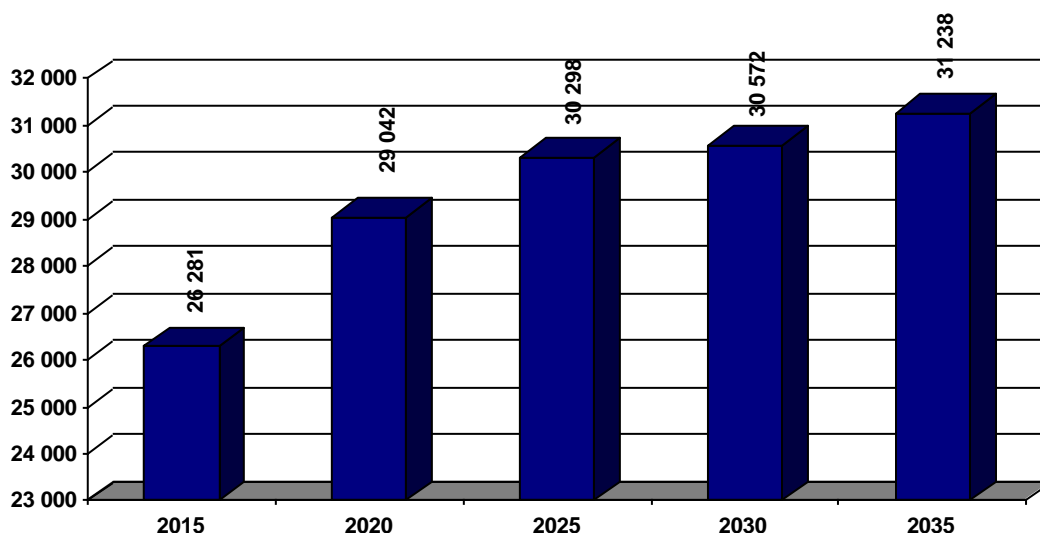
Rysunek 8. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2006 – 2012

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W związku z tym, że starzenie się społeczeństwa jest bardzo poważnym problemem warto przyrzeć się prognozom na ten temat. Według prognoz GUS w latach 2011 – 2035 liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a więc kobiety po 60 roku życia i mężczyźni po 65, będzie stale rosła.

Rysunek 9. Prognoza demograficzna liczby ludności Powiatu Pabianickiego w wieku 60+/65+ w latach 2015 – 2035

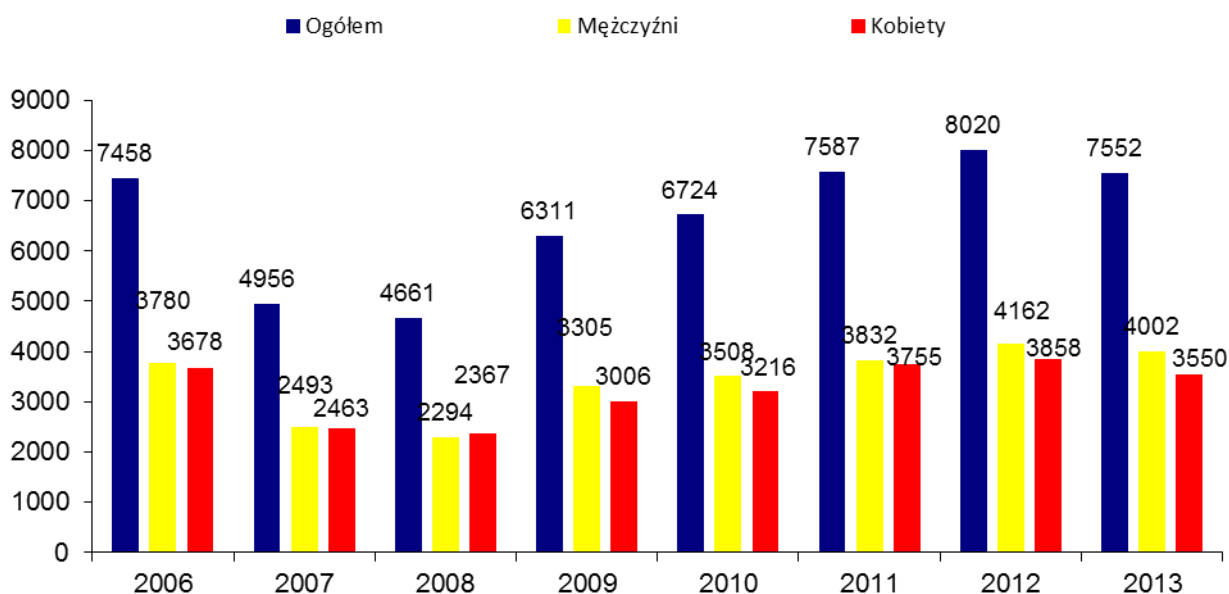

Źródło: „Prognoza dla powiatów i miast na prawach powiatów oraz podregionów na lata 2011 – 2035” GUS

Typ bezrobocia, które występuje w Powiecie Pabianickim to bezrobocie cykliczne (koniunkturalne), co oznacza, że na jego poziom istotny wpływ mają zmiany w zakresie ogólnej aktywności gospodarczej. Tezę tę potwierdzają również dane zawarte w niniejszym podrozdziale. W 2013 roku stopa bezrobocia wyniosła tutaj 16,6% i była wyższa od średniej wojewódzkiej o 2,5 punktu procentowego. Pod tym względem jednostka uplasowała się na 6 miejscu wśród

wszystkich powiatów województwa łódzkiego. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w Powiecie Pabianickim w 2013 roku odnotowano spadek wartości stopy bezrobocia w stosunku do roku poprzedniego, który wyniósł 0,9 p.p. i w żadnym innym powiecie województwa nie był tak znaczący. Bezrobocie to charakteryzuje sezonowość, która związana jest z cyklicznymi zmianami produkcji w niektórych dziedzinach gospodarki np. w rolnictwie bądź budownictwie. Stałą tendencją, jeśli chodzi o liczbę osób bezrobotnych, jest jej wzrost na początku roku, w kolejnych miesiącach zwykle odnotowywany jest spadek, który utrzymuje się do grudnia. Zjawisko takie również ma miejsce w Powiecie Pabianickim. W styczniu 2013 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pabianicach zarejestrowanych było 8427 osób. Do grudnia liczba ta zmalała o 875 osób, czyli o 10,4%.

Rysunek 10. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2006 – 2013

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

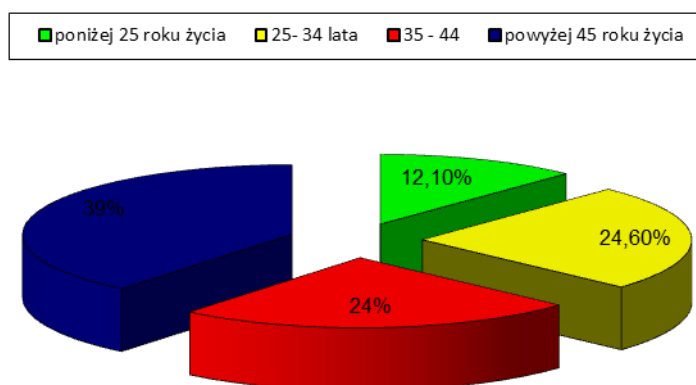
Analizując poziom bezrobocia należy zwrócić uwagę, iż znacząco spadło w 2007 roku w stosunku do roku poprzedniego kiedy to poziom bezrobocia sięgał 33,5%. Tak duży spadek liczby osób bezrobotnych prawdopodobnie ma związek z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Świadczyć o tym mogą dane przedstawione przez prof. Jerzego Czesława Ossowskiego z Politechniki Gdańskiej w trakcie XII Seminarium Naukowego Katedry Ekonomii i Zarządzania Przedsiębiorstwem Politechniki Gdańskiej na temat „Gospodarka Polski w okresie transformacji” w dniach 17 – 18 września 2007 roku w miejscowości Gołuń. Zgodnie z nimi:

- przeciętna roczna stopa wzrostu PKB zmieniła się z poziomu 3,0% w latach 2000 – 2004 do poziomu 5,0% w latach 2005 -2007 (II kwartał),
- przeciętna roczna stopa wzrostu zatrudnienia w Polsce zmieniła się z poziomu ujemnego wynoszącego – 1,93% w latach 2000 – 2004 do poziomu dodatniego wynoszącego 3,07% w latach 2005 – 2007 (II kwartał), według danych EUROSTAT,

- przeciętna roczna stopa wzrostu zatrudnienia w Polsce zmieniła się z poziomu ujemnego wynoszącego – 1,96% w latach 2000 – 2004 do poziomu dodatniego wynoszącego 1,55% w latach 2005 -2007 (II kwartał), według danych GUS.⁹

Powyższe dane również w Powiecie Pabianickim przełożyły się na spadek bezrobocia w latach 2007 – 2008, odpowiednio o 33,5 i 37,5 p.p. w stosunku do roku 2006. Niestety stan ten nie trwał długo, gdyż już w roku 2009 nastąpił wzrost liczby bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego o 1650 osób. W latach kolejnych tendencja ta utrzymywała się, aż do roku 2012, kiedy to wskaźnik liczby osób bezrobotnych w analizowanym czasie był najwyższy i sięgnął 8020 osób. W stosunku do roku 2008 kiedy liczba osób bezrobotnych była najniższa wskaźnik przyrostu osiągnął 67,7%. Bardzo pozytywnym sygnałem jest spadek liczby osób bezrobotnych w 2013 roku w stosunku do roku poprzedniego o 468 osób, co stanowi 5,8% ogólnej populacji zarejestrowanych osób pozostających bez zatrudnienia.

Rysunek 11. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku w 2013 roku

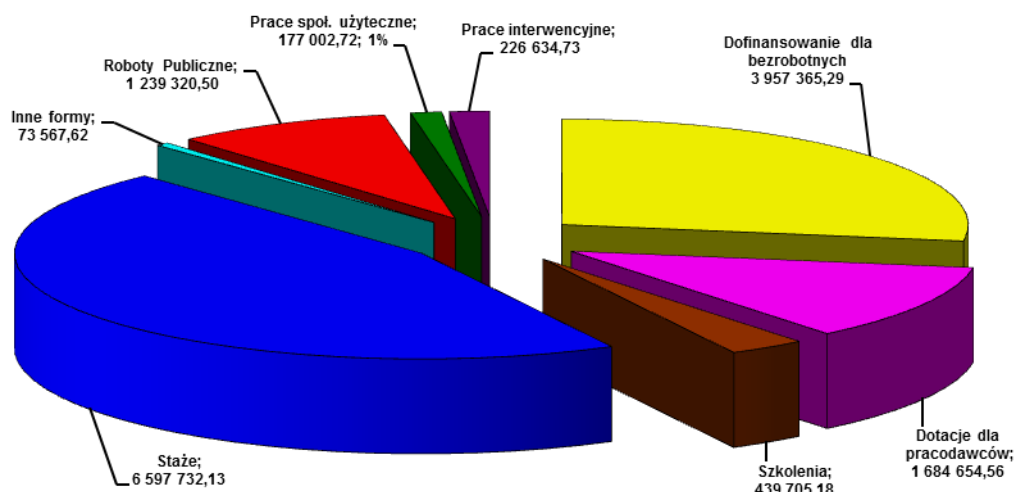
Źródło: Rynek Pracy 2013

Z powyższego zestawienia wynika, iż najwięcej osób bezrobotnych stanowią osoby po 45 roku życia, których w 2013 roku zarejestrowanych było prawie 40%. Najmniejszą grupę osób bezrobotnych, pod względem wieku, stanowią osoby, które na rynku pracy obecne są najkrócej, czyli te poniżej 25 roku życia. Wskaźniki bezrobocia w przedziałach wiekowych 25 – 34 oraz 35 – 44 lata kształtują się w granicach 24%.

Dokonując dogłębnej analizy bezrobocia Powiatowy Urząd Pracy w Pabianicach corocznie opracowuje Powiatowy Program Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy. W 2013 roku na działania zapisane w programie przeznaczono kwotę 15 197 248,00 zł, z czego 14 396 000,00 zł to środki przeznaczone na finansowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu.

⁹ „Gospodarka Polski w okresie transformacji” prof. Jerzy Czesław Ossowski

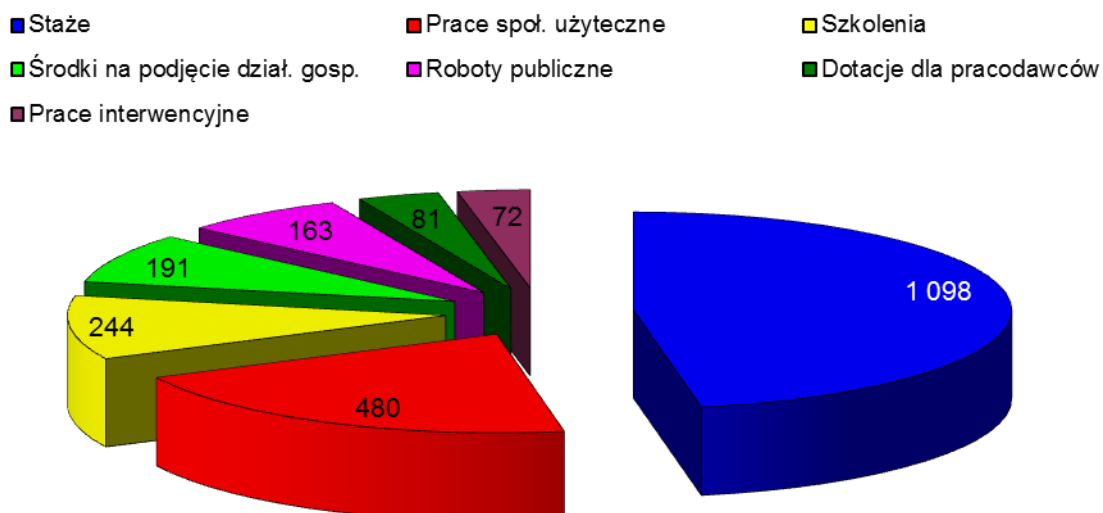
Rysunek 12. Struktura wydatków z Funduszu Pracy na realizację aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w 2013 roku

Źródło: Realizacja Powiatowego Programu Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy w 2013 roku

Najwięcej środków z Funduszu Pracy (FP) zostało przeznaczonych na organizację staży dla osób bezrobotnych. Za kwotę 6 597 732,13 zł zorganizowano 1098 staży. Środki te stanowią 46% wszystkich wydatków z Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. Dofinansowanie dla bezrobotnych stanowiło 27% ogółu wydatków z FP w tym zakresie. Na aktywizację lokalnego rynku pracy wpływ miały również udzielane przez PUP w Pabianicach dotacje dla pracodawców na łączną kwotę 1 684 654,56 zł.

Rysunek 13. Liczba uczestników aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu objętych wsparciem z Funduszu Pracy w 2013 roku

Źródło: Realizacja Powiatowego programu promocji zatrudnienia i aktywizacji lokalnego rynku pracy w 2013 roku

W 2013 roku w aktywnych formach przeciwdziałaniu bezrobociu finansowanych z Funduszu Pracy uczestniczyło 2329 osób i było to o 312 osób więcej niż rok wcześniej. Jak co roku najliczniejsza grupa osób skorzystała ze staży. Z kolei drugą co do wielkości grupę stanowili uczestnicy prac społecznie użytecznych.

Ze środków na podjęcie działalności gospodarczej skorzystało 191 osób. Najmniej liczną grupą uczestników aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu były osoby zaangażowane do prac interwencyjnych. Podsumowując należy zwrócić uwagę, iż w 2013 roku na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wydano o 3 311 603,00 zł więcej niż w roku poprzednim, co w sposób znaczący przełożyło się na spadek bezrobocia. Widać więc, iż aktywnie działające Powiatowe Urzędy Pracy są w stanie w sposób znaczący przyczynić się do aktywizacji lokalnego rynku pracy i tym samym wpłynąć na ograniczenie bezrobocia.

Oprócz wsparcia pieniężnego udzielanego w formach opisanych powyżej Powiatowy Urząd Pracy (PUP) w Pabianicach w 2013 roku prowadził działania bezinwestycyjne związane z aktywizacją zawodową osób bezrobotnych i poszukujących pracy w zakresie informacji zawodowej, poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy. W ramach prowadzonych działań w 2013 roku udzielono wsparcia 12 632 uczestnikom różnych działań aktywizujących (w tym jedna osoba mogła być uczestnikiem kilku różnych działań). Poradnictwo zawodowe realizowane było w formie indywidualnej i grupowej poprzez organizowanie szkoleń i zajęć aktywizacyjnych. Istotnym elementem działań PUP jest również pośrednictwo pracy, w ramach którego inicjowane są spotkania osób bezrobotnych z potencjalnymi pracodawcami, organizowane są giełdy pracy oraz opracowywane są Indywidualne Plany Działań dla osób bezrobotnych.

Kontynuując swoją pracę PUP w Pabianicach opracował Powiatowy Program Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy 2014, który został przyjęty uchwałą Rady Powiatu Pabianickiego w marcu 2014 roku. Jedne z głównych celów programu to: zwiększenie szans w wejściu na rynek pracy osób poniżej 30 roku życia, wydłużenie okresu aktywności zawodowej osób powyżej 45 lat, wspieranie kobiet pragnących powrócić na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci oraz wspieranie inwestycji związanych z tworzeniem miejsc pracy i promocja samozatrudnienia. Środki jakie zaplanowano na jego realizację przekraczają 16 mln zł. W roku 2014 również największa część pieniędzy z Funduszu Pracy przeznaczona zostanie na organizację staży. Druga co do wielkości kwota z ogółu środków przeznaczonych na realizację programu zostanie wykorzystana na działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia.

2.4.2. ZASOBY PRZYRODNICZE

SUROWCE NATURALNE

Na wstępie należy zaznaczyć, iż obszar Powiatu Pabianickiego położony jest w obrębie Synklionium Szczecińsko – Łódzko – Miechowskiego, w tzw. Niece Łódzkiej usytuowanej w jego centralnej części. Obszar ten pokrywają pokłady piaskowe i ilowe, wykształcone z utworów kredy dolnej, natomiast z utworów czwartorzędowych wytworzyły się piaski, gliny oraz mułki¹⁰.

Powiat Pabianicki podobnie jak cały obszar województwa łódzkiego nie jest zbyt obfity w zasoby surowców mineralnych. W przeważającej części występują tutaj surowce ilaste ceramiki budowlanej, kruszywa (piaski i piaski ze żwirem) oraz piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno – piaskowej. Na terenie Powiatu występuje 17 udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin oraz 6 o nierozpoczętej eksploatacji. Surowce które są wydobywane to kruszywa naturalne piaski i żwiry, na 8 złożach eksploatacja została zakończona i rozpoczęła się rekultywacja tych terenów¹¹.

Tabela 4. Kopalnie na terenie Powiatu Pabianickiego

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie w tys. ton
			Geologiczne bilansowe w tys. ton	Przemysłowe w tys. ton	
Piasek i żwir					
1.	Czyżemin*	Z	79	-	-
2.	Czyżemin I*	T	589	227	-
3.	Czyżemin II*	E	284	-	12
4.	Czyżemin III*	R	868	-	-
5.	Dobroń Duży	M	-	-	506
6.	Dobroń Duży I	R	852	-	-
7.	Dobroń Duży II	R	877	-	-
8.	Gorzew	M	-	-	-
9.	Mierzączka Duża	R	181	-	-
10.	Mogilno Duże	Z	179	-	-
11.	Mogilno Duże II	Z	178	-	-
12.	Nowa Wola 7*	E	394	394	12
13.	Okołowice	M	-	-	-
14.	Okołowice I	E	56	-	31
15.	Okołowice p. 1A i p.1B	E	81	-	33
16.	Okołowice p. 2A i p.2B	R	164	-	-

¹⁰ Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego.

¹¹ Prognoza Oddziaływania na Środowisko do Projektu Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Pabianickiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019, wrzesień 2012 rok

17.	Pabianice – Nowowolska III	E	-	-	5
18.	Pabianice – Nowowolska IV	E	39	-	14
19.	Pabianice – Nowowolska V	R	202	-	-
20.	Zalew II	E	789	93	12
21.	Zalew III	E	348	-	1
22.	Zalew IV	E	488	406	5
23.	Zalew V	R	473	-	-
24.	Żytowice	E	80	-	3
25.	Żytowice II	E	162	-	25
Surowce ilaste ceramiki budowlanej					
1.	Wymysłów	Z	1	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg. stanu na dzień 31 grudnia 2012 r., Warszawa 2013

Legenda:

*- złoża zawierające piasek i żwir

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo

E – złoża obecnie eksploatowane

Z – eksploatacja złoża zaniechana

M – złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym

T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Według danych zawartych w tabeli 4 widać, iż największe wydobycie odnotowuje kopalnia piasku Dobroń Duży (powierzchnia kopalni: 114 525m²)¹². Wydobycie złóż z tej kopalni wynosi 506 tys. ton rocznie, co stanowi jedynie 2,3% wydobycia tych surowców (piasków i żwirów) w województwie. Pozostałe funkcjonujące kopalnie charakteryzują się bardzo znikomym wydobyciem, co zostało wykazane w tabeli powyżej.

Ze wszystkich 804 udokumentowanych złóż eksploatacyjnych piasków i żwirów na terenie województwa łódzkiego, w Powiecie Pabianickim zlokalizowanych jest jedynie 25. Proporcje te pokazują jak marginalne znaczenie ma branża wydobywcza dla omawianego obszaru. Liczby kopalń piasku i żwiru w Powiecie stanowi jedynie 3,1% ogółu kopalń tego rodzaju w województwie.

WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Wody powierzchniowe

Na początku należy podkreślić, iż Powiat Pabianicki położony jest w dorzeczu rzeki Warty. System wód powierzchniowych jest tutaj dość silnie rozbudowany. Przez omawiany obszar przebiegają rzeki o mniejszej bądź większej szerokości i długości. Jedną część Powiatu- gmina Pabianice, Lutomiersk, Ksawerów i Miasto Konstantynów Łódzki - odwodniana jest przez rzekę Ner i jej dopływy: Dobrzyńkę, Pabiankę, Gadkę, Łódkę, Jasieniec, Wrzącą i Lubczyńkę. Drugą część Powiatu czyli gminy Dłutów i Dobroń odwadnia rzeka Grabia i jej dopływy: Pałusznica, Jesionka oraz Grabka zwaną Małą Widawką.

Najdłuższą rzeką Powiatu jest Ner o łącznej długości 125,9 km, która przebiega przez teren dwóch województw, łódzkiego i wielkopolskiego, a powierzchnia jej dorzecza wynosi 1866 km²:

¹² Decyzja nr 3/2012 Wójta Gminy Dobroń o środowiskowych uwarunkowaniach

Warto podkreślić, iż Ner jest dopływem środkowej Warty. Z uwagi na fakt, iż w dużej części przepływa przez tereny silnie zurbanizowane, jej głównymi źródłami zanieczyszczenia są właśnie ścieki zarówno komunalne jak i przemysłowe odprowadzane przez Grupową Oczyszczalnię Ścieków w Łodzi jako oczyszczone.

Najdłuższym dopływem Neru jest rzeka Dobrzyńska o długości całkowitej 25,4 km. Jej zdecydowaną cechą charakterystyczną jest wysoki wskaźnik czystości wód, szczególnie w jej górnym biegu w miejscowości Zofiówka. Powyżej 20 km długości ma również rzeka Pabianka, która przebiega przez miasto Pabianice, gdzie także bierze swój początek. Pozostałe dopływy Neru, są zdecydowanie krótsze, natomiast nie można pominąć ich funkcji odwadniających wobec terenów, przez które przepływają.

Drugim dopływem Warty jest Grabia, o łącznej długości 84 km. W przeważającej części dolina rzeki Grabi jest wyjątkowo malownicza i bogata pod względem przyrodniczym. Utworzyły się tutaj naturalne zbiorowiska olsów i łągów, a także roślinności bagiennej, mokradeł i terenów podmokłych. W części środkowej Grabi, która przepływa przez teren Powiatu, doliny rzeczne stanowią z reguły jedynie grunty orne i użytki zielone¹³. Ponadto obszar doliny rzeki Grabi objęty jest ochroną w formie Obszaru Chronionego Krajobrazu Środkowej Grabi. Ta forma ochrony przyrody została szerzej opisana w dalszej części dokumentu. Najdłuższym dopływem Grabi, o długości całkowitej 20 km, jest rzeka Grabka zwana również Małą Widawką, która w 3/4 swojej długości położona jest na terenie Powiatu Pabianickiego.

Spośród wymienionych powyżej rzek główne zagrożenie powodziowe, stwarzają: Dobrzyńska, Ner, Jasieniec, Łódka i Grabia. Największe zagrożenie powodziowe z pośród wszystkich gmin Powiatu występuje w Gminie Lutomiersk, gdzie zagrożony jest obszar do 30 km². Zagrożenie tego rodzaju wystąpić może również w Gminie Pabianice, gdzie może dojść do zalania niektórych mostów. Na pozostałych terenach Powiatu mogą wystąpić jedynie lokalne podtopienia związane z sezonowymi zmianami poziomu wód w rzekach.

Odpowiedzią na wyżej poruszony problem jest system retencji wód, którego głównym filarem są właśnie zbiorniki retencyjne. Na analizowanym obszarze łączna powierzchnia zbiorników retencyjnych wynosi 21,84 ha, a ich pojemność sięga 367,2 tys m³. Ponadto funkcje retencyjne zbiorników wspomagają stawy, cieki rzeczne oraz rowy melioracyjne. W latach 2008 – 2012 powstało 22 nowych stawów/zbiorników na terenie Powiatu. Najwięcej z nich bo, aż 8 powstało na terenie Gminy Pabianice. Nowe zbiorniki i stawy wodne z pewnością poprawią retencję wód na analizowanym obszarze¹⁴.

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska realizowane są badania wód powierzchniowych pod względem obecności elementów biologicznych, fizykochemicznych i chemicznych. Wody powierzchniowe zostały podzielone na jednolite części wód, czyli jednorodne pod względem hydromorfologicznym i biologicznym, oddzielne i znaczące części wód, dla których prowadzone są analizy presji antropogenicznych i opracowywane programy wodno – środowiskowe. Program badań poszczególnych jednolitych części wód jest uzależniony od charakterystyki zagrożeń i funkcji jakie pełnią.

¹³ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019

¹⁴ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019

W okresie 2010 – 2012 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi przebadał niespełna 40% wszystkich jednolitych części wód na obszarze województwa łódzkiego. Wyznaczono łącznie 109 punktów pomiarowo – kontrolnych, z czego 4 położone są na terenie Powiatu Pabianickiego, a kolejne 3 w bardzo bliskiej odległości od jego granic.

Tabela 5. Wyznaczone punkty pomiarowo – kontrolne

Punkty pomiarowo – kontrolne na terenie Powiatu Pabianickiego	
Ner - Lutomiersk	
Jasieniec – Konstantinów Łódzki	
Łódka – Konstantinów Łódzki	
Lubczyna – Zdziechów Stary	
Punkty pomiarowo – kontrolne w bliskiej odległości od granic Powiatu Pabianickiego	
Gadka – Patriotyczna	
Ner – Zastawna	
Dobrzyna Łaskowice	

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim 2012

Wyznaczenie powyżej zamieszczonych punktów pomiarowo – kontrolnych pomogło ocenić stan/potencjał jednolitych części wód. Łącznie na obszarze całego województwa wyodrębniono 111 jednolitych części wód, w tym 4 na obszarze Powiatu Pabianickiego.

Tabela 6. Jednolite części wód badane w latach 2010 – 2012

Jednolite części wód	Punkt pomiarowo – kontrolny	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny
Ner od Zalewki do dopływu spod Łęzek	Ner – Lutomiersk	III (stan)	II (potencjał)	Słaby (potencjał)
	Ner – Krzyżówki			
Łódka	Łódka – Konstantinów Łódzki	V (potencjał)	–	Zły (potencjał)
Jasieniec	Jasieniec – Konstantinów Łódzki	V (potencjał)	–	Zły (potencjał)
Lubczyna	Lubczyna – Zdziechów Stary	III stan	–	Umiarkowany (stan)
Ner do Dobrzynki	Ner – Zastawna	IV (potencjał)	–	Słaby (potencjał)
	Ner – Sanitariuszek			
	Gadka – Patriotyczna			
	Dobrzyna – Łaskowice			

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim 2012

Dane z tabeli nr 6 pokazują niezbyt pozytywny obraz stanu wód powierzchniowych w Powiecie Pabianickim. Analizując te dane warto wyjaśnić, iż jednym z najważniejszych elementów oceny jakości wód jest analiza występującego w jednolitych częściach wód życia biologicznego i warunków ekologicznych do jego rozwoju. Warunki te dla naturalnych części wód określa się mianem stanu ekologicznego, dla wód silnie zmienionych i sztucznych potencjałem ekologicznym. W przypadku Powiatu Pabianickiego w 3 z 5 jednolitych częściach wód oceniano jedynie potencjał ekologiczny, co oznacza, iż zostały one zakwalifikowane jako wody silnie

zmienione. Ponadto ich potencjał oceniono jako słaby lub zły. Najlepszą jakość wód reprezentuje rzeka Lubczyna przepływająca przez Gminę Lutomiersk, której badany stan ekologiczny jcw oceniono jako umiarkowany. Warto również podkreślić, iż większość jednolitych części wód nie była badana pod względem elementów fizykochemicznych za wyjątkiem jcw Ner od Zalewki do dopływu spod Łęzek, której stan oceniono na III klasę.

Wody podziemne

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną państwa członkowskie UE zobowiązane zostały do zidentyfikowania jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) oraz wstępnej oceny ich stanu w ramach charakterystyki obszaru dorzecza, dokonywanej dla potrzeb opracowania pierwszego planu gospodarowania wodami w dorzeczach. W związku z powyższym w 2004 roku Państwowy Instytut Geologiczny wraz ze swoimi oddziałami w konsultacji z Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej, Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska i Biurem Gospodarki Wodnej, opracował wydzielenie jednolitych części wód podziemnych oraz przeprowadził wstępną ocenę ich stanu.

Powiat Pabianicki położony jest w dwóch jednolitych częściach wód podziemnych w regionie wodnym Warty o kodzie PLGW650079 (większa część terenu Powiatu) oraz kodzie PLGW650096 (nieznaczna część terenu Powiatu). JCWPd na terenie Powiatu charakteryzują się występowaniem poziomego wodonośnego w utworach czwartorzędu i kredy. Większa część występujących pokładów wodnych należy jednak do poziomu kredowego. Na przestrzeni wieku (od 1908 – 2011) na terenie Powiatu Pabianickiego przybito ponad 500 studni. Najwięcej z nich odwiercono w Pabianicach i Konstancynie Łódzkiej, odpowiednio 141 i 131. Jeśli chodzi o ich głębokość, to studnie czerpiące wodę z pokładów kredowych mają od 13 m głębokości w Gminie Dobroń do 280 m w Mieście Pabianice, z wydajnością od 1,5 do 225 m³/h. W przypadku studni korzystających z pokładów czwartorzędowych różnice w głębokościach są dużo mniejsze, od 4,2 m w Mieście Pabianice do 62 m w Gminie Dłutów przy wydajności od 0,2 do 66 m³/h. Wody eksploatowane w granicach analizowanej jednostki charakteryzują się dobrą jakością. Bliższe informacje na ten temat zostaną przedstawione w dalszej części dokumentu dotyczącej sieci wodociągowej.

KLIMAT

Powiat Pabianicki położony jest w III strefie klimatycznej Polski wg normy PN-82/B-0243. Lokalne warunki klimatyczne kształtuje tutaj rzeźba terenu, uwarunkowania gruntowo – wodne, szata roślinna, zabudowa i przemysł. Wpływ tych czynników na zróżnicowanie warunków termicznych szczególnie uwidacznia się w dniach bezwietrznych i bezchmurnych, szczególnie o pogodzie antycyklonalnej. Podczas dni pochmurnych oddziaływanie to jest znacznie mniejsze lub nie występuje w ogóle. Na terenach zwartej zabudowy warunki termiczne kształtują się nieco odmiennie niż na terenach otwartych, spowodowane jest to zwiększonym wydzielaniem energii cieplnej na terenach zwartej zabudowy. Istotnym czynnikiem jest również zmniejszona zdolność do parowania podłoża. Największe kontrasty termiczne obserwuje się w okresie od kwietnia do października, przy czym najsilniej zaznaczają się w godzinach wieczornych i nocnych. W Powiecie notuje się 272 dni ze średnią temperaturą powietrza powyżej 0°C oraz 211

ze średnią temperaturą ponad 5°C. Średnia roczna temperatura powietrza w okresie 1981 – 1993 (Łódź – Lublinek) wynosiła 8°C. Najwyższą średnią temperaturą miesięczną ma lipiec +18°C, najniższą natomiast styczeń -1,7°C. Poziom opadów atmosferycznych należy zaliczyć do średnich w skali ogólnopolskiej, przy czym ich średnioroczna suma waha się w granicach 532 – 604 mm. W okresie wegetacyjnym notuje się od 359 do 383 mm opadu (63% sumy rocznej), przy maksimum w lipcu (88 mm) i minimum w lutym (25 mm). Ilość dni z pokrywą śnieżną nie przekracza 60 dni w roku. Mgły obserwuje się najczęściej na terenach wilgotnych, gdzie występują niskie temperatury powietrza, a więc w dolinach i obniżeniach. Ilość dni z mgłą jest stosunkowo duża, w przebiegu rocznym nierównomiernie rozłożona na poszczególne miesiące. Mgły najrzadziej występują w okresie od kwietnia do lipca, najczęściej z kolei późną jesienią, z maksimum w listopadzie i kolejnych miesiącach zimowych. W dolinach częstotliwość występowania mgieł jest większa.

Klimat Powiatu cechuje również dość duża wietrzność. Wiatry przeważające na tym terenie wieją z prędkością do 4 m/sek., przy czym większe prędkości osiągają wiatry zimą i wiosną niż latem i jesienią. W przeważającej części odnotowuje się wiatry zachodnie, na które przypada około 48% ogólnej sumy wiatrów. Najrzadziej na terenie Powiatu występują wiatry o kierunku: północnym i południowo – wschodnim, tylko około 5%. Średnia prędkość wiatru w roku wynosi natomiast 3,6 m/s.

Wilgotność względna powietrza waha się od 70 do 90 ‰. Średnia roczna za okres 1981 – 1993 wyniosła, dla stacji meteorologicznej Łódź – Lublinek, około 70 ‰. Średnie nasłonecznienie w ciągu roku równa się około 4 godziny, w czerwcu nasłonecznienie przekracza wartość 6 godzin dziennie, w grudniu zaś trwa jedynie godzinę. Średnie zachmurzenie wynosi około 6,5 godziny. Stacja meteorologiczna Łódź – Lublinek w ciągu roku rejestruje około 44 dni słonecznych i około 140 dni pochmurnych¹⁵.

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

Z uwagi na ilość i różnorodność form ochrony przyrody zdefiniowanych Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz.U. 2004 nr.92 poz.880), obszar Powiatu Pabianickiego należy zaliczyć do jednych z ciekawszych i najrozmaitszych w regionie. Bardzo istotnym, z punktu widzenia ochrony przyrody, jest obecność na omawianym terenie obszaru NATURA 2000 Grabia PLH 100021, o powierzchni 1670,48 ha, który zlokalizowany jest w gminach Dłutów i Dobroń wcinając się równocześnie w tereny sąsiednich powiatów łaskiego i bełchatowskiego. Ochroną objęty jest środkowy i dolny bieg Grabi wraz z przyległymi ekosystemami łąkowymi i leśnymi. Rzeka objęta jest ochroną na odcinku 50 km, co stanowi ponad połowę jej długości¹⁶. Wspomniany obszar powstał aby chronić siedliska związane z doliną rzeki Grabi, na terenie Powiatu objęte ochroną zostały lasy łęgowe, starorzecza oraz różne gatunki zwierząt; bezkręgowców, ryb, ssaków uznane za szczególnie ważne. Wszystkie te elementy zostały ujęte w załącznikach do Dyrektyw 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk. Warto podkreślić, iż 18 lutego 2014 roku Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi ustanowił plan ochronny dla powyższego obszaru NATURA 2000¹⁷.

¹⁵ Plan Rozwoju Lokalnego dla Powiatu Pabianickiego na lata 2007 – 2013.

¹⁶ <http://natura2000.gdos.gov.pl>

¹⁷ <http://bip.lodz.rdos.gov.pl>

Do największych obszarów prawnie chronionych na omawianym terenie zaliczyć można obszary chronionego krajobrazu:

- Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu, powierzchnia całkowita 27 432 ha, na terenie Powiatu położony w Gminie Lutomiersk;
- Puczniewski Obszar Chronionego Krajobrazu, powierzchnia całkowita 6276 ha, w tym w Gminie Lutomiersk 900 ha. Pozostała część obszaru jest położona poza terenem Powiatu Pabianickiego;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Środkowej Grabi”, zajmuje powierzchnię 6558 ha, położony w Gminie Dobroń. Pozostała część obszaru położona jest w powiecie łaskim. Ta forma ochrony przyrody wchodzi w skład opisanego wyżej obszaru NATURA 2000.

Na terenie Powiatu Pabianickiego podziwiać można również walory krajobrazowe zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, których zlokalizowanych jest tu sześć:

- Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Dolina Grabi” – zajmuje powierzchnię 4007 ha, z których 411 ha położonych jest na terenie Gminy Dobroń. Jego pozostała część poza obszarem Powiatu położona jest w gminach: Łask, Sędziejowice, Widawa oraz mieście Łask. Zespół również wchodzi w skład obszaru NATURA 2000;
- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy "Mogilno"— utworzony został w 2001 roku, zlokalizowany jest w Nadleśnictwie Kolumna, w Leśnictwie Mogilno między Kosobudami, a Chechłem II i Mogilnem Małym, w Gminie Dobroń, w kompleksie Las Karolewski o łącznej powierzchni 68,53 ha. Celem jego utworzenia jest ochrona rozległych śródładowych wydm eolicznych wraz z porastającym je borem sosnowym, pełniącym funkcję glebochronną;
- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy "Dobroń"— utworzony został w 2001 roku, na terenie Nadleśnictwa Kolumna w Leśnictwie Mogilna o łącznej powierzchni 221,36 ha. Celem jego utworzenia jest ochrona wydm śródleśny i torfowisk ze zbiorowiskami roślinności torfowiskowej przy drodze, w miejscowości Mogilnem Małym i Dużym, na południu graniczy z drogą Mogilno Duże — Róża;
- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dąbrowa I”, zlokalizowany jest w Gminie Dłutów pomiędzy Pawlikowicami, a Ślądkowicami, o powierzchni 56 ha. Celem jego utworzenia jest ochrona ponad 110 letnich jodeł i sosen;
- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dąbrowa II” – zlokalizowany jest w Gminie Dłutów pomiędzy Dłutowem Poduchowym, a Ślądkowicami o powierzchni 144 ha. Celem jego utworzenia jest ochrona 120 letnich jodeł, sosen oraz dębów;
- Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Borkowice” – utworzony został w 2001 roku, obejmuje Leśnictwo Borkowice, o łącznej powierzchni 649,38 ha. Celem jego utworzenia jest ochrona kompleksu lasów o wyjątkowo cennej mozaice siedlisk leśnych z dużym udziałem lasów wodochronnych i glebochronnych, położonych na obszarze wydm. Ochroną objęto fragmenty naturalnych drzewostanów jodłowych (północna granica występowania w Europie) i bukowych, położonych na północnej granicy zasięgu gatunków oraz śródleśnych zbiorników.

Rozpatrując obszary prawnie chronione Powiatu Pabianickiego warto wspomnieć o użytkach ekologicznych, które głównie stanowią bagna oraz stawy śródleśne. Na omawianym obszarze wyróżnić możemy sześć wspomnianych wyżej form ochrony przyrody o łącznej powierzchni 42,39 ha. Szczególnie bogatym obszarem pod tym względem jest Gmina Dobroń, w której

zlokalizowanych jest 5 użytków ekologicznych w formie bagien o całkowitej powierzchni 9,37 ha. Tereny te są szczególnie interesujące z uwagi na obecność wielu gatunków roślin.

Do najmniejszych form ochrony przyrody zaliczamy pomniki przyrody, których na omawianym obszarze jest 62, w tym:

- 52 pojedynczych drzew,
- 6 jednogatunkowych grup drzew,
- 2 wielogatunkowe grupy drzew,
- 1 jednogatunkowa aleja,
- głaz narzutowy.

Pomnikami przyrody najczęściej stają się drzewa wyróżniające się ze względu na swój wiek i rozmiary. Bardzo ciekawym okazem jest wspomniany już głaz narzutowy usytuowany we wsi Trupianka w Gminie Lutomiersk. Jest to największy w województwie łódzkim polodowcowy głaz narzutowy o obwodzie 1 060 cm. Granit rapakiwi został tutaj przyniesiony około 400 tysięcy lat temu przez lodowiec skandynawski¹⁸.

Rysunek 14. Głaz narzutowy

Źródło: <http://www.pabianicki.net.pl>

Na obszarze Powiatu Pabianickiego istnieją również rezerwaty:

- Rezerwat przyrody Jodły Oleśnickie – florystyczny i leśny rezerwat przyrody. Został utworzony w 1962 roku na terenie Gminy Lutomiersk. Celem jego utworzenia jest zachowanie, ze względów naturalnych i dydaktycznych, fragmentów naturalnego lasu jodłowego. Na centralnym obszarze rezerwatu znajdują się najcenniejsze okazy jodły pospolitej w wieku od 100 do 130 lat o wysokości od 25 do 30 metrów. Ochronie podlegają również wielowarstwowe drzewostany jodły w siedlisku lasu mieszanego świeżego.
- Rezerwat Mianów – florystyczny i torfowiskowy rezerwat przyrody. Został utworzony w 2000 roku na terenie Gminy Lutomiersk, w zabagnionej dolinie rzeki Ner. Celem jego utworzenia jest ochrona unikatowych śródleśnych kompleksów torfowisk niskich, kompleksu bagien z istniejącą roślinnością torfową. Występują tu ubogie florystycznie szuwały trzcinowe, liczne

¹⁸ <http://www.pabianicki.net.pl/>

gatunki szuwarów turzycowych i pałkowych, zbiorowiska roślin pływających na torfie. Występują ginące w Polsce Środkowej, rośliny torfowiskowe np., bagnica torfowa, bagno zwyczajne i modrzewnica zwyczajna z rodziny wrzosowatych, rosiczka okrągłolistna (roślina owadożerna) i dość rzadka w Polsce turzyca bagienna. Spotyka się tutaj liczne gatunki zwierząt związanych z siedliskami wilgotnymi: chrząszcze, ważki i chruściki, płazy i ptaki.

LASY

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na rok 2012 w Powiecie Pabianickim powierzchnia gruntów leśnych wynosiła 13 264,5 ha i w stosunku do roku bazowego 2006 była większa o 200,5 ha. Lesistość Powiatu w 2012 roku wynosiła 26,3%. Tereny leśne, które przybyły na analizowanym obszarze są to lasy prywatne. Sytuacja taka spowodowana może być chęcią zalesiania działek prywatnych przez ich właścicieli z uwagi na niską klasę bonitacyjną gleb i związaną z tym ich małą przydatnością dla rolnictwa. Lasy w Powiecie Pabianickim głównie występują w południowej i zachodniej jego części.

Tabela 7. Lesistość Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012

	Jednostka miary	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Powierzchnia gruntów leśnych								
Ogółem	ha	13 064,0	13 195,2	13 204,3	13 266,4	13 297,7	13 307,8	13 264,5
Lesistość w %	%	26,0	26,2	26,2	26,3	26,4	26,4	26,3
Grunty leśne publiczne ogółem	ha	10 669,2	10 682,4	10 659,3	10 718,4	10 733,4	10 743,4	10 700,4
Grunty leśne prywatne	ha	2 394,8	2 512,8	2 545,0	2 548,0	2 564,3	2 564,4	2 564,1
Powierzchnia lasów								
Lasy ogółem	ha	12 777,4	12 903,5	12 910,2	12 949,9	12 981,4	12 991,2	12 950,2
Lasy publiczne ogółem	ha	-	-	-	-	10 417,1	10 427,2	10 386,2
Lasy prywatne ogółem	ha	-	-	-	-	-	2 564,0	2 564,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Lasami na omawianym terenie administrują trzy nadleśnictwa:

1. Nadleśnictwo Kolumna – obejmuje największą część terenu Powiatu Pabianickiego: Miasto Pabianice, Gminy Dobroń, Dłutów, Ksawerów oraz częściowo Gminę Pabianice. Na tym obszarze najczęściej występującymi gatunkami drzew jest sosna pospolita z niewielkim udziałem gatunków liściastych.
2. Nadleśnictwo Grotniki – obejmuje swoim zasięgiem Miasto Konstancin Łódzki oraz częściowo Gminę Lutomiersk i Pabianice. Głównym gatunkiem drzew jest sosna zajmująca 77,5% powierzchni leśnej. Dąb, brzoza i olsza zajmują 20,3% powierzchni, a pozostałe to jodła, buk, świerk, lipa, klon i inne.
3. Nadleśnictwo Poddębice – na terenie Powiatu jedynie częściowo obejmuje powierzchnię Gminy Lutomiersk. Tutaj również głównie występującym gatunkiem drzew jest sosna pospolita, zajmująca 85,4% powierzchni leśnej. Ponadto znaczenie gospodarcze ma dąb szypułkowy i bezszypułkowy, brzoza brodawkowata oraz olsza czarna.

2.5. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Ta część diagnozy Powiatu Pabianickiego została poświęcona omówieniu ładu przestrzennego, obejmującego w szczególności analizę infrastruktury technicznej, uwarunkowań ochrony środowiska oraz infrastruktury społecznej.

2.5.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

GOSPODARKA MIESZKANIOWA I BUDOWNICTWO

Na wstępie niniejszego podrozdziału należy wyjaśnić, iż gospodarka mieszkaniowa jest zadaniem własnym gmin. Administratorem zasobów komunalnych miasta powiatowego jest Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Pabianicach. Według danych uzyskanych od Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej (ZGM) w Pabianicach ogółem w skład zasobu mieszkaniowego wchodzi 4 104 mieszkania, których powierzchnia łącznie wynosi 151 575,31 m² i jest to najlepszy wynik spośród wszystkich jednostek samorządowych Powiatu Pabianickiego. Natomiast średnia powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca wynosi 18 m². Dla porównania w Gminie Lutomiersk dostępnych mieszkań, zarówno socjalnych jak i komunalnych będących w zarządzie gminnym, jest tylko 73. W Mieście Pabianice działa również Pabianicka Spółdzielnia Mieszkaniowa, która jest jedną z największych w Polsce. Obecnie skupia 308 budynków, w których ulokowanych jest 15 020 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 728 638,14 m²¹⁹. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku dotyczącego wszystkich zamieszkałych mieszkań na terenie Powiatu Pabianickiego jest 44 668 i zajmują one powierzchnię 2 855 177 m². Analizując dane z tabeli poniżej najwięcej mieszkań w 2011 roku to mieszkania pomiędzy 40 – 49 m². Na drugim miejscu pod względem powierzchni znajdują się mieszkania w przedziale 60 - 79 m² - 7 860, nieco mniej, bo 7 162, stanowią mieszkania w przedziale 30 – 39 m².

Tabela 8. Podział mieszkań zamieszkałych wg powierzchni użytkowej w 2011 roku

ogółem	44 668
poniżej 30 m ²	3 339
30 - 39 m ²	7 162
40 - 49 m ²	9 401
50 - 59 m ²	5 466
60 - 79 m ²	7 860
80 - 99 m ²	2 997
100 - 119 m ²	2 588
120 m ² i więcej	4 524

Źródło: Narodowy Spis Powszechny z 2011 roku mieszkania

¹⁹ www.psm-pabianice.pl

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I TRANSPORT PUBLICZNY

Od lat trzonem infrastruktury drogowej w Powiecie Pabianickim była mocno przeciążona ruchem kołowym droga krajowa nr 14, przebiegająca ze wschodu na południowy zachód. W Mieście Pabianice krzyżuje się z nią droga krajowa nr 71 przebiegająca na linii północ – południe. Obsługę ruchu samochodowego w tym kierunku wspomaga droga wojewódzka 485 łącząca Pabianice z Bełchatowem. Inną drogą wojewódzką, która przecina Powiat jest droga nr 710 biegnąca przez Konstąntynów Łódzki. W związku z faktem, iż drogi te przebiegają przez miasto powiatowe oraz inne mniejsze miejscowości (Ksawerów, Dobroń, Dłutów), powodują one duże utrudnienia dla lokalnego ruchu kołowego. Problem częściowo rozwiązała budowa drogi S14 BIS tzw. północna obwodnica Pabianic. Dzięki takiemu usytuowaniu, odciążona została również Gmina Ksawerów, która położona jest na trasie drogi krajowej nr 14. Sytuację całkowicie rozwiąże budowana właśnie droga ekspresowa S 8, która stanowić będzie południową obwodnicę miasta Pabianic oraz budowana S 14 będąca zachodnią obwodnicą Łodzi i Pabianic (usytuowana jest południkowo). Drogi te z pewnością przejmą niemal cały ruch tranzytowy relacji Warszawa – Łódź – Wrocław, jak również stanowić będą idealne połączenie z węzłami autostradowymi A1 i A2, dzięki czemu Powiat Pabianicki stanie się miejscem bardziej atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów. Na terenie Powiatu drogę ekspresową obsługiwać będą dwa węzły drogowe: Pabianice – Południe oraz Róża. Otwarcie drogi S 8 planowane jest na przełom 2014 i 2015 roku. Warto nadmienić, iż już w kwietniu 2014 roku oddano do użytku kilkunastokilometrowy fragment tej drogi oraz niewielki odcinek S14.

Tabela 9. Wykaz dróg powiatowych

Lp.	Numer drogi	Przebieg drogi	Długość (km)	Stan drogi – dobry	Stan drogi – zły
1	1112E	Konstąntynów Ł. ul. Niesięcin, ul. Kręta, Krzywiec – (od granic m. Łodzi do granic Powiatu)	4,161	80%	20%
2	1512E	Zofiówka – Leszczyny Duże – (od granic Powiatu do drogi powiatowej nr 3310E)	5,280	79%	21%
3	2904E	Tuszyn – Czyżemin – (od granic Powiatu do drogi powiatowej nr 1512E)	1,070	54%	46%
4	3300E	Lutomiersk – Wodzierady – (od drogi wojewódzkiej nr 710 do granic Powiatu)	3,553	66%	34%
5	3301E	Lutomiersk – Włodzimierz – (od drogi wojewódzkiej nr 710 do granic Powiatu); Włodzimierz – Janowice (od granic Powiatu do granic Powiatu); Poleszyn - od granic Powiatu do granic Powiatu.	12,104	84%	16%
6	3302E	Konstąntynów Ł. ul. Niesięcin, ul. Klonowa - (od drogi powiatowej nr 1112E do drogi wojewódzkiej nr 710)	3,251	79%	21%
7	3303E	Rypułtowicka – Ksawerów – Wola Zaradzyńska – (od granic Miasta Pabianice do granic Gminy Pabianice)	8,48	52%	48%
8	3304E	Pabianice ul. Wiejska – (od ul. Łaskiej do ul. Wileńskiej), ul. Wileńska, ul. Orła, ul. Grota Roweckiego – (od ul. Orlej do ul. Nawrockiego), ul. Nawrockiego – (od ul. Grota Roweckiego do ul. Warszawskiej)	4,974	94%	6%
9	3305E	Pabianice ul. Lutomierska – (od ul. Zamkowej do ul. Partyzanckiej)	0,558	100%	%
10	3306E	Pabianice ul. Myśliwska – (od ul. Warszawskiej do ul. 20 Stycznia)	1,190	94%	6%
11	3307E	Konstąntynów Ł. ul. 1 Maja, Kolejowa – (od drogi krajowej nr 711 do granic Powiatu);	5,788	100%	%

		Pabianice ul. KonstANTYNOWSKA, RYPUŁTOWICKA – (od ul. WARSZAWSKIEJ do granic Miasta)			
12	3308E	Pabianice ul. PIŁSUDSKIEGO) – SZYNKIELEW – PETRYKOZY – KUDROWICE – (od granic Miasta Pabianice przez wieś Szynkielew I do drogi powiatowej nr 4911E)	8,217	86%	14%
13	3309E	Pabianice ul. RYDZYŃSKA- RYDZINY – (do drogi powiatowej nr 3310E)	3,119	54%	46%
14	3310E	Mogilno Duże - Róża – Pawlikowice II – Rydziny – Leszczyny Duże	20,785	69%	31%
15	3311E	Pawlikowie I – (od drogi wojewódzkiej nr 485 do granic Gminy)	2,790	55%	45%
16	3312E	Pabianice ul. 3 Maja, 20 Stycznia - (od ul. WARSZAWSKIEJ do ul. Granicznej)	4,522	100%	%
17	3313E	Róża – Ślądkowice – Mierzączka Duża – Dłutów – Tążewy (gr. Pow. Pabianickiego/ Łódzkiego Wschodniego)	17,070	83%	17%
18	3314E	Porszewice (od DK 71) – Lutomiersk – Szydłów (do DP 3709E)	15,899	95%	5%
19	3315E	Malanów – Charbice (od granicy Powiatu do drogi powiatowej nr 3709E)	3,475	49%	51%
20	3706E	Kuciny – Kwiatkowice – (od granic Powiatu do granic Powiatu i od granic Powiatu do granic Powiatu)	6,064	91%	9%
21	3709E	Kałów – Mianów – Puczniew – (od drogi powiatowej nr 3706E do granicy Powiatu); Puczniew – Kazimierz – Lutomiersk – (od drogi powiatowej 3706E do drogi wojewódzkiej nr 710)	19,395	81%	19%
22	3719E	Sarnów – Malanów – (od drogi powiatowej nr 37 134 do granic Powiatu)	1,845	31%	69%
23	4911E	Pabianice (ul. Wspólna) – Janowice (do granic Powiatu)	11,738	82%	18%
24	4912E	Kiki – Mauryców; Mauryców – Dobroń; Dobroń – Talar (do granic Powiatu)	12,9	68%	32%
25	5102E	Konstantynów Ł. ul. Zgierska – (od drogi krajowej nr 711 do granic Powiatu)	1,299	43%	57%
26	5166E	Lutomiersk (od DW 710) – Babice (do gr. pow. Pabianickiego)	3,925	69%	31%
RAZEM			183,452	74,54%	25,46%

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Pabianicach

Istotnym elementem istniejącego układu drogowego Powiatu Pabianickiego jest 183 km dróg powiatowych. Jak wynika z tabeli powyżej zarządca dróg powiatowych określa ich stan jako dobry. Uzupelnieniem układu drogowego są drogi gminne, których na terenie Powiatu jest 885 km. Należy podkreślić, iż drogi są systematycznie modernizowane i remontowane z uwzględnieniem ich stanu i natężenia ruchu. Również na 2014 rok wydział Dróg i Mostów Starostwa Powiatowego w Pabianicach zaplanował szereg inwestycji drogowych.

Na terenie Powiatu Pabianickiego dostępne są różne rodzaje komunikacji miejskiej. Głównym realizatorem usług z zakresu przewozu osób jest Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. z siedzibą w Pabianicach. Obsługuje on 15 linii autobusowych organizowanych przez Gminę Miejską Pabianice: 7 miejskich oraz 8 podmiejskich (4 realizowane w Gminie Ksawerów i 4 realizowane w Gminie Pabianice). Na podstawie porozumienia komunalnego z Gminą Łask realizowane jest połączenie na linii D z Pabianic do Łasku. Łącznie w dni powszednie odbywają się 543 kursy w ciągu dnia.

Ponadto również na podstawie porozumienia pomiędzy Gminą Miejską Pabianice, a Miastem Łódź realizowane jest połączenie tramwajowe linią nr 41 relacji Pabianice – Ksawerów – Łódź – Aleksandrów Łódzki. Na tej trasie w ciągu doby odbywają się 94 kursy. Na terenie Powiatu działa

również inna linia tramwajowa nr 43 relacji Lutomiersk – Konstanyńów Łódzki – Łódź. W dzień powszedni na tej trasie realizowanych jest 17 połączeń na dobę²⁰. W tym punkcie należałoby odwołać się do projektu Łódzkiego Tramwaju Regionalnego (ŁTR), który zrealizowany został tylko w pierwszej części. Obecnie ŁTR funkcjonuje na terenie Miasta Łódź - linia nr 11, na trasie Helenówek – Chocianowice. W kolejnym etapie realizacji inwestycji planowano przedłużenie trasy z jednej strony do Ozorkowa z drugiej natomiast do Pabianic przez Ksawerów. Niestety pomysł nie został zrealizowany do końca z uwagi na brak zainteresowaniem w/w gmin partycypacji finansowej jego realizacji. Jednakowoż władze Łodzi cały czas podejmują próby reaktywacji tego projektu i doprowadzenia go do końca. W tym względzie istotne dla koncepcji Łódzkiego Tramwaju Regionalnego byłoby również włączenie w projekt linii 43 biegnącej do Lutomierska. Tak rozbudowana sieć połączeń ŁTR, z pewnością poprawiłaby komunikację na terenie Łodzi, jak również Powiatu Pabianickiego i stanowiłaby rozpoznawalną markę regionu.

Mieszkańcy Powiatu mogą korzystać również z dobrze rozwiniętej siatki połączeń PKS. Dzięki usługom świadczonym przez różne spółki PKS Powiat Pabianicki ma połączenia z wieloma miejscowościami w najodleglejszych zakątkach Polski: Łódź, Wieluń, Bełchatów, Opole, Widawa, Częstochowa, Łask, Zduńska Wola, Sieradz, Kociszew, Kudowa Zdrój, Świeradów, Rusiec, Szczerców, Działoszyn, Radomsko, Rzgów, Piotrków Trybunalski, Opoczno, Łowicz, Rawa Mazowiecka, Warszawa, Ostrołęka, Łomża, Ełk, Augustów, Suwałki, Przysucha, Radom, Zwoleń, Puławy, Pajęczno, Karpacz, Kalisz, Konin, Wrocław, Poznań, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lublin.

Na terenie Powiatu działa również 6 prywatnych firm przewozowych realizujących zarówno połączenia miejskie jak i podmiejskie. W dni powszednie busy kursują na 9 liniach, w tym: 4 odbywają się w kierunku Pabianice – Ksawerów – Łódź (63 kursy/dobę), pozostałe w kierunku Rydzyn, Janowic, Bełchatowa, Konstanyńowa Łódzkiego oraz Górki Pabianickiej i dalej do Łodzi. Łącznie prywatni przewoźnicy realizują 116 kursów w ciągu doby na wszystkich liniach²¹. Taki układ komunikacji miejskiej, podmiejskiej i połączeń międzymiastowych oraz regionalnych korzystnie wpływa na dostępność komunikacyjną Powiatu oraz stwarza dogodne warunki dla jego mieszkańców do sprawnego przemieszczania się.

Istotnym z punktu widzenia dostępności komunikacyjnej Powiatu są tory kolejowe relacji Łódź – Pabianice – Sieradz – Wrocław. Obecnie z dworca głównego w Pabianicach dziennie odjeżdża ok. 45 pociągów w różnych kierunkach: Łódź Kaliska – Warszawa (20 połączeń), Sieradz (11 połączeń), Poznań (6 połączeń), Wrocław (4 połączenia), Kłodzko (1 połączenie), Jelenia Góra (2 połączenia), Białystok (1 połączenie)²². Na chwilę obecną wiele czynników tj. wymagające modernizacji tory, długi czas przejazdu, częste opóźnienia oraz niski komfort jazdy sprawia, iż ten rodzaj transportu nie cieszy się zbyt dużym zainteresowaniem mieszkańców Powiatu.

Sytuacja ma szansę ulec zmianie za sprawą Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej (ŁKA), która swoim zasięgiem obejmuje wszystkie Powiaty na linii Łódź – Sieradz. Linią kolejową nr 14 można dostać się z Łodzi Kaliskiej aż do Sieradza, przez Pabianice, Łask i Zduńską Wolę. 13 listopada 2013 roku podczas Europejskiego Forum Gospodarczego – Łódzkie 2013 zostało podpisane porozumienie pomiędzy ŁKA, a samorządami, dotyczące integracji ŁKA z transportem lokalnym.

²⁰ <http://www.mpk.lodz.pl/rozklady>

²¹ http://komunikacjapabianice.pl/rozklad_busy.php

²² http://komunikacjapabianice.pl/rozklad_pkp.php

Sygnatariusze porozumienia zobowiązali się do działań na rzecz dostosowania rozkładów jazdy oraz trasy przejazdu środków komunikacji miejskiej do ŁKA. Komunikacja lokalna ma za zadanie doprowadzić pasażerów do przystanków obsługiwanych przez ŁKA. Wszystko po to, aby jak najlepiej wykorzystać potencjał kolei i dostosować ją do potrzeb pasażerów. Władze samorządów, przez teren których przebiegać ma Łódzka Kolej Aglomeracyjna, wyrazili chęć przystąpienia do projektu Wspólnego Biletu Aglomeracyjnego. Według planów kolej ma ruszyć w 2014 roku na linii nr 14, która kończąc się w Sieradzu przebiegać będzie przez Pabianice. Uruchomienie tej linii z pewnością pozytywnie wpłynie na dostępność komunikacyjną Powiatu.

Rysunek 15. Plan tras linii Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej

Źródło: <http://lka.lodzkie.pl/>

GOSPODARKA WODNA I ŚCIEKOWA ORAZ GAZOWNICTWO

Na wstępie niniejszego podrozdziału należy zaznaczyć, iż będzie on rozpatrywany ze szczególnym uwzględnieniem jednostek administracyjnych wchodzących w skład Powiatu Pabianickiego z uwagi na fakt, iż dostarczanie wody dla potrzeb ludności i odbiór ścieków nie są zadaniami powiatów, a gmin i miast.

Tabela 10. Wykaz jednostek administrujących siecią wodno – kanalizacyjną na terenie Powiatu

Jednostka samorządu terytorialnego	Jednostka odpowiedzialna za wodę i kanalizację
Miasto Pabianice	ZWiK Pabianice Sp. z o.o.
Gmina Pabianice	Urząd Gminy Pabianice
Gmina Ksawerów	WOD – KAN Ksawerów
Gmina Konstantynów Łódzki	Przedsiębiorstwo Komunalne Gminy Konstantynów Łódzki Sp. z o.o.
Gmina Lutomiersk	Urząd Gminy Lutomiersk
Gmina Dobroń	Urząd Gminy Dobroń
Gmina Dłutów	Zakład Usług Komunalnych

Źródło: Opracowanie własne

W większości jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Powiatu Pabianickiego siecią wodno – kanalizacyjną administrują spółki miejskie bądź gminne. W pozostałych jednostkach natomiast samorzady same zajmują się tym zadaniem.

Według danych GUS w 2012 roku długość sieci wodociągowej w Powiecie Pabianickim wynosiła 738,6 km. Należy zauważyć, iż na przestrzeni analizowanego okresu liczba osób korzystających z sieci wzrosła, co ma związek z jej systematyczną rozbudową. W 2012 roku 87% ludności Powiatu korzystało z sieci wodociągowej. Warto również podkreślić, iż jednocześnie średnie zużycie wody na 1 mieszkańca zmalało i w 2012 roku wyniosło 31,8 m³. Prawdopodobnie ma to związek z rosnącymi cenami zużycia wody i ich bardziej racjonalnym gospodarowaniem.

Tabela 11. Sieć wodociągowa w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012

Wodociągi	Jednostka miary	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	677,2	691,1	700,5	714,7	725,8	732,1	738,6
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	103 478	106 261	103 801	103 789	104 754	104 910	104 271
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	35,1	31,3	32,1	31,3	30,9	31,7	31,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Najdłuższą sieć wodociągową posiada Gmina Lutomiersk. W 2012 roku do dyspozycji mieszkańców było 187 km wodociągów. Biorąc pod uwagę dużo większe Miasto Pabianice, jest to bardzo dobry wynik. Na drugim miejscu w Powiecie, ze 148,6 km sieci, uplasowało się Miasto Pabianice. Najkrótszą sieć wodociągową posiada Gmina Ksawerów, która jest jedną z mniejszych gmin Powiatu Pabianickiego.

Tabela 12. Długość sieci wodociągowej w latach 2006 – 2013 (km)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Miasto Pabianice	148,6	149,5	150,9	153,0	153,8	155,9	157,3	158,2
Gmina Pabianice	98,3	99,8	101,5	102,6	103,5	104,9	106,1	107,3
Konstantynów Łódzki	57,2	59,8	60,5	61,7	62,7	63,2	63,8	76,6
Ksawerów	27,9	28,4	30,0	31,0	34,0	35,2	36,2	36,2
Lutomiersk	185,9	185,9	186,1	186,1	186,1	186,6	187,0	187,0
Dłutów	90,1	96,2	97,7	102,3	105,5	105,5	105,5	106,3
Dobroń	91,4	93,7	94,3	98,3	100,1	100,5	101,4	102,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych/Informacja o stanie bezpieczeństwa sanitarnego powiatu pabianickiego za rok 2013

Za wodociągi i kanalizację na terenie Powiatu odpowiada kilka spółek miejskich, co uzależnione jest od obszaru, na którym działają. Na terenie Miasta i Gminy Pabianice za ten rodzaj infrastruktury technicznej odpowiada Związek Wodociągów i Kanalizacji Pabianice Sp. z o.o. Spółka ta użytkuje 8 ujęć wody: 3 w Pabianicach, 3 w miejscowości Hermanów oraz po 1 w miejscowościach Terenin i Władysławów. Obecnie jedno ujęcie wody w Hermanowie o wydajności 100 m³/h jest wyłączone z użytkowania. W pozostałych ujęciach woda badana jest regularnie i jest dopuszczona do spożycia pomimo przekroczeń niektórych wskaźników tj. żelaza, manganu, magnezu, chlorków, azotanów i siarczanów. Wyniki analiz sporządzono na podstawie badań wody wychodzącej ze stacji uzdatniania wody w I kwartale 2013 roku. Jakość wody oceniono zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 29.03.2007r. w sprawie wymagań dotyczących wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 2007 Nr 61, poz.417 zmiana Dz. U. 2010r. Nr 72 poz. 466). Łączna wydajność wszystkich działających ujęć wynosi 1385 m³/h²³.

Na terenie Gminy Lutomiersk funkcjonują 3 czynne ujęcia wody w Lutomiersku oraz w miejscowościach Prusinowice i Kazimierz. W roku 2014 rozpocznie się budowa stacji uzdatniania wody w Szydłowie, której oddanie do użytku planowane jest w 2015 roku. Gmina Pabianice również korzysta z trzech ujęć wody (w Rydzynach, Górcie Pabianickiej, Żytowicach), podobnie jak Gmina Dłutów (w Dłutowie, Śładkowicach, Czyżeminie). Pozostałe gminy Powiatu Pabianickiego na swoich terenach mają po jednym ujęciu, z których korzystają mieszkańcy. Nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Pabianicach w 2013 roku zostały objęte 4 wodociągi lokalne: wodociąg w Pabianickim Centrum Medycznym Sp. z o.o., w Ośrodku Rehabilitacyjno – Wypoczynkowym w Drzewocinach, w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich Konstantynów Łódzki oraz w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Ksawerowie. Przeprowadzone badania wody w tych wodociągach również potwierdziły jej dobrą jakość. Wymogów rozporządzenia w tym zakresie nie spełnia jedynie wodociąg lokalny

²³ Dane otrzymane z Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Pabianice Sp. z o.o.

zasilający Ośrodek Rehabilitacyjno – Wypoczynkowy Archidiecezji Łódzkiej w Drzewocinach, ze względu na przekroczenie wskaźnika jonu amonowego²⁴.

Na koniec podkreślić należy, iż jakość wód na terenie Powiatu Pabianickiego jest bardzo dobra. W ramach regionalnego monitoringu wód podziemnych prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi w latach 2009 – 2012 (w 2013 żadna próbka wód wgłębnych z terenu Powiatu Pabianickiego nie została pobrana do badania) większość pobranych próbek wody oceniono jako I klasę czystości²⁵. W związku z tym faktem Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Pabianicach promuje wśród mieszkańców Powiatu akcję „Pij wodę z kranu”. Informacja o dobrej jakości wodzie pitnej jest również szczególnie istotna z punktu widzenia Powiatu jako miejsca atrakcyjnego do osiedlania się.

Analizując stan skanalizowania Powiatu Pabianickiego, to sytuacja niestety wygląda dużo gorzej niż w przypadku sieci wodociągowej. W 2012 roku jedynie 61,7% mieszkańców Powiatu korzystało z sieci kanalizacyjnej. Pozytywną informacją jest natomiast fakt, iż w latach 2006 – 2012 przybyło 60,4 km nowej sieci, co stanowi wzrost o 30,5%. Analizując dane z tabeli poniżej widać, iż wielkość ścieków odprowadzonych zmalała o ponad połowę wynosząc 3906 dam³ w 2012 roku. W porównaniu do roku 2006 daje to spadek o ok. 40%.

Tabela 13. Sieć kanalizacyjna na terenie Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012

Kanalizacja	Jednostka miary	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	198,0	204,7	210,4	237,5	251,0	242,1	258,4
ścieki odprowadzone	dam ³	10 043,5	9 941,5	9 777,9	9 983,3	4 010,0	4 007,0	3 906,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	72 586	72 845	73 023	73 095	73 767	74 072	73 861

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Większość ścieków z terenu Powiatu Pabianickiego tj. Miasta i Gminy Pabianice, Gminy Ksawerów, Konstantynowa Łódzkiego odprowadzana jest do Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi Sp. z o.o. Jest to jedna z największych i najnowocześniejszych oczyszczalni w regionie. Aktualna przepustowość oczyszczalni to: mechaniczna wstępna 819 tys.m³/d, mechaniczna 450 tys.m³/doraz biologiczna z usuwania biogenów 215,3 tys.m³/d (1,0 mln RLM). Gmina Dobroń swoje ścieki odprowadza do biologiczno – chemicznej oczyszczalni ścieków „Ecolo – Chief” o wydajności 700 m³/d zlokalizowanej w Dobroniu. Gmina Dłutów również ma swoją oczyszczalnię ścieków biologiczną, o przepustowości 200 m³/d, wybudowaną w 2010 r. i położoną w Dłutowie.

Analizując dane z tabeli poniżej widać, iż miasto powiatowe najlepiej zaopatruje swoich mieszkańców w kanalizację, długość jego sieci w 2012 roku wynosiła 148,4 km i jest dłuższa niż sieć wodociągowa, co raczej jest rzadkością. W pozostałych jednostkach dysproporcje pomiędzy siecią wodociągową, a kanalizacyjną są znacznie większe, zdecydowanie na niekorzyść tej drugiej. Mimo, iż obecnie jedynie na terenie Gminy Lutomiersk sieć kanalizacyjna w ogóle nie funkcjonuje, to władze gminy prowadzą inwestycje z zakresu ochrony środowiska. Corocznie

²⁴ Informacja Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Pabianicach o stanie bezpieczeństwa sanitarnego Powiatu Pabianickiego za 2013 rok

²⁵ <http://www.wios.lodz.pl>

udzielane są dotacje dla mieszkańców na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. W 2014 roku na ten cel zabezpieczono kwotę 200 tys. zł. Urząd Gminy udziela jednorazowej dotacji w kwocie 3 000,00 zł, natomiast nie więcej niż 70% kosztów budowy oczyszczalni. Na lata 2015 – 2020 planowana jest również budowa oczyszczalni ścieków w Lutomiersku oraz sieci kanalizacyjnej w Lutomiersku i Wrzącej jako I etap inwestycji²⁶.

Tabela 14. Długość sieci kanalizacyjnej w latach 2006 – 2012 (km)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Miasto Pabianice	122,5	122,6	125,0	150,3	160,4	148,1	148,4
Gmina Pabianice	1,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	10,7
Konstantynów Łódzki	26,5	27,4	27,4	27,4	27,4	29,4	37,2
Ksawerów	22,9	25,6	27,9	28,8	31,7	32,8	33,0
Lutomiersk	-	-	-	-	-	-	-
Dłutów	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6	11,6
Dobroń	12,7	14,8	15,8	16,7	17,2	17,5	17,5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Gazownictwo

Na terenie całego Powiatu Pabianickiego długość czynnej sieci gazowniczej w 2012 roku wynosiła 349 465 metrów i zasilala 28 313 gospodarstw domowych. Mimo, iż na przestrzeni analizowanego okresu czynnej przybyło 35 km sieci gazowniczej to liczba odbiorców zmniejszyła się o 161. Zwiększyło się natomiast ogólne zużycie gazu i w 2012 roku wyniosło 12 684,9 tys.m³, co stanowi wzrost o 10%.

Tabela 15. Sieć gazowa w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012

	Jednostka miary	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
długość czynnej sieci ogółem	m	314 335	333 998	334 556	340 161	342 462	346 120	349 465
odbiorcy gazu	gosp. dom.	28 474	28 348	28 290	28 318	28 323	28 348	28 313
zużycie gazu	tys.m³	11 492,4	11 353,9	11 503,6	11 895,9	12 833,3	12 298,3	12 684,9

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Sieć gazownicza jest najlepiej rozwinięta w Gminie Miejskiej Pabianice, gdzie jej długość wynosi ponad 139 km i zaopatruje ok. 30% mieszkańców Pabianic. Najkrótszą sieć w Powiecie Pabianickim ma natomiast Gmina Pabianice, która dostarcza gaz jedynie do 35 gospodarstw domowych. Należy również zaznaczyć, iż w Gminie Dłutów gazociąg w ogóle nie występuje. Podsumowując należy stwierdzić, że gazownictwo w Powiecie Pabianickim jest dość słabo rozwinięte.

²⁶ Dane Urzędu Gminy Lutomiersk

Tabela 16. Sieć gazownicza w jednostkach samorządowych Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Miasto Pabianice	Długość sieci (m)	132 795	134 672	134 661	137 352	137 725	139 040	139 608
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	21 129	20 958	20 847	20 831	20 761	20 713	20 598
Gmina Pabianice	Długość sieci (m)	6 627	13 147	12 325	12 325	12 325	12 825	12 825
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	10	16	18	22	26	29	35
Konstantynów Łódzki	Długość sieci (m)	63 341	68 226	68 636	69 619	70 582	71 254	73 273
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	4 829	4 851	4 879	4 886	4 902	4 927	4 943
Ksawerów	Długość sieci (m)	31 253	36 229	37 208	38 012	38 482	38 713	39 015
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	1 463	1 455	1 462	1 470	1 496	1 510	1 528
Lutomiersk	Długość sieci (m)	49 859	50 191	50 191	50 397	50 863	50 863	51 135
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	795	810	822	834	852	866	895
Dłutów	Długość sieci (m)	-	-	-	-	-	-	-
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	-	-	-	-	-	-	-
Dobroń	Długość sieci (m)	30 460	31 533	31 535	32 456	32 485	33 425	33 609
	Odbiorcy gazu (gosp. dom.)	248	258	262	275	286	303	314

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

GOSPODARKA ODPADAMI

Analizując gospodarkę odpadami na badanym obszarze należy podkreślić, iż z dniem 1 stycznia 2012 r. weszła w życie Ustawa z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r., poz. 391). Gminy zaczęły realizować postanowienia ustawy od 1 lipca 2013 roku. Dotychczasowy sposób gospodarowania odpadami został całkowicie zmieniony. Wcześniej to mieszkańcy byli zobowiązani zawierać umowy z firmami odbierającymi odpady. Z dniem 1 lipca 2013 roku ciężar zawierania umów na usługi odbierania odpadów spadł na gminy. Ideą nowych przepisów jest promowanie segregacji odpadów. Gminy zobowiązane zostały do utworzenia na swoim terenie punktów selektywnej zbiórki odpadów, do których mieszkańcy będą mogli dostarczać posegregowane odpady w celu ich składowania bądź powtórnego przetworzenia. W związku z faktem, iż gospodarka odpadami jest zadaniem własnym gmin, analizę w tym temacie przeprowadzono uwzględniając sytuację w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. Obecny system gospodarowania

odpadami działa dopiero od kilku miesięcy i jest jeszcze zbyt wcześnie, aby zebrać miarodajne i rzetelne dane na temat jego funkcjonowania.

Tabela 17. Odpady w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012

Powiat Pabianicki							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem(t)	33 121,50	35 891,49	37 967,58	39 908,48	45 374,41	33 229,30	31 732,27
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	201,4	221,1	227,1	219,4	282,1	204,0	200,1
Konstantynów Łódzki							
Ogółem (t)	3 695,54	4 245,29	4 447,86	4 632,18	5 030,07	4 756,24	4 523,47
Ilość odpadów na 1 mieszkańca(kg)	194,8	214,7	199,2	198,5	191,6	179,3	166,8
Miasto Pabianice							
Ogółem (t)	25 139,88	27 173,55	28 911,58	30 518,87	34 159,71	21 766,93	21 090,81
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	240,8	267,8	287,6	289,9	386,5	239,7	244,2
Gmina Pabianice							
Ogółem (t)	682,75	719,33	809,53	811,55	981,37	1 044,52	1 089,19
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	112,3	115,8	87,8	78,3	92,6	104,4	113,3
Gmina Ksawerów							
Ogółem (t)	1 396,46	1 433,18	1 279,82	1 416,56	1 668,18	1 760,56	1 765,53
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	183,8	187,0	164,2	99,3	122,7	147,1	146,8
Gmina Lutomiersk							
Ogółem (t)	1 293,22	1 319,10	1 148,89	1 352,51	1 971,78	2 318,50	1 922,23
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	156,4	148,5	125,0	82,8	142,8	254,7	204,9
Gmina Dłutów							
Ogółem (t)	238,99	265,73	453,98	453,20	406,80	464,93	408,54
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	48,4	53,8	83,2	87,5	76,8	86,5	72,8
Gmina Dobroń							
Ogółem (t)	674,66	735,31	915,92	723,61	1 156,50	1 117,62	932,50
Ilość odpadów na 1 mieszkańca (kg)	45,6	65,3	74,0	52,4	94,9	86,6	70,3

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W 2012 roku średnia ilość odpadów na 1 mieszkańca Powiatu Pabianickiego wyniosła 200,1 kg rocznie. Średnią tą zawyżają dane z miasta Pabianice i z Gminy Lutomiersk. Tutaj średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca wyniosła odpowiednio 244,2 oraz 204,9 kg. Najmniej odpadów wytwarzają mieszkańcy Gmin Dłutów i Dobroń: 72,8 i 70,3 kg. W 2012 roku spadła natomiast ogólna ilość odpadów w stosunku do lat ubiegłych, co jest wynikiem spadku ilości odpadów w większości jednostek samorządu terytorialnego. Jedynie w gminie Pabianice roczna ilość zebranych odpadów wzrosła nieznacznie o 44,67 ton w stosunku do roku 2011. Na koniec analizowanego okresu wyniosła 31732,27 ton podczas, gdy jeszcze w 2010 roku zebrano łącznie 45374,41 ton odpadów.

Warto zaznaczyć, iż na terenie Powiatu Pabianickiego cyklicznie organizowane są zbiorki odpadów wielkogabarytowych tj: zużytego sprzętu RTV i AGD, sprzętu komputerowego.

ENERGETYKA

Podstawą zaopatrzenia energetycznego Powiatu Pabianickiego jest systemowa stacja zdawczo – odbiorcza 220/110/15 kV tzw. Główny Punkt Zasilający „Rypułtówice” (GPZ) zlokalizowany w Gminie Pabianice. Stacja jest ważnym elementem źródłowym systemu elektroenergetycznego

i zasilają większość Powiatu Pabianickiego oraz odbiorców na znacznych obszarach Województwa Łódzkiego. Ponadto na omawianym terenie zlokalizowane są cztery tzw. Rejonowe Punkty Zasilające zasilane przez GPZ „Rypułtówce”. Trzy spośród nich znajdują się na terenie Miasta Pabianice: RPZ „Polfa” – 110/6kV, RPZ „Pamotex” – 110/15/6 kV oraz RPZ „Maślana” – 110/15 kV. Ostatni z nich, RPZ „Konstylana” – 110/15 kV znajduje się na terenie Konstąntynowa Łódzkiego²⁷. Ponadto elementami sieci elektroenergetycznej są linie wysokiego napięcia zasilające lub wyprowadzające energię z GPZ Rypułtówce tj:

- linia napowietrzna 220 kV Rypułtówce – Adamów,
- linia napowietrzna 2x220 kV Rypułtówce – Rogowiec (Bełchatów),
- linia napowietrzna 110kV Rypułtówce – RPZ „Maślana” – RPZ „PZPB” – Żelów,
- linia napowietrzna 110kV Rypułtówce – Łask,
- linia napowietrzna 2 x 110 kV Rypułtówce – Lublinek w Łodzi²⁸.

Ponadto z GPZ „Rypułtówce” wyprowadzone są magistralne trasy linii do Łodzi:

- 220kV do Janowa,
- 2 x 110 kV do Janowa,
- 110kV do RPZ „Ruda” i RPZ „EC-II”,
- 2 x 110kV do RPZ „Starorudzka” i RPZ „Zatorze”.

Podstawowym źródłem zasilania Konstąntynowa Łódzkiego w energię elektryczną z krajowego systemu energetycznego jest stacja transformatorowa RPZ „Konstąntynów” – 110/15 kV, uzupełniającym natomiast jest RPZ „Lublinek” o takiej samej mocy. We wschodniej części miasta rezerwuje się korytarze i teren pod projektowane urządzenia tj: napowietrzna 2 – torowa linia elektroenergetyczna 110 kV relacji Łódź – Żgierz oraz stacja transformatorowa RPZ 110/15 kV „Srebrna-Dąbrowa”.

Podobnie wygląda sytuacja w Gminie Lutomiersk, gdzie trwają obecnie uzgodnienia projektu związanego z inwestycją PGE Dystrybucja S.A. – budowa: „Stacja 15 kV LUTOMIERSK – budowa rozdzielni 15 kV wraz z liniami zasilającymi”. Wykonanie tego zadania inwestycyjnego w znacznym stopniu poprawi warunki pewności zasilania energią elektryczną rejonu Gminy Lutomiersk i okolic.

Gmina Dobroń choć również zasilana jest z GPZ „Rypułtówce”, to energia mieszkańcom gminy dostarczana jest także z GPZ „Łask I” i „Łask II” po 16 MVA każdy, zasilane dwoma ciągami linii 110kV z kierunku Pabianic i Zduńskiej Woli oraz GPZ „Pamotex”. Mniejsze znaczenie dla gminy ma natomiast GPZ „Żelów” z mocą zainstalowaną 32 MVA²⁹. W związku z prawodawstwem Unii Europejskiej nakładającym na kraje członkowskie, w tym Polskę, coraz większych restrykcji w zakresie emisji zanieczyszczeń należy dążyć do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Duży potencjał w tej dziedzinie ma również Powiat Pabianicki, w szczególności biorąc pod uwagę elektrownie wiatrowe.

Energetyka wiatrowa wysunęła się na pierwsze miejsce w Polsce wśród alternatywnych źródeł energii. Według Urzędu Regulacji Energetyki łączna moc oddanych do użytku elektrowni wiatrowych wyniosła 1 096 MW na koniec września 2010 r. Najkorzystniejsze warunki do budowy farm wiatrowych znajdują się w województwach zachodniopomorskim, wielkopolskim, kujawsko –

²⁷ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2004 – 2013

²⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Pabianice 2013 r.

²⁹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dobroń 2013 rok

pomorskim, pomorskim oraz łódzkim. Według stanu na dzień 30.09.2010 roku w Polsce było 378 elektrowni wiatrowych. województwo łódzkie z liczbą 57 znajdowało się na 2. miejscu pod względem liczby elektrowni³⁰. W latach 2010 – 2012 nastąpił znaczny wzrost farm wiatrowych w województwie. Zgodnie z wykazem farm wiatrowych w województwie w latach 2010 – 2012 (według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r.) uzgodniono lokalizację 451 turbin wiatrowych. Na terenie Powiatu Pabianickiego w tym czasie uzgodniono lokalizację jedynie dla 2 turbin o łącznej mocy 3,5MV, a w powiatach sąsiednich sytuacja wygląda dużo lepiej. W powiecie łaskim działa 19 turbin a w powiecie poddębickim już 23³¹. Warto wykorzystać istniejące warunki i ukształtowanie terenu w celu pozyskania energii odnawialnej tańszej i bardziej przyjaznej środowisku.

Innym alternatywnym źródłem energii są złoża wód geotermalnych. Według dokumentu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego „*Energia geotermalna województwa łódzkiego – Studium przypadku*” zasoby wodne dolnej jury charakteryzujące się temperaturą od 20 do 110°C zalegają pod całą powierzchnią województwa. Z opracowania wynika, iż Powiat Pabianicki znajduje się w obszarze, w którym temperatura zasobów wód geotermalnych nie spada poniżej 60°C. Dokument określił warunki temperaturowe zasobów wód podziemnych Powiatu jako jedne z najlepszych w województwie³². Są to jednak dane szacunkowe i jakiegokolwiek działania mające na celu wykorzystanie źródeł geotermalnych muszą być poprzedzone odpowiednimi odwiertami pomiarowymi.

CIEPŁOWNICTWO

Główną instytucją dostarczającą ciepło do mieszkań na terenie Powiatu Pabianickiego jest Zakład Energetyki Ciepłej w Pabianicach Sp. z o.o. Spółka zarządza ok. 40 km sieci oraz miejską ciepłownią zlokalizowaną przy ulicy Konstantinowskiej w Pabianicach oraz kotłownią Piaski, ogrzewającą osiedle Piaski³³. Swoją ciepłownię miejską o mocy 16 MV ma również Konstątinów Łódzki. Ciepło wytworzone w ciepłowni olejowo – gazowej doprowadzane jest do odbiorców za pośrednictwem 7,5 km sieci. Zarządcą zarówno ciepłowni jak i sieci ciepłowniczej jest spółka miejska - Przedsiębiorstwo Komunalne Gminy Konstątinów Łódzki Sp. z o.o.³⁴.

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli poniżej całkowita długość sieci ciepłowniczej w Powiecie Pabianickim wynosi prawie 46,5 km i jest to sieć zlokalizowana w Pabianicach i Konstątinowie Łódzkim. W pozostałych gminach centralna sieć ciepłownicza nie występuje, a ciepłownictwo opiera się o indywidualne kotłownie w większość opalane konwencjonalnymi źródłami energii.

³⁰ Raport TPA Horwath Energetyka Wiatrowa w Polsce – listopad 2010

³¹ Dane uzyskane z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

³² „Energia geotermalna województwa łódzkiego – studium przypadku”

³³ <http://www.zec.pabianice.pl/>

³⁴ <http://www.pkgkl.pl/cieplownia.htm>

Tabela 18. Sieć ciepłownicza w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012

Sprzedaż energii cieplnej	Jednostka miary	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Roczna sprzedaż energii cieplnej wg celu								
Budynki mieszkalne	GJ	681 251,0	651 269,7	632 508,5	634 605,8	707 714,0	605 536,0	612 788,0
Urzędy i instytucje		77 534,6	75 434,4	77 074,0	78 378,3	94 273,0	77 637,0	84 248,0
Ogółem		758 785,6	726 704,1	709 582,5	712 984,1	801 987,0	683 173,0	697 036,0
Kotłownie i sieć ciepła								
Kotłownie ogółem	ob.	24	25	35	32	37	35	31
Długość sieci przesyłowej	km	49,7	39,4	44,6	45,8	42,9	46,6	46,5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

2.5.2. OCHRONA ŚRODOWISKA

Analizując zanieczyszczenie powietrza należy wskazać, iż województwo łódzkie podzielono na 2 strefy oceny jakości powietrza tj. Aglomeracja Łódzka oraz Strefa Łódzka. W skład Aglomeracji Łódzkiej z terenu Powiatu Pabianickiego wchodzi miasto Pabianice oraz Konstancin Łódzki. Pozostałe gminy wchodzące w skład Powiatu zostały zakwalifikowane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi do Strefy Łódzkiej. W ramach stref zdefiniowane są 2 klasy. Klasa A skupiająca tereny, w których stężenia zanieczyszczeń są poniżej dopuszczalnego poziomu oraz klasa C obejmująca obszary powyżej dopuszczalnego poziomu stężenia.

Zgodnie z treścią Raportu o Stanie Środowiska w 2012 roku przeprowadzono badania emisji punktowej, czyli zorganizowanej emisji powstającej podczas wytwarzania energii w procesach technologicznych, posiadającej emitory od kilku, do kilkuset metrów wysokości. Zgodnie z tą definicją w 2012 roku zbadano zakłady przemysłowe, spółdzielnie mieszkaniowe, instytucje oraz inne podmioty gospodarcze na terenie województwa łódzkiego, które wyemitowały łącznie 169 343,1 Mg zanieczyszczeń. Emisja punktowa skupia się głównie w większych ośrodkach miejskich. Największe zagęszczenie emitatorów występuje na terenie Aglomeracji Łódzkiej a więc również na obszarze Powiatu Pabianickiego. Do największych emitentów autorzy raportu zaliczyli Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Pabianicach. Na liście 30 zakładów emitujących najwięcej zanieczyszczeń ZEC Sp. z o.o. w Pabianicach znalazł się na 6 miejscu z roczną emisją 469,67 Mg/rok. Z pewnością fakt ten przyczynił się do tego, iż pod względem emisji punktowej zanieczyszczeń w powiatach województwa łódzkiego Powiat Pabianicki znalazł się na 8 miejscu rankingu. W 2012 roku na terenie Powiatu wyemitowano 1138,4 Mg/a zanieczyszczeń, w tym dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenku węgla oraz pyłu.³⁵

³⁵ Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2012 roku

W województwie łódzkim stworzony został Program Ochrony Powietrza, który ma na celu poprawę jakości powietrza w obszarach, gdzie ogólny poziom zanieczyszczeń został przekroczony. Na terenie Powiatu programem zostały objęte, w Aglomeracji Łódzkiej, Pabianice i Konstantynów Łódzki, a ze Strefy Łódzkiej Gmina Ksawerów, Gmina Pabianice, Gmina Dobroń oraz Gmina Lutomiernsk. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi objął te jednostki Programem Ochrony Powietrza ze względu na przekroczenia dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziomu dopuszczalnego benzopirenu zawieszonego w pyłe PM₁₀³⁶.

Tabela 19. Symbole klas wynikowych dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefach oceny jakości powietrza wg kryteriów dla ochrony zdrowia.

Wskaźnik	Aglomeracja Łódzka	Strefa Łódzka
SO ₂	A	A
NO ₂	A	A
NO _x	-	-
CO	A	A
C ₆ H ₆	A	A
PM ₁₀	C	C
Pb	A	A
As	A	A
Ni	A	A
Cd	A	A
B(a)P	C	C
PM _{2,5}	C	C
O ₃	A	A

Źródło: Raport o stanie środowiska w Województwie Łódzkim w 2012 roku.

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli powyżej dopuszczalne stężenia pyłów PM₁₀ i PM_{2,5}, oraz benzopirenu zostały przekroczone zarówno w Aglomeracji Łódzkiej jak i wyznaczonej Strefie Łódzkiej. Należy nadmienić, iż większość obszarów przekroczeń dopuszczalnego poziomu PM₁₀ była wskazywana już w latach poprzednich.

³⁶ Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2012 roku

2.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.6.1. EDUKACJA

Analizując sytuację edukacyjną w Powiecie Pabianickim należy podkreślić, iż Starostwo Powiatowe w Pabianicach jest organem prowadzącym dla szkół ponadgimnazjalnych. Zadaniem własnym gmin natomiast, jest edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. W związku z takim podziałem zadań informacje zawarte w niniejszym rozdziale skupiać się będą na szkolnictwie ponadgimnazjalnym z uwzględnieniem ważnego dla omawianej jednostki szkolnictwa zawodowego.

Starostwo Powiatowe w Pabianicach jest organem prowadzącym dla następujących placówek oświatowych:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego , ul. Moniuszki 132, 95-200 Pabianice,
- II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi , ul. Pułaskiego 29, 95-200 Pabianice,
- Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Kilińskiego ul. Piotra Skargi 21,95-200 Pabianice,
- Zespół Szkół Nr 2 im. prof. dr. inż. Janusza Groszkowskiego, ul. Św. Jana 27, 95-200 Pabianice,
- Zespół Szkół Nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic, ul. Gdańska 5, 95-200 Pabianice,
- Zespół Szkół Specjalnych Nr 4 im. Marii Grzegorzewskiej, ul. Zgierska 10, 95-050 Konstancinów Łódzki,
- Zespół Szkół Specjalnych Nr 5 im. Marii Konopnickiej, ul. Pułaskiego 32, 95-200 Pabianice,
- Liceum Ogólnokształcące im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa 1000-lecia, ul. Kilińskiego 75, 95-050 Konstancinów Łódzki,

Ponadto na terenie Powiatu Pabianickiego funkcjonują:

- Przedszkola – 23, w tym 2 punkty przedszkolne
- Szkoły Podstawowe – 26
- Gimnazja – 9

Istotnym elementem z punktu widzenia rozwoju Powiatu jest szkolnictwo zawodowe, które w analizowanej jednostce znajduje się na dość wysokim poziomie. Na omawianym obszarze w kierunkach technicznych kształcą wspomniane wyżej zespoły szkół:

W Zespole Szkół nr 1 w ramach 4 letniego technikum kształcić się można w zawodach technik mechanik – klasa strażacka, technik – mechatronik, technik budownictwa. Ponadto szkoła kształci uczniów w zasadniczej szkole zawodowej, gdzie mogą zdobyć zawód: mechanik pojazdów samochodowych, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, operator obrabiarek skrawających, monter izolacji budowlanych, monter mechatronik, monter sieci i instalacji sanitarnych – hydraulik, murarz – tynkarz, stolarz, cukiernik oraz fryzjer. Aktualnie szkoła realizuje Projekt Współpracy Ponadnarodowej „PWP Kształcenie modułowe – szansą

edukacyjnego rozwoju”. Celem projektu jest zwiększenie jakości procesu kształcenia w Zespole Szkół nr 1 poprzez modernizację bazy dydaktycznej oraz poszerzenie programu nauczania w oparciu o doświadczenia partnera niemieckiego, którym jest szkoła Wilhelm Normann Berufskolleg z Herford. Projekt realizowany będzie do 31 lipca 2015 roku i w tym czasie uczniowie i nauczyciele pojadą na wymianę do szkoły – partnera. W wyniku nawiązanej współpracy opracowany zostanie program 4 modeli kształcenia modułowego w zakresach: technologia tynkowania, sucha zabudowa, dokumentacja techniczna oraz aranżacja wnętrz w oparciu o rozwiązania stosowane przez partnera. Ponadto uczniowie objęci programem będą korzystali z dodatkowych zajęć z języka niemieckiego, praktyk uczniowskich w szkole niemieckiej, doradztwa edukacyjno – zawodowego oraz zostaną objęci stażami uczniowskimi u polskich pracodawców. Koszt realizacji projektu wynosi 1 035 877,30 zł.

Innym istotnym programem realizowanym przez szkołę jest projekt pn. „Inwestycja w szkołę – inwestycją w fachowca”. Program skierowany jest do uczniów technikum w zawodzie technik budownictwa, technik mechanik, technik mechanik lotniczy, technik mechatronik oraz uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Program realizowany jest od września 2013 roku i będzie trwał do czerwca 2015 roku. W ramach projektu zostanie utworzona pracownia programowania obrabiarek sterowanych numerycznie i robotyki, która wyposażona zostanie w tokarkę i frezarkę CNC, linię produkcyjną składającą się z modułu manipulowania, modułu transportowania i modułu magazynu grawitacyjnego, oprogramowania symulacyjnego, robota dydaktycznego i oprogramowania symulującego pracę robota oraz stanowiska symulacyjne instalacji inteligentnego domu³⁷.

W Zespole Szkół nr 2 w ramach 4 letniego technikum kształcić się można w 11 różnych zawodach: technik informatyk, technik teleinformatyk, technik elektryk, technik elektronik, technik urządzeń i systemów, technik energetyki odnawialnej, technik cyfrowych procesów graficznych, technik analityk, technik technologii chemicznej, technik ochrony środowiska oraz technik technologii żywności. W ramach zespołu szkół funkcjonuje szkoła zawodowa, w której dostępne są specjalizacje: elektryk, elektromechanik, kucharz, wędliniarz, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego oraz operator maszyn przemysłu chemicznego. Należy również podkreślić, iż w Liceum Ogólnokształcącym otworzono nabór na rok szkolny 2014/2015 do nowoutworzonej klasy o profilu mundurowym (klasa wojskowa, klasa policyjna i klasa strażacka). Ponadto szkoła bierze udział w projekcie unijnym „Energia odnawialna – dziedzina przyszłości” w ramach, którego 160 uczniów objętych zostanie dodatkowymi zajęciami z zakresu matematyki, fizyki, automatyki i robotyki, odnawialnych źródeł energii oraz opracowywania świadectw charakterystyki energetycznej budynków. Ważne jest również, iż celem projektu jest modernizacja bazy dydaktycznej szkoły³⁸.

W Zespole Szkół nr 3 w ramach 4 letniego technikum można zdobyć zawód: technika ekonomisty, technika logistyka, technika hotelarstwa, technika usług fryzjerskich, technika handlowca, technika obsługi turystycznej, technika organizacji reklamy, technika spedytora, technika eksploatacji portów i terminali oraz fototechnika. W zasadniczej szkole zawodowej można natomiast uzyskać kwalifikacje w zawodach sprzedawcy oraz fotografa. Warto również

---

³⁷ <http://mechanik.edu.pl>

³⁸ <http://zs2pabianice.p>

dodać, iż przy zespole szkół działa szkoła policealna, która kształci osoby w zawodach: technik bezpieczeństwa i higieny pracy, opiekunka środowiskowa, opiekunka w domu pomocy społecznej oraz technik administracji. Warto również podkreślić, iż podobnie jak pozostałe zespoły szkół z terenu Pabianic, również Zespół Szkół nr 3 realizuje program unijny. Od października 2013 do czerwca 2015 roku placówka będzie brać udział w projekcie „Branże przyszłości – gwarancją rozwoju i sukcesu”. Celem projektu jest podniesienie jakości kształcenia zawodowego, który uwzględnił będzie potrzeby rynku pracy oraz zwiększenie o 40% kompetencji kluczowych i zawodowych 190 uczniów. W ramach projektu zmodernizowana zostanie baza dydaktyczna oraz prowadzone będą zajęcia dodatkowe we współpracy z przedsiębiorcami³⁹.

System szkolnictwa zawodowego jest dość rozbudowany, ale aby był skuteczny i przyczyniał się do ograniczania bezrobocia na tym terenie, to musi on być stale monitorowany, a kształcenie w tym zakresie musi być ściśle skorelowane i odpowiadać na aktualne potrzeby lokalnego rynku pracy.

Niezaprzeczalnym miarodajnym wskaźnikiem poziomu edukacji są wyniki z egzaminów. W związku z faktem, iż zadaniem Powiatu jest szkolnictwo ponadgimnazjalne w pierwszej kolejności przeanalizujemy wyniki matur.

Tabela 20. Wyniki zdawalności Egzaminu Maturalnego w latach 2012 – 2013

Egzamin Maturalny	Powiat Pabianicki	Łódź	Woj. Łódzkie	Kraj	Różnica [od krajowej]
Maj 2012	81,8%	82%	80,4%	80%	1,8
Maj 2013	79,2%	83,7%	80,5%	81%	- 1,8

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna i Krajowa Komisja Egzaminacyjna

W 2012 roku Egzamin Maturalny z Powiatu Pabianickiego zdawało 671 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i z tej liczby maturę zdało 81,8 % czyli 549 osób. Porównując średnie wyniki z Powiatu w stosunku do średnich wyników z kraju widzimy, iż uczniowie z Powiatu Pabianickiego plasują się powyżej średniej krajowej o 1,8 punktu procentowego i o 1,4 punktu procentowego wyżej niż średnia z województwa łódzkiego. W 2013 roku Egzamin Maturalny z Powiatu Pabianickiego zdawało 669 uczniów szkół ponadgimnazjalnych i z tej grupy osób egzamin zdało 79,2% czyli 530 z nich. Porównując średnie wyniki zdawalności matur z Powiatu w stosunku do średnich wyników z kraju, możemy zaobserwować iż uczniowie w tym roku egzamin zdali poniżej średniej o 1,8 punktu procentowego od średniej krajowej oraz o 1,3 punktu procentowego poniżej średniej z województwa łódzkiego.

Dla pełnego obrazu poziomu nauczania warto przyjrzeć się również wynikom egzaminów gimnazjalnych, które reprezentują poziom wiedzy z jaką uczniowie przychodzą do szkół ponadgimnazjalnych, podległych Powiatowi: liceów i techników.

³⁹ <http://zs3pabianice.edu.pl>

Tabela 21. Wyniki testów gimnazjalnych w latach 2012 – 2013

		Powiat Pabianicki	Łódź	Woj. Łódzkie	średnia krajowa	Różnica [do średniej krajowej]
2012						
Część humanistyczna	z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	60,1	62,7	61,0	61,0	- 0,9
	z zakresu języka polskiego	68,3	66,0	65,1	65,0	3,3
Część matematyczno-przyrodnicza	z zakresu matematyki	48,1	49,8	48,0	47,0	1,1
	z zakresu przedmiotów przyrodniczych	50,2	52,2	50,3	50,0	0,2
2013						
Część humanistyczna	z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	58,5	59,7	58,0	58,0	0,5
	z zakresu języka polskiego	62,2	64,3	62,6	62,0	0,2
Część matematyczno-przyrodnicza	z zakresu matematyki	48,4	49,6	48,5	48,0	0,4
	z zakresu przedmiotów przyrodniczych	60,0	61,5	59,7	59,0	1

Źródło : Okręgowa Komisja Egzaminacyjna i Krajowa Komisja Egzaminacyjna

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli powyżej w 2012 roku można zauważyć, iż w porównaniu do średniej krajowej najłabiej wyglądają wyniki egzaminu z części humanistycznej z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie. Ogólny wynik uczniów wyniósł 0,9 punktu procentowego poniżej średniej krajowej. Najlepiej natomiast wypadł egzamin z części humanistycznej, z zakresu języka polskiego, aż o 3,3 punktu procentowego lepiej od średniej krajowej i o 2,3 punktu procentowego lepiej od średniej Województwa Łódzkiego. W 2013 roku uczniowie z Powiatu Pabianickiego najlepiej napisali egzamin gimnazjalny z części matematyczno – przyrodniczej z zakresu przedmiotów przyrodniczych o 1 punkt procentowy powyżej średniej krajowej. Pozostałe egzaminy również wypadły dobrze, gdyż średnia z tych egzaminów plasują się powyżej średniej krajowej.

Analizując edukację na danym obszarze warto przyrzeć się poziomowi skomputeryzowania placówek oświatowych. Zgodnie z danymi z tabeli 23 widać, iż ogólna liczba komputerów w szkołach powiatowych jest zadowalająca. W analizowanym okresie przybyło 43 komputery. Bardzo dobrze wygląda sytuacja jeśli chodzi o dostęp do Internetu, gdyż spośród wszystkich dostępnych komputerów jedynie 3 funkcjonują bez podłączenia do sieci internetowej. Jeśli traktujemy Internet jako nieograniczone źródło informacji to powszechny dostęp do niego, dla uczniów jest niezwykle istotny.

Tabela 22. Stopień skomputeryzowania w szkołach ponadgimnazjalnych w Powiecie Pabianickim w latach 2008 – 2012

	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012
Komputery w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez specjalnych) wg poziomu kształcenia						
ogółem	szt.	501	522	489	495	544
szkoły zawodowe bez policealnych	szt.	272	294	266	264	335
zasadnicze szkoły zawodowe	szt.	102	93	64	60	113
technika	szt.	81	186	187	189	206
licea profilowane	szt.	89	15	15	15	16
licea ogólnokształcące	szt.	229	228	223	231	209
Komputery z dostępem do Internetu						
ogółem	szt.	482	511	486	492	541
szkoły zawodowe bez policealnych	szt.	255	283	266	264	335
zasadnicze szkoły zawodowe	szt.	85	82	64	60	113
technika	szt.	81	186	187	189	206
licea profilowane	szt.	89	15	15	15	16
licea ogólnokształcące	szt.	227	228	220	228	206
Pracownie komputerowe						
ogółem	szt.	482	511	486	492	541
szkoły zawodowe bez policealnych	szt.	255	283	266	264	335
zasadnicze szkoły zawodowe	szt.	85	82	64	60	113
technika	szt.	81	186	187	189	206
licea profilowane	szt.	89	15	15	15	16
licea ogólnokształcące	szt.	227	228	220	228	206

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Podsumowując edukację na obszarze Powiatu Pabianickiego należy zauważyć duże braki w systemie edukacji przedszkolnej, gdzie dostępna liczba miejsc jest niewystarczająca. Należy podkreślić, iż nie należy to do zadań Starostwa Powiatowego w Pabianicach, a jest zadaniem gmin i miast.

Z zamieszczonej powyżej analizy wynika, iż filarem edukacji w Powiecie jest szkolnictwo zawodowe, które poprzez dobrze rozbudowaną ofertę może stanowić konkurencję dla szkół z terenu aglomeracji łódzkiej. Problem stanowi jedynie mała popularność szkolnictwa zawodowego wśród uczniów szkół gimnazjalnych, którzy w przeważającej części wybierają licea ogólnokształcące, a następnie studia. Aby szkolnictwo zawodowe mogło się rozwijać, należy zmierzyć się, z tą niekorzystną dla tego rodzaju edukacji modą wśród młodych ludzi.

2.6.2. OPIEKA ZDROWOTNA

Podstawową jednostką świadczącą usługi z zakresu opieki zdrowotnej dla mieszkańców Powiatu Pabianickiego jest szpital zlokalizowany w Pabianicach, który w kwietniu 2009 roku przekształcił się w Pabianickie Centrum Medyczne Sp. z o.o. ze 100% udziałem Gminy Miejskiej Pabianice.

W skład PCM Sp. z o.o. wchodzi:

- Szpital, wraz z oddziałami;
  - ✓ Oddział wewnętrzny I i II,
  - ✓ Oddział Neurologiczny i Udarowy,
  - ✓ Oddział Chirurgii Urazowej i Ortopedycznej,
  - ✓ Oddział Chirurgii Ogólnej i Naczyniowej,
  - ✓ Oddział Ginekologiczno – Położniczy,
  - ✓ Szkoła Rodzenia,
  - ✓ Oddział Neonatologiczny i Patologii Noworodka,
  - ✓ Oddział Urologiczny,
  - ✓ Oddział Dziecięcy,
  - ✓ Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii,
  - ✓ Szpitalny Oddział Ratunkowy,
- Pabianickie Centrum Rehabilitacji;
- Pabianickie Centrum Psychiatryczne;
- Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej;
- Zakład Diagnostyki Obrazowej i Elektrodiagnostyki;
- Specjalistyczna Poradnia Endoskopii;
- Zakład Patomorfologii;
- Zakład Opiekuńczo – Leczniczy .

Ponadto w Pabianickim Centrum Medycznym Sp. z o.o. funkcjonują poradnie specjalistyczne: okulistyczna, ginekologiczna, diabetologiczna, chirurgiczna, ortopedyczna, neurologiczna, neurologiczna dla dzieci, pulmonologiczna, kardiologiczna i gabinet EKG, Medycyny Pracy. Poza tym komercyjnie skorzystać można z poradnictwa logopedycznego, laryngologicznego i ortopedycznego. Działa tutaj również przychodnia stomatologiczna. Istotne jest również, iż spółka realizuje zadanie z zakresu Nocnej i Świątecznej Pomocy Medycznej. Pomimo, iż obecnie spółka się bilansuje, to należy pamiętać o ogromnych długach (sięgających 80 mln zł) powstałych jeszcze w czasach, gdy spółka była szpitalem miejskim i w związku z tym nie można mieć 100% pewności co do jego dalszego efektywnego funkcjonowania.

Mieszkańcy Powiatu mogą skorzystać również z innych publicznych placówek opieki zdrowotnej w ramach umów podpisanych z Narodowym Funduszem Zdrowia bądź komercyjnie.

Tabela 23. Przychodnie na terenie Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przychodnie							
ogółem	35	39	37	45	48	64	67
publiczne	11	11	11	13	8	11	-
niepubliczne	24	28	26	32	40	53	-

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Z powyższego zestawienia widać, iż w analizowanym okresie ogólna liczba przychodni podwoiła się i w 2012 roku osiągnęła liczbę 67. Systematycznie również, w tym przedziale czasowym, wzrastała liczba przychodni niepublicznych, podczas gdy liczba przychodni publicznych utrzymywała się na bardzo zbliżonym poziomie.

Obecnie na terenie Powiatu Pabianickiego działają 91 przychodnie specjalistyczne oraz 28 przychodni stomatologicznych. Ponadto do dyspozycji mieszkańców Powiatu jest 66 przychodni Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ)⁴⁰. Największe zagęszczenie poradni POZ jak i poradni specjalistycznych występuje na terenie Miasta Pabianice. Konstantynów Łódzki zajmuje drugie miejsce w Powiecie pod względem liczby poradni.

Tabela 24. Poradnie POZ i Specjalistyczne na terenie Powiatu Pabianickiego w 2014 roku.

Ogółem	Dobroń	Konstantynów Łódzki	Lutomiersk	Gmina Pabianice	Miasto Pabianice	Ksawerów	Dłutów
Poradnie Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ)							
66	3	11	4	5	36	3	4
Poradnie Specjalistyczne							
91	1	16	-	-	69	5	-

Źródło: <https://zip.nfz.gov.pl/>

Analizując rynek usług medycznych trzeba pamiętać, iż nie ma już rejonizacji a pacjenci korzystając mogą z wybranych przez siebie placówek ochrony zdrowia według uznania. W związku z tym należy zauważyć, iż z uwagi na bliskość Łodzi w dużej mierze mieszkańcy Powiatu korzystają z usług bogatej oferty tamtejszych szpitali, przychodni i gabinetów prywatnych.

2.6.3. POMOC SPOŁECZNA

Podobnie jak w wielu jednostkach samorządowych również w Powiecie Pabianickim pomoc społeczna stanowi bardzo trudną kwestię, z uwagi na jej społeczny aspekt oraz ciągle niewystarczające środki finansowe. W projekcie budżetu na 2014, zaplanowane dotacje celowe przekazane z budżetu państwa z przeznaczeniem na pomoc społeczną stanowią 9 407 894,00 zł, podczas gdy wydatki w tym zakresie to aż 25 236 233,76 zł. Wysokość tych wydatków i zaistniałe dysproporcje idealnie obrazują skalę problemu.

Wszelkie działania w zakresie pomocy społecznej koordynuje i nadzoruje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które skupia pod sobą wszystkie pozostałe placówki działające w zakresie pomocy społecznej tj. Domy Pomocy Społecznej, placówki opiekuńczo – wychowawcze.

⁴⁰ <https://zip.nfz.gov.pl/>

Przy centrum działa również Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Rada ds. Osób Niepełnosprawnych. Ponadto placówka wykonuje zadania z zakresu rehabilitacji społecznej udzielając dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych, sprzętu rehabilitacyjnego itd.

Największym wydatkiem w zakresie pomocy społecznej jest zabezpieczenie funkcjonowania i utrzymania dwóch domów pomocy społecznej. Dom Pomocy Społecznej w Pabianicach posiada dwa oddziały jeden przy ul. Łaskiej, drugi przy ul. Wiejskiej. Pierwszy oddział zamieszkuje 70 pensjonariuszy, którzy są we względnie dobrej kondycji fizycznej i psychicznej, jednakże z upływem czasu ich stan systematycznie się zmienia. W związku z tym w 2013 roku zostało przebudowane I piętro budynku w celu dostosowania go do potrzeb osób leżących i wymagających opieki pielęgnacyjnej. W budynku DPS przy ulicy Wiejskiej zamieszkuje 125 mieszkańców. Ponadto działa Dom Pomocy Społecznej „Pod Dębami” w Konstancynie Łódzkim posiadający 143 miejsca statutowe, który przeznaczony jest dla osób przewlekle psychicznie chorych⁴¹.

Powiat Pabianicki realizuje zadania z zakresu pieczy zastępczej, która jest drugim co do wielkości wydatkiem z zakresu pomocy społecznej. W 2014 roku na utrzymanie pięciu Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych zaplanowano kwotę 4 913 090,00 zł, których zadaniem jest sprawowanie całodobowej opieki nad dzieckiem oraz zaspokajanie jego potrzeb bytowych, emocjonalnych, społecznych tak, aby zapewnić jego prawidłowy rozwój. Na terenie Powiatu działa Centrum Administracyjne do Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych im. A. Kamińskiego w Porszewicach, w skład którego wchodzi placówki typu socjalizacyjnego tj:

- Placówka opiekuńczo – wychowawcza Nr 1 w Porszewicach,
- Placówka opiekuńczo – wychowawcza Nr 2 w Porszewicach,
- Placówka opiekuńczo – wychowawcza Nr 3 w Porszewicach,
- Placówka opiekuńczo – wychowawcza Nr 4 w Porszewicach,
- Placówka opiekuńczo – wychowawcza Nr 5 w Pabianicach.

Na koniec grudnia 2013 roku łącznie we wszystkich powyższych placówkach przebywało 106 wychowanków, przy liczbie miejsc statutowych 81. Ponadto innymi formami pieczy zastępczej na terenie Powiatu są rodziny zastępcze: spokrewnione, zawodowe i niezawodowe. Według stanu na 31.12.2013 roku łącznie było ich 166 i sprawowały opiekę nad 209 dziećmi (spokrewnione: 107, niezawodowe: 55, zawodowe: 4 w tym specjalistyczne: 2). W stosunku do roku poprzedniego liczba rodzin zastępczych zwiększyła się o 8, natomiast liczba dzieci objętych opieką tylko o 1 dziecko⁴².

W marcu 2014 roku na LV Sesji Rady Powiatu Pabianickiego Rada Powiatu przyjęła Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020. Dokument został sporządzony w oparciu o diagnozę wskazującą na kluczowe problemy społeczne z jakimi borykają się mieszkańcy Powiatu oraz wytycza ramy działań mających na celu ich rozwiązanie.

⁴¹ Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy w Rodzinie w roku 2013

⁴² Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020

Tabela 25. Udzielone świadczenia Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Pabianickiego.

Powody udzielenia świadczeń	2011		2012		I półrocze 2013	
	Liczba rodzin objętych pomocą	Liczba osób w rodzin	Liczba rodzin objętych pomocą	Liczba osób w rodzin	Liczba rodzin objętych pomocą	Liczba osób w rodzin
Bezrobocie	1 719	4 254	1 837	4 501	1 439	3 424
Ubóstwo	1 114	2 374	1 180	2 415	1 032	2 089
Niepełnosprawność	1 003	1 929	983	1 799	806	4 621
Długotrwała choroba	1 357	1 969	1 297	2 309	967	1 634
Bezradność w sprawach opiekuńczych i wychowawczych	1 034	2 983	969	2 779	683	2 060
Potrzeba Ochrony macierzyństwa	210	835	194	754	168	681
Alkoholizm	189	394	179	329	124	211
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	61	82	68	97	41	51
Bezdomność	85	122	87	113	76	13
Sieroctwo	21	70	18	52	4	8
Narkomania	4	4	8	9	8	9
Inne	48	120	71	179	27	67
RAZEM	6 845	15 136	6 891	15 336	5 375	14 868

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020

Analizując dane z tabeli powyżej widać wzrost udzielonych świadczeń socjalnych. Biorąc pod uwagę fakt, iż dane za 2013 rok obejmują jedynie I i II kwartał, gdzie liczba udzielonych świadczeń stanowi już 78% wszystkich świadczeń udzielonych w roku 2012, to istnieje wysokie prawdopodobieństwo, iż całkowita ich liczba w 2013 znacznie przekroczy ogół świadczeń udzielonych w roku poprzednim. Zarówno w 2011 jak 2012 najczęściej rodzin zostało objętych pomocą z uwagi na bezrobocie, co ma związek ze względnie wysokimi jego wskaźnikami w Powiecie Pabianickim. Drugim pod względem liczby udzielonych świadczeń powodem, dla którego rodziny zostają objęte pomocą to długotrwała choroba. W latach 2011 – 2012 również duża liczba rodzin (powyżej tysiąca) została objęta pomocą z uwagi na ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczych i wychowawczych. W analizowanych latach były to najczęstsze przyczyny przyznania pomocy. Prawdopodobnie tendencja ta nie zmieni się również w 2013 roku. W 2012 roku najmniej natomiast świadczeń udzielono z powodu narkomanii.

2.6.4. PORZĄDEK PUBLICZNY I OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA

Na terenie Powiatu Pabianickiego zadania z zakresu porządku publicznego realizuje Komenda Powiatowa Policji w Pabianicach, której podlegają: Komisariat Policji w Konstancynie Łódzkiej, Posterunek Policji w Ksawerowie, Posterunek Policji w Piątkowisku oraz Punkty Przyjęć Interesantów w Dłutowie i Lutomierniku, które czynne są dwa razy w tygodniu w określonych godzinach. Poza wyznaczonymi godzinami w razie potrzeby mieszkańcy Lutomiernika i Dłutowa mogą kontaktować się telefonicznie z odpowiedzialnymi za dany obszar dzielnicowymi.

W 2013 roku stwierdzonych zostało łącznie 3098 przestępstw, co stanowi niewielki spadek w stosunku do roku poprzedniego, w którym ich liczba wyniosła 3124. Skuteczność ścigania ich

sprawców natomiast w 2013 roku kształtowała się na dość wysokim poziomie i wynosiła 71,24%. Spośród wszystkich stwierdzonych przestępstw wykryto 2247, w tym 544 to czyny karalne popełnione przez nieletnich sprawców. Istotnym i niepokojącym zjawiskiem jest fakt, iż spośród wszystkich dokonanych przestępstw 2179 z nich ma charakter kryminalny.

Zgodnie ze Sprawozdaniem Komendanta Powiatowego w Pabianicach o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie Pabianickim w 2013 roku odnotowano 405 kradzieży, co stanowi spadek w stosunku do roku 2012, gdzie liczba ta wynosiła aż 570.

Tabela 26. Struktura przestępstw w Powiecie Pabianickim w latach 2011 – 2013

	2011	2012	2013
Rozboje	199	54	56
Kradzieże z włamaniem	324	364	405
Kradzieże mienia	583	570	534
Kradzieże samochodów	43	58	55
Bójki i pobicia	37	28	20
Uszczerbek na zdrowiu	110	36	40
Uszkodzenie mienia	214	192	132
Przestępstwa gospodarcze	283	423	384
Przestępstwa korupcyjne	17	179	89
Przestępstwa narkotykowe	392	433	438
Kierujący nietrzeźwi	409	364	343
Wypadki drogowe	144	126	123

Źródło: Opracowanie własne

Analizując dane z tabeli 26 widać, iż liczba przestępstw utrzymuje się na podobnym poziomie, spadki bądź wzrosty w poszczególnych rodzajach przestępstw są niewielkie, jest jednak jeden wyjątek. W 2013 roku spośród wszystkich rodzajów przestępstw największy spadek w stosunku do roku poprzedniego nastąpił w przestępstwach korupcyjnych, aż o 50%, największy wzrost natomiast o 11,26% dotyczył kradzieży z włamaniem.

Niepokojącym zjawiskiem jest wzrost liczby popełnianych przestępstw przez młode kobiety. Tendencja ta zauważalna jest nie tylko w Powiecie Pabianickim, ale również na obszarze całego województwa jak i kraju.

Istotną dziedziną pracy funkcjonariuszy jest obsługa zdarzeń drogowych, których w 2013 roku było 1260. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano niewielki 3% wzrost. Wśród tej liczby zdarzeń znalazły się 123 wypadki drogowe oraz 1137 kolizji, w których zginęło 7 osób a 138 zostało rannych. Bardzo pozytywną informacją jest spadek liczby zabitych w stosunku do 2012 roku, gdzie zginęło 14 osób.

Należy podkreślić również bardzo dobrą współpracę Komendy Powiatowej Policji ze Starostwem Powiatowym w Pabianicach oraz pozostałymi gminami Powiatu. W 2013 roku samorządy udzieliły komendzie wsparcia finansowego w postaci dofinansowania zakupu samochodu (Starostwo Powiatowe w Pabianicach przekazało na ten cel 31 303,00zł), przekazania środków

na służby ponadnormatywne (gmina Dobroń – 10 880,00 zł, gmina Lutomiersk – 10 000,00zł) czy całkowitego finansowania dodatkowego etatu dzielnicowego (gmina Ksawerów).

Oprócz służb policji na terenie Pabianic oraz Konstąntynowa Łódzkiego utrzymywaniem porządku publicznego zajmuje się również Straż Miejska, do której zadań zalicza się głównie patrolowanie ulic, zapobieganie aktom wandalizmu i drobnych kradzieży. Ponadto Straż Miejska w Pabianicach wyposażona jest w przenośny fotoradar, którym kontrolują prędkość w miejscach wyznaczonych przez komendanta Powiatowego Policji w Pabianicach jako szczególnie niebezpieczne. Wpływy z mandatów zasilają konto gminy miejskiej Pabianice.

Ochroną przeciwpożarową na terenie Powiatu zajmuje się Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach, której działania wspomagają Ochotnicze Straże Pożarne. Łącznie w Powiecie funkcjonuje ich 53, z czego 3 (OSP Kazimierz, OSP Szydłów, OSP Lutomiersk) z nich zostały wcielone do Krajowego Rejestru Ratowniczo – Gaśniczego. Najwięcej jednostek OSP funkcjonuje w gminie Lutomiersk aż 19, najmniej jest ich natomiast w gminie Ksawerów, tylko 1. Po 9 jednostek znajduje się w gminach Dłutów i Pabianice, 8 w gminie Dobroń, a 4 w gminie Konstąntynów Łódzki.

2.6.5. Sport i kultura w Powiecie Pabianickim

W Projekcie Budżetu Powiatu Pabianickiego na 2014 rok w dziale Turystyka, kultura, sport zaplanowano kwotę 739 438,00 zł, z czego na sport i kulturę fizyczną (dział 926 klasyfikacji budżetowej) przeznaczono 631 585,00 zł. W kwocie tej zawarte zostały środki na utrzymanie powiatowych obiektów sportowych tj. boiska sportowego Orlik przy I LO w Pabianicach oraz Hali Sportowej przy II LO. Niestety w skali potrzeb jest to nie zbyt duża kwota. Nadal wiele szkół powiatowych nie ma odpowiedniej bazy w postaci sal gimnastycznych, boisk bądź wymaga ona gruntownego remontu. Do najważniejszych obiektów sportowych na terenie Powiatu należą Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pabianicach oraz Centrum Sportu i Rekreacji Ośrodek „Nad Stawami” w Konstąntynowie Łódzki posiadające m.in. pływalnię, stadion, centrum tenisowe, halę tenisa stołowego, halę koszykówki.

Do grona najważniejszych obiektów sportowych dołączyła, otwarta w 2012 roku Powiatowa Hala Sportowa, która dzięki swojej funkcjonalności służy zarówno młodzieży szkolnej, która tam odbywa zajęcia wychowania – fizycznego, jak również dzięki spełnionym wymaganiom Polskiego Związku Koszykówki może tu ćwiczyć i rozgrywać mecze pabianicka drużyna żeńskiej koszykówki ekstraklasy.

Na terenie Powiatu funkcjonują również kompleksy boisk, które powstały w ramach rządowego programu „Moje Boisko – Orlik 2012” w Pabianicach, Konstąntynowie Ł. oraz Lutomiersku. W ramach programu na obiektach zatrudnieni są animatorzy, których celem jest czuwanie nad bezpieczeństwem użytkowników oraz organizacja wspólnych zajęć dla przebywających na obiekcie dzieci.

Ponadto infrastrukturę sportową na terenie Powiatu Pabianickiego tworzą:

Miasto Pabianice

- miejska strzelnica golfowa Driving Range A&A
- Stadion i sala Pabianickiego Towarzystwa Cyklistów

Gmina Pabianice

- sala gimnastyczna w Szkole Podstawowej w Bychlewie,
- sala gimnastyczna w Gimnazjum w Piątkowisku.

Konstantynów Łódzki

- Konstantynowski Klub Sportowy „Włókniarz”,

Gmina Ksawerów

- Hala sportowa przy Gimnazjum w Ksawerowie

Gmina Lutomiersk

- Boisko sportowe KS „Sokół”

Gmina Dobroń

- Boisko sportowe z bieżnią przy Publicznym Gimnazjum,
- Boisko piłkarskie -LKS Iskra Dobroń,
- Boisko do siatkówki plażowej Chechło II,
- Tereny Rekreacyjne Wspólnoty Wiejskiej w Ldzaniu⁴³

Na terenie Powiatu działa 49 stowarzyszeń kultury fizycznej, w tym 34 kluby sportowe oraz 15 uczniowskich, reprezentujących różne dyscypliny sportowe: piłkę nożną, siatkówkę, koszykówkę, tenis itd. Do największych klubów należą:

- Gminny Ludowy Klub Sportowy „Burza” w Pawlikowicach
- MKS Mianów
- Konstantynowski Klub Sportowy "Włókniarz"
- GKS Ksawerów
- Uczniowski Klub Sportowy "Włókniarz" w Pabianicach
- Pabianickie Towarzystwo Koszykówki
- Gminny Ludowy Klub Sportowy "Dłutów"
- Ludowy Klub Sportowy "Luks" Dobroń

Sferą życia kulturalnego mieszkańców Powiatu Pabianickiego zajmują się placówki podległe bezpośrednio Starostwu Powiatowemu w Pabianicach, jak również jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w jego skład w ramach swoich zadań własnych poprzez gminne bądź miejskie/ gminne ośrodki kultury.

Najważniejszym organizatorem życia kulturalnego, którego organem prowadzącym jest Powiat Pabianicki to Młodzieżowy Dom Kultury usytuowany w mieście Pabianice. MDK jest placówką wychowania pozaszkolnego, która daje dzieciom i młodzieży szansę na rozwijanie swoich zainteresowań. W placówce działają zespoły tańca nowoczesnego Ganesz i Ludens. Prowadzone są również zajęcia taneczno – umuzykalniające, fotograficzne, plastyczne, nauka śpiewu, nauka gry na instrumentach. Poza zajęciami artystycznymi dzieci mogą skorzystać z zajęć sportowych oraz nauki języka. O wysokim poziomie i standardach świadczyć mogą

⁴³ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2007 – 2013

wysokie miejsca, jakie zajmują wychowankowie MDK, szczególnie w konkursach tanecznych, plastycznych i teatralnych.

Placówka oprócz organizowania zajęć angażuje się w również w przygotowanie imprez cyklicznych o zasięgu nie tylko powiatowym, ale również wojewódzkim a nawet ogólnopolskim.

Do najważniejszych z nich należą:

- Ogólnopolski Konkurs Plastyczny - "Człowiek w ruchu"
- Konkurs literacki – „Opowiedz mi o...”
- Powiatowy konkurs recytacji z elementami gry aktorskiej „Porozmawiajmy poezją”
- Ogólnopolski Konkurs Piosenki „Kumak”
- Ogólnopolski Konkurs Plastyczny "Kartka Świąteczna: Boże Narodzenie, Nowy Rok"
- Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Światło wieczorową porą”
- Turniej Recytatorski „Zwierciadło rzeczywistości”
- konkurs piosenki „Wygraj sukces”
- konkurs piosenki "Idolek"
- Powiatowy Bieg Uliczny
- Wrześniowy Bieg Przełajowy
- Powiatowy Konkurs na miniaturę literacką w języku angielskim „Mini Saga competition”

W mieście Pabianice działa Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Lorentowicza, która pełni funkcję publicznej biblioteki powiatowej dzięki zawartemu porozumieniu z Gminą Miejską Pabianice. W ramach tego porozumienia Starostwo Powiatowe w Pabianicach w 2013 roku przekazało kwotę 55 000,00 zł. na realizację tego zadania.

Na terenie miasta Pabianic działalność MDK wspomaga Miejski Ośrodek Kultury, w którym również działają zespoły artystyczne i koła zainteresowań. Ośrodek również angażuje się w organizację imprez cyklicznych. Do najważniejszych z nich należą: eliminacje powiatowe Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego, Konkurs Recytatorski dla dzieci "Świerszczykowe wierszyki", Przegląd Teatrów Dziecięcych – KONFRONTACJE oraz Przegląd Tańca Nowoczesnego.

Życie kulturalne Powiatu kształtują również liczne orkiestry dęte oraz zespoły pieśni i tańca, działające przy gminnych domach kultury. Swoją działalnością i występami uświetniają wiele lokalnych imprez np. dożynki, Dni Powiatu Pabianickiego itp.. Podsumowując sferę kulturalną Powiatu Pabianickiego w ogromnej części opiera się ona o lokalne ośrodki kultury, które organizują życie kulturalne swoich społeczności i wspierają wszelkie inicjatywy w tym zakresie. Należy jednak podkreślić ogromne znaczenie jakie ma wsparcie dla organizacji pozarządowych, w tym wszelkiego rodzaju stowarzyszeń nie tylko finansowe, ale również merytoryczne udzielane przez Starostwo Powiatowe w Pabianicach.

2.7. SFERA GOSPODARCZA

2.7.1. PRZEMYSŁ, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

W Powiecie Pabianickim według najbardziej aktualnych danych GUS w 2013 roku 12421 podmiotów gospodarczych było wpisanych do rejestru REGON. Warto zauważyć, iż na początku analizowanego okresu było ich o 9,2% więcej niż w roku 2013. Fakt ten, może być wynikiem ogólnoswiatowego kryzysu, który nastąpił w 2008 roku, co dokładnie pokazuje drastyczny spadek w 2009 roku o 2338 podmiotów w stosunku do roku poprzedniego. Należy jednakże zauważyć stopniowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON od 2011 roku. Daje to nadzieje na podobny wzrostowy trend w kolejnych latach, co również podkreślają eksperci jeśli chodzi o sytuację w kraju. Ważne są również proporcje pomiędzy liczbą podmiotów w poszczególnych sektorach gospodarki ze względu na formę własności. W sektorze prywatnym zarejestrowanych jest 12117 podmiotów co stanowi 97,5 %. Liczby te stanowią o ogromnym potencjale i duchu przedsiębiorczości, który drzemie w mieszkańcach Powiatu Pabianickiego i w sprzyjających warunkach może pozytywnie wpływać na rozwój gospodarczy regionu.

Tabela 27. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Powiecie Pabianickim.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	13 563	13 639	13 742	11 404	11 769	11 705	12 104	12 421
Sektor publiczny	273	254	270	279	279	288	304	304
Sektor prywatny	13 290	13 385	13 472	11 125	11 490	11 417	11 800	12 117
w tym								
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	11 340	11 334	11 355	9 188	9 458	9 312	9 572	9 754
spółki handlowe	634	682	728	756	787	824	880	982
fundacje	10	11	12	11	10	12	15	25
stowarzyszenia i organizacje społeczne	163	173	181	190	200	211	220	224

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z danymi przekazanymi z Urzędu Miasta Pabianic branżami kluczowymi o dużym potencjale dla miasta są przemysł farmaceutyczny, spożywczy, odzieżowy, maszynowy, narzędziowy, elektroniczny. Informacje te również częściowo pokrywają się z danymi zawartymi w tabeli powyżej. Najwięcej podmiotów gospodarczych działa w sekcji PKD handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów mechanicznych, włączając motocykle – 3509. Na drugim miejscu pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów znajduje się sekcja przetwórstwo przemysłowe. W 2013 roku w sekcji tej było zarejestrowanych 2012 podmiotów. Pozostałe sekcje również z dużą ilością zarejestrowanych podmiotów to: sekcja F Budownictwo, sekcja H Transport i gospodarka magazynowa, sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Tabela 28. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 w Powiecie Pabianickim w latach 2009 – 2012.

Sekcja	Nazwa sekcji	2009	2010	2011	2012	2013
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	315	336	342	332	313
B	Górnictwo i wydobywanie	6	7	10	10	11
C	Przetwórstwo przemysłowe	2 009	2 026	1 995	2 014	2 012
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	10	11	16	20	19
E	Dostawa woda, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	30	29	30	30	29
F	Budownictwo	1 263	1 289	1 269	1 280	1 297
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, włączając motocykle	3 318	3 399	3 291	3 382	3 509
H	Transport i gospodarka magazynowa	731	706	680	700	704
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	276	282	282	294	291
J	Informacja i komunikacja	195	223	228	241	267
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	350	365	378	392	370
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	356	389	418	443	467
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	678	714	744	795	860
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	213	235	234	251	278
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	79	80	80	79	79
P	Edukacja	290	312	309	355	381
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	483	516	564	616	643
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	154	161	160	170	167
S i T	Pozostała działalność usługowa	105	107	111	117	116
Ogółem		11 404	11 769	11 705	12 104	12 421

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Bardzo istotną informacją z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości jest obecność na terenie Powiatu terenów dwóch podstref Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Jedna z podstref znajduje się na terenie Gminy Ksawerów i obejmuje 2 obszary jeden we wsi Widzew, drugi na terenie Gminy Ksawerów. Łącznie podstrefa zajmuje 35 ha. Na jej terenie zainwestowały 4 firmy, które łącznym nakładem 100 mln zł utworzyły 350 miejsc pracy⁴⁴. Na terenie Powiatu funkcjonuje również Podstrefa ŁSSE w Konstantynowie Łódzkim, w której pozostało jeszcze 9 ha wolnych terenów inwestycyjnych. Na chwilę obecną w podstrefie działa 11 firm⁴⁵.

Działanie na terenie ŁSSE daje inwestorom możliwość skorzystania z pomocy publicznej nawet do 70% poniesionych nakładów inwestycyjnych. Pomoc ta przyznawana jest na zasadach

⁴⁴ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2004 - 2013

⁴⁵ <http://www.sse.lodz.pl>

odpowiadających i respektujących prawo Unii Europejskiej w tym zakresie. Obecność ŁSSE na terenie Powiatu w sposób oczywisty podnosi jego atrakcyjność inwestycyjną. Należy jednakże przeprowadzić odpowiednie i skoordynowane działania w celu ich promocji.

Podobnie jak w przypadku większości powiatów w Polsce również w Powiecie Pabianickim funkcjonują podmioty, które są kluczowe dla powiatu jak i jednostek administracji samorządowej na terenie, których działają.

Wykaz firm kluczowych dla miast i gmin na terenie Powiatu Pabianickiego:

Miasto Pabianice:

- Zakłady Mięsne PAMSO S.A
- Pabianicka Fabryka Narzędzi „PAFANA” S.A
- Grupa ADAMED (Polfa Pabianice S.A/Adamed Consumer Healthcare S.A)
- AFLOFARM Farmacja Polska Sp. z o.o.
- SUWARY S.A
- Philips Lighting Poland S.A oddział Pabianice
- PAWO Sp.z.o.o.
- VICTORY – SPORT Promocja Sp. z o.o.
- PAUL HARTMANN Polska Sp.zo.o.⁴⁶

Konstantynów Łódzki

- Swedwood Poland LTD” Sp. z o. o.
- Spółdzielnia Inwalidów „Zgoda” Zakład Pracy Chronionej
- NCC „Kral” Sp z o.o.
- „Finn Karelia Poland LTD” Sp. z o. o.
- Firmy działające w podstrefie ŁSSE:
- Vertex
- Juncheng
- Coko – Werk Sp. z o.o.
- Zakłady Farmaceutyczne Polfa S.A.
- Ruch
- Ciat
- Delia Cosmetics
- Hollmuller
- Amcor
- Gillette Poland International Sp. z o.o.
- Inteligent Logistic Solutions Sp. z o.o.⁴⁷

---

⁴⁶ Informacje przekazane z Urzędu Miasta Pabianic

⁴⁷ <http://www.sse.lodz.pl>

Gmina Lutomiersk

- Cherub Laboratorium „Cherub”
- Aneta Garczyńska PRZEDSIĘBIORSTWO PRODUKCYJNO HANDLOWO-USŁUGOWE "TARTAK"
- WPPHU Andrzej Cieplucha, Alicja Cieplucha, Tomasz Cieplucha

Gmina Dłutów

- TEXPOL" ZAKŁAD PRACY CHRONIONEJ Sp. z o.o.
- „Agro -Enzym ” Celina Choynowska

Gmina Dobroń

- Agra” Producent Masztów Flagowych
- Przetwórnia Warzywno- Mięsna „Ankor”
- „Jantoń”S. A. Sp. k
- „Kilargo” Sp. z o. o.

Gmina Ksawerów

Firmy działające w podstrefie ŁSSE:

- Adamed Pharma” S.A.
- „Aflofarm Fabryka Leków Sp. z o. o.
- S. i A Pietrucha Sp z o.o.
- Creative Web Sp. z o. o.

Gmina Pabianice

- Elekromex- Tenso”
- Zakłady Cukiernicze Bychlew i Petrykozy
- ZPHU „Sobiertex”⁴⁸

---

⁴⁸ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2007 - 2013

2.7.2. ROLNICTWO

Najbardziej aktualne dane dotyczące rolnictwa Powiatu Pabianickiego zebrane zostały w Powszechnym Spisie Rolnym z 2010 roku. Zgodnie z nim w 2010 roku na terenie Powiatu najwięcej gruntów rolnych posiadała Gmina Lutomiersk oraz Gmina Pabianice, najmniej natomiast gruntów tych było w Gminie Ksawerów, jedynie 466,7 ha. Łącznie w całym Powiecie gruntów ornych było 27 445,28 ha.

Tabela 29. Grunty orne w jst Powiatu Pabianickiego w 2010 roku (ha)

	Grunty orne
Konstantynów Łódzki	2 011,59
Miasto Pabianice	1 260,88
Dłutów	4 996,63
Dobroń	4 341,42
Ksawerów	466,70
Lutomiersk	9 176,92
Gmina Pabianice	5 191,14
Razem	27 445,28

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010

Na terenie Powiatu większość gleb o charakterze rolniczym to gleby o niskiej i średniej bonitacji. Na tym terenie przeważają gleby brunatne, biellicowe i pseudo biellicowe zaliczane do IV i V klasy bonitacyjnej. Najlepsze gleby w Powiecie II i III klasy znajdują się w Gminie Lutomiersk, najslabsze natomiast występują w Gminie Dłutów i Dobroń. Dominującą formą użytkowania tych gruntów jest uprawa zbóż, roślin pastewnych oraz ziemniaków. Przeprowadzone w latach 2008 – 2011 badania przez Okręgową Stację Chemiczno – Rolniczą w Łodzi wykazały, iż gleby te posiadają kwaśny lub bardzo kwaśny odczyn pH. Główną natomiast przyczyną degradacji gleb jest oprócz zmiany przeznaczenia gruntów na cele inne niż rolne i leśne, zanieczyszczenie środkami chemicznymi, działalność przemysłowa, agrotechniczna oraz działanie sił przyrody. Grunty, które wymagają rekultywacji, zajmują powierzchnię 31,11 ha. W latach 2008 – 2011 z produkcji rolniczej wyłączono 97,61 ha, w tym najwięcej bo aż 76,43 ha gruntów zostało wyłączone pod tereny budownictwa mieszkaniowego⁴⁹.

⁴⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko do Programu Ochrony Środowiska na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 - 2019

Tabela 30. Struktura gospodarstw rolnych w Powiecie Pabianickim

Gospodarstwa ogółem	4 514
do 1 ha	1 491
powyżej 1 ha razem	3 023
1 - 5 ha	1 632
1 - 10 ha	2 475
1 - 15 ha	2 754
5 - 10 ha	843
5 - 15 ha	1 122
10 - 15 ha	279
15 ha i więcej	269

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010

Ogółem gospodarstw rolnych w Powiecie Pabianickim w 2010 roku było 4 514. Gospodarstw o wielkości do jednego hektara jest 1 491, co stanowi 33% ogółu gospodarstw w Powiecie. Gospodarstw o największej powierzchni czyli powyżej 15 ha według Spisu Rolnego z 2010 roku działa zaledwie 269, co stanowi 5,9% ogółu gospodarstw. Analizując więc strukturę gospodarstw przedstawioną w powyższej tabeli widać, że są one dość mocno rozdrobnione, co zapewne wpływa na ich funkcjonowanie i wydajność.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z Biurem Powiatowym w Pabianicach realizuje zadania wynikające z uprawnień należących do agencji płatniczej dla rolników. Biuro Powiatowe w Pabianicach jest właściwe do obsługi producentów rolnych z terenu powiatu pabianickiego i z terenu Miasta Łodzi. Z tego terenu z dopłat obszarowych korzysta średnio 5 100 beneficjentów rocznie, 160z działań rolno środowiskowych oraz 190 z rent strukturalnych. Biuro Powiatowe nie prowadzi niestety analiz porównawczych w zakresie płatności pomocowych w relacji do innych powiatów.

2.7.3. TURYSTYKA I REKREACJA

Powiat Pabianicki z uwagi na swoje położenie i obecność różnych form ochrony przyrody tj. Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu czy Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Środkowej Grabi, sprawiają, iż miejsce to ma duży potencjał rozwoju lokalnej turystyki i rekreacji. Ponadto na terenie Powiatu zlokalizowanych jest dużo zabytków historycznych zarówno o charakterze sakralnym jak i świeckim. Z pewnością warto zobaczyć:

- Zamek Kapituły Krakowskiej w Pabianicach - renesansowy dwór wzniesiony w latach 1566 -1571, obecnie znajduje się tutaj Muzeum Miasta Pabianic
- Pałac Enderów w Pabianicach – eklektyczny pałac wybudowany w 1883r. przez rodzinę Enderów, obecnie siedziba Starostwa Powiatowego w Pabianicach;
- Średniowieczny zamek – klasztor w Lutomierniku, powstał przypuszczalnie przed rokiem 1418, obecnie znajduje się tutaj Salezjańska Szkoła Muzyczna ;
- Drewniany zabytkowy młyn na Talarze w gminie Dobroń.
- Dwór Kamockich w Dłutowie
- Pałac Kindlerów w Widzewie

- Willa Hofmana w Ksawerowie, w której obecnie działa Gminny Ośrodek Kultury w Ksawerowie z Biblioteką
- Willa Steinerta i stara kuźnia w Porszewicach

Rysunek 16. Pałac Enderów w Pabianicach

Źródło: <http://powiat.pabianice.pl/>

Rysunek 17. Pałac Kindlerów Widzewie (Gmina Ksawerów)

Źródło: www.ksawerow.com.pl

Z uwagi na historyczną przeszłość obecnych terenów Powiatu zachowały się liczne domy tkackie rozlokowane w różnych jego częściach. Ponadto można tutaj podziwiać rozbudowaną architekturę sakralną:

- Kościół ewangelicko – augsburski Św. Piotra i Św. Pawła w Pabianicach, wzniesiony w latach 1827 – 1831 w stylu klasycystycznym
- Kościół Najświętszej Marii Panny Różańcowej wybudowany w latach 1898- 1908 w stylu neogotyckim
- Średniowieczny zamek- klasztor w Lutomiersku, powstał przypuszczalnie przed rokiem 1418, obecnie znajduje się tutaj Salezjańska Szkoła Muzyczna
- Cmentarz ewangelicki w Pabianicach założony w połowie XIX w., gdzie zachowały się grobowce i nagrobki znanych rodzin fabrykanckich: Endrerów, Kruschów, i Schweikertów
- Kościół Św. Mateusza i Św. Wawrzyńca w Pabianicach wybudowany w latach 1583 – 1588 przez kapitułę krakowską w stylu późnorenesansowym. Wnętrze barokowe z XVII – XVIII w.

Inną atrakcją turystyczną jest również Muzeum Miasta Pabianic, zlokalizowane w jego centrum, które prezentuje ekspozycje stałe o charakterze historycznym, archeologicznym bądź etnograficznym. Obecnie w muzeum oglądać można wystawy: „Symbol miasta. Oblicza dworu”, „Historyczne wnętrza domu”- meble i malarstwo, czy „Kowalstwo – ginący zawód”.

Rysunek 18. Kościół ewangelicko – augsburski pw. Św. Piotra i Św. Pawła w Pabianicach

Źródło: <http://powiat.pabianice.pl/>

Zarówno przyrodę jak i zabytki Powiatu można podziwiać korzystając ze szlaków rowerowych oraz pieszych:

- Na tropach renesansu” przebiegająca przez Pabianice i Dobroń
- „Skarby Ziemi Sieradzkiej” przebiegająca przez Konstantynów Łódzki,
- „Mogilno Duże i Małe” przebiegająca przez gminę Dobroń i Pabianice.
- Do dyspozycji mieszkańców jak i turystów jest również rozbudowana sieć szlaków turystycznych:
- Turystyczny Szlak pieszo – rowerowy okolic Łodzi oznaczony kolorem czerwonym, na terenie Powiatu przebiega na trasie Tuszyn – Pabianice – Kolumna – Lutomiersk – Aleksandrów Łódzki o długości 72 km
- Turystyczny pieszy szlak okolic Pabianic oznaczony kolorem niebieskim przebiega na trasie Pabianice – Chechło o długości 7 km, dostępny również dla rowerzystów
- Turystyczny pieszy szlak okolic Pabianic oznaczony kolorem zielonym przebiega na trasie Łask – Pabianice o długości 26 km, dostępny również dla rowerzystów
- Turystyczny pieszy szlak okolic Pabianic oznaczony kolorem żółtym na trasie Dobroń – Talar o długości 6 km

Ponadto przez tereny Powiatu przebiega Łódzki Szlak Konny im. majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala”. Szlak liczy 2100 km długości i jest najdłuższym szlakiem w Europie przeznaczony dla miłośników turystyki konnej i aktywnej. Powstał w ramach projektu „Turystyka w siodle - infrastruktura innowacyjnego i unikatowego produktu turystycznego” realizowanego przez samorząd województwa. Jego utworzenie wraz z infrastrukturą kosztowało ponad 33 mln zł, z czego 16 mln zł to środki unijne. Szlak tworzą dwie pętle wewnętrzną i zewnętrzną, które podzielono na mniejsze 20 km odcinki. Trasy zostały oznakowane zgodnie z wytycznymi Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego. W ramach projektu powstało 21 miejsc postojowych, które uzupełniają ofertę ośrodków jeździeckich położonych na szlaku. Miejsca te wyposażone są w wiaty, koniowiazy, miejsca popasu, oraz zagrody i wybieg dla koni. W wybranych atrakcjach turystycznych m.in. w Muzeum w Nieborowie, Opactwie Cysterskim w Sulejowie czy Pałacu w Walewicach dostępne są elektroniczne przewodniki w języku polskim i angielskim. Nad bezpieczeństwem użytkowników szlaku oraz jego organizacją czuwa personel, który swoją siedzibę ma w Centrum Zarządzania Szlakiem w Łagiewnikach. Kompleks pełni również rolę miejsca postojowego.

Dodatkowo do dyspozycji turystów są urządzenia GPS, które można bezpłatnie wypożyczać w 30 Punktach Informacji i Monitorowania Turysty. Ideą wyznaczenia szlaku konnego była możliwość korzystania z koni, które są w stadninach koni i u prywatnych hodowców oraz poruszania się oznakowanymi i przygotowanymi drogami polnymi i leśnymi, które przebiegają przez obszary o dużych walorach krajobrazowych i bogatych w zabytki architektury.

Odcinki Łódzkiego Szlaku Konnego przebiegające przez teren Powiatu Pabianickiego:

- Pętla wewnętrzna – odcinek 01 – trasa Dłutówek – Florentynów o długości 41 km. Odcinek ten przebiega głównie drogami rolno – leśnymi, utwardzonymi, znajdującymi się najczęściej daleko od często używanych szos i gęstych zabudowań. W bardzo wielu miejscach trasa prowadzi przez lasy. Na odcinku 01 oraz w jego okolicach znajduje się kilkanaście ośrodków

jazdy konnej. Trasa rozpoczyna się od ośrodków „Stajnia Marciny” i „Dolina koni”. Wschodnia odnoga tej trasy prowadzi do 3 stajni m.in. „Rancza w dolinie”. Pod koniec odcinka znajduje się stajnia „Opactwo” oraz Ośrodek hodowli koni w Żytowicach. Niedaleko szlaku znajduje się Ośrodek hodowli koni Śładkowie, w którym urządzić można miejsce postojowe⁵⁰.

- Pętla wewnętrzna – odcinek 10 – trasa Tuszyn – Dłutówek o długości 9 km. Odcinek ten przebiega przez tereny rolno – leśne. Nieopodal ośrodków jeździeckich w Dłutówku znajdują się obszary docelowych Zespołów Przyrodniczo – Krajobrazowych „Borkowice” i „Dąbrowa II”⁵¹.

Tabela 31. Baza Noclegowa Powiatu Pabianickiego w latach 2008 – 2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Miejsca noclegowe ogółem	319	362	554	549	737
Udzielone noclegi	34 620	38 627	46 275	47 217	58 541
w tym					
Klientom zagranicznym	5 199	5 368	5 693	4 810	5 442

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS

Obecnie na terenie Powiatu Pabianickiego znajduje się 737 miejsc noclegowych. Pomimo, iż w analizowanym okresie nastąpił szybki ponad 50% wzrost liczby tych miejsc, to jednak wciąż istnieje potrzeba rozwijania tych zasobów. W przypadku dalszego rozwoju turystyki tego obszaru będzie to całkowicie niezbędne. Z powyższego zestawienia wynika, iż liczba udzielonych noclegów systematycznie wzrasta, wzrost w 2012 roku w stosunku do roku poprzedniego osiągnął 24 punktów procentowych, co potwierdza ciągle zapotrzebowanie w tej dziedzinie. W 2012 roku 5442 miejsca noclegowe zostały udzielone klientom zagranicznym, stanowi to ok. 9% ogólnej liczby udzielonych noclegów. W tym przypadku również nastąpił wzrost o 13%.

Jedną z atrakcji turystycznych Powiatu są stawy zlokalizowane w Ośrodku Wypoczynkowym „Nad Stawami” w Konstancynie Łódzkim. Ośrodek oferuje domki letniskowe oraz pokoje z 35 łózkami. Dzięki gruntownej przebudowie i modernizacji obiektu oraz pogłębieniu i oczyszczeniu stawów w 2011 roku mieszkańcy oraz turyści mają możliwość spokojnego odpoczynku na piaszczystej plaży nad brzegiem stawów. Bardziej aktywni mogą zażywać kąpeli oraz korzystać z kajaków i rowerów wodnych dostępnych w wypożyczalni sprzętu wodnego. Ponadto mieszkańcy Powiatu całorocznie popływać mogą w dwóch basenach miejskich zlokalizowanych w Pabianicach i Konstancynie Łódzkim. Z uwagi na charakter tych obiektów, przystosowanych do nauki pływania, korzystają z niej głównie dzieci i młodzież szkolna. Obiekt w Pabianicach nie posiada żadnych atrakcji wewnętrznych i nie jest w stanie przyciągnąć rodzin z dziećmi oraz turystów. Warto również dodać, iż na terenie miasta Pabianic jest jeszcze jeden obiekt o charakterze rekreacyjnym. Jest nim teren Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Pabianicach – Businka położony przy ulicy Bugaj 110. Na terenie tym znajduje się staw, w którym można popływać kajakami i rowerkami wodnymi. Staw stanowi również sporą atrakcję dla wędkarzy. Ponadto na terenie Businki znajdują się boiska do siatkówki plażowej, boiska do streetballa, boiska do beach – soccer a, 4 korty tenisowe, plac zabaw, który został niedawno

⁵⁰ <http://www.wsiodle.lodzkie.pl>

⁵¹ <http://www.wsiodle.lodzkie.pl>

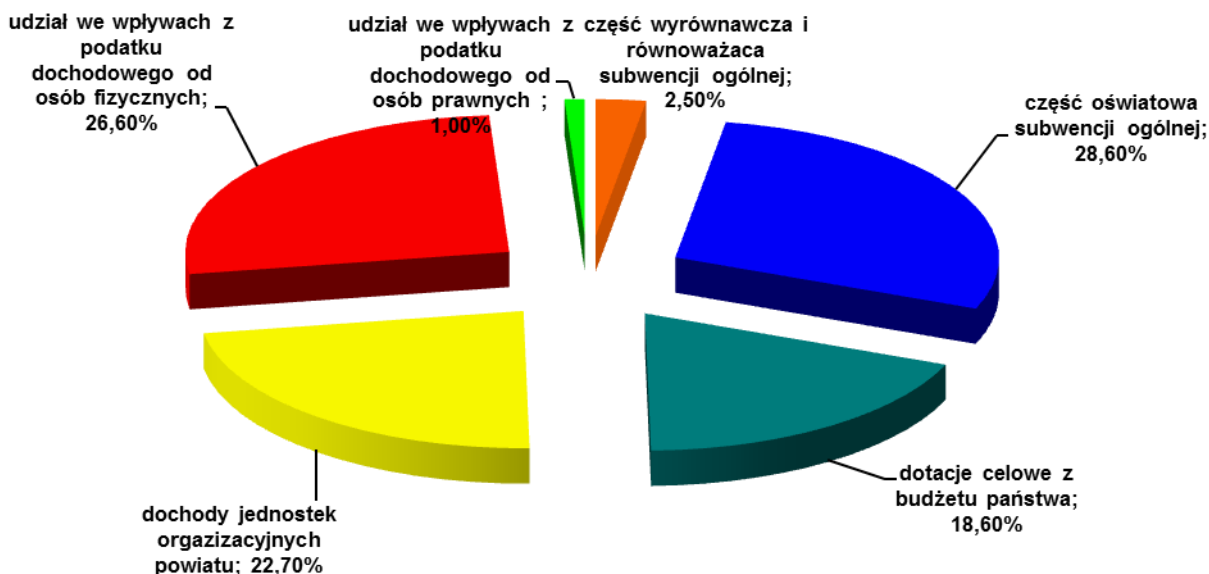
zmodernizowany oraz siłownia. Warto również dodać, iż obecnie miasto buduje w tym miejscu siłownię na powietrzu. Wyremontowano także pomost na stawie oraz zakupiono nowe kajaki i rowerki wodne. Businka jest często odwiedzana przez mieszkańców Pabianic i z pewnością stanowi element infrastruktury rekreacyjnej na omawianym terenie.

2.7.4. SYTUACJA FINANSOWA POWIATU

Najlepszym źródłem informacji na temat sytuacji finansowej jednostek administracji samorządowej jest ich budżet oraz Wieloletnia Prognoza Finansowa, które są zobowiązane przyjmować odpowiednimi uchwałami. Nakaz sporządzania WPF obowiązuje począwszy od 2011 roku i został wprowadzony zapisami Ustawy o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 roku. WPF obejmuje okres roku budżetowego oraz co najmniej trzech kolejnych lat. Minimalny okres sporządzania prognozy podlega obowiązkowemu wydłużeniu na okres, na jaki przewiduje się limity wydatków wieloletnich. Według ustawodawcy dokument ten ma stanowić swoisty instrument wieloletniego planowania w jednostkach samorządu terytorialnego, swą treścią obligatoryjnie obejmując prognozę dochodów i wydatków zarówno majątkowych jak i inwestycyjnych oraz przychody i rozchody budżetu z uwzględnieniem długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia. Obowiązkowym elementem WPF jest również kwota długu danej jednostki wraz ze wskazaniem sposobu jego spłaty.

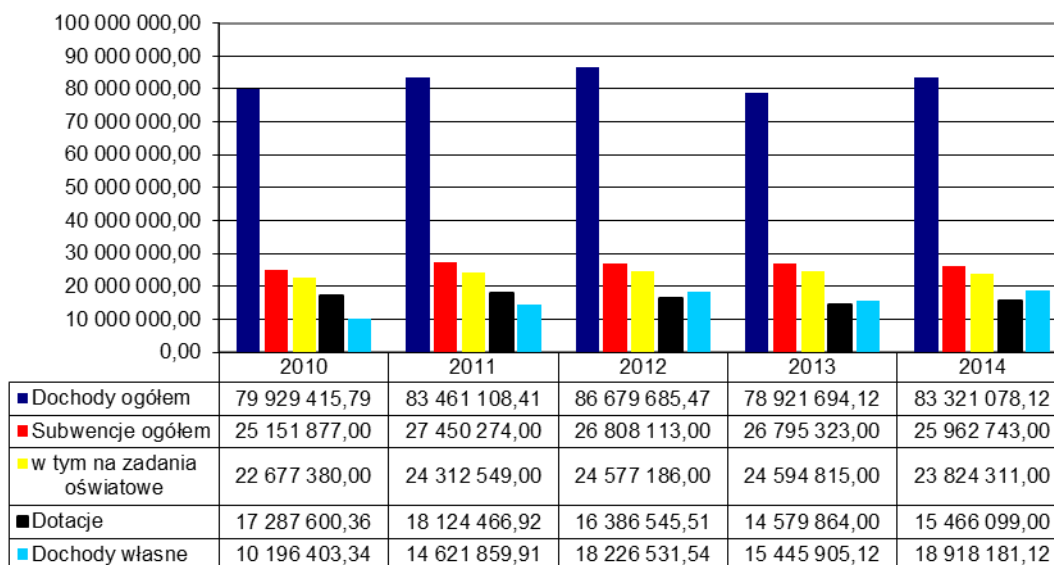
W 2014 roku zaplanowany został do zaciągnięcia kredyt długoterminowy w wysokości 3 mln zł przeznaczony na finansowanie planowanego deficytu budżetu Powiatu Pabianickiego w 2014 roku w kwocie 168 tys zł oraz spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek w kwocie 2 832 000,00 zł. Budżet Powiatu na 2014 rok zakłada planowane dochody na poziomie 83 321 078,12 zł. Największym źródłem dochodu jest część oświatowa subwencji ogólnej w kwocie 23 824 311,00 zł stanowiąca 28,6% ogółu dochodów Powiatu. Dużą część ogółu dochodów stanowią dochody z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) i fizycznych (PIT) w kwocie 22 959 055,00 oraz dochody własne Powiatu stanowiące 18 918 181,12 zł, co stanowi 22,7% ogółu dochodów. Poniższe zestawienie prezentuje wartości głównych źródeł dochodów i pozycji wydatków Powiatu Pabianickiego na przestrzeni ostatnich pięciu lat.

Rysunek 19. Struktura wydatków budżetu Powiatu Pabianickiego na rok 2014

Źródło: Projekt Budżetu na Powiatu Pabianickiego na rok 2014

Rysunek 20. Dochody budżetu Powiatu Pabianickiego w latach 2010 – 2014 r.

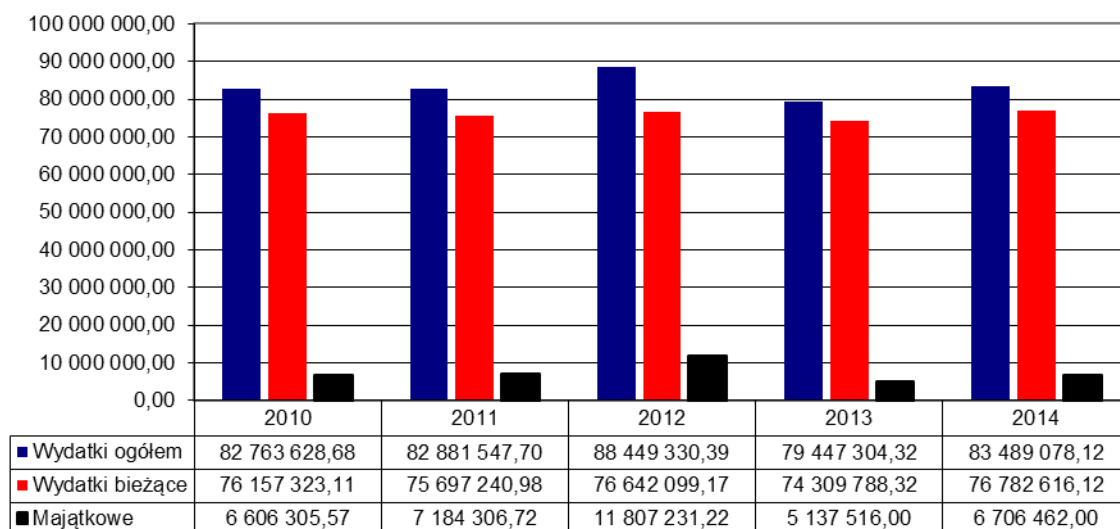

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych oraz Projekt Budżetu Powiatu Pabianickiego na 2014 rok

Analizując dane z rysunków 20 i 21 należy uwzględnić, iż przedstawiają one dane budżetów wykonanych w poszczególnych latach, jedynie dane za rok 2013 i 2014, to dochody planowane do wykonania.

Odnosząc się do danych z rysunku 20, to w całym omawianym okresie tylko w roku 2011 wypracowano nadwyżkę budżetową w wysokości 579 560,71 zł.

Rysunek 21. Wydatki budżetu Powiatu Pabianickiego w latach 2010 – 2014 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych/ Projekty Budżetów Powiatu Pabianickiego na lata 2013 i 2014

Analizując dochody Powiatu Pabianickiego warto przyjrzeć się podziałowi według działów klasyfikacji budżetowej. Największe źródło dochodów (31,2%) zakwalifikowane zostało do działu Rozliczenia różne, do których jednostki kwalifikują m.in. subwencję oświatową przekazywaną z budżetu Państwa. Wartym uwagi działem dochodów są te pochodzące od osób prawnych, fizycznych i pozostałych jednostek nie posiadających osobowości prawnej, które stanowią 30,6% wszystkich dochodów. Warto zaznaczyć, iż w analizowanym okresie odnotowano wzrost o 3,7%.

Tabela 32. Dochody Powiatu Pabianickiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011 – 2014 (w %)

	2011	2012	2013	2014
Dochody ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00
Rolnictwo i łowiectwo	0,00	0,07	0,08	0,028
Leśnictwo	0,00	0,04	0,05	0,072
Górnictwo i kopalnictwo	0,00	0,00	0,00	0,00
Transport i łączność	3,70	2,26	0,00	0,00
Gospodarka mieszkaniowa	2,60	4,62	2,55	3,10
Działalność usługowa	1,50	1,63	1,92	1,60
Administracja publiczna	0,90	0,69	0,67	0,50
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	6,60	6,61	7,16	7,00
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	26,90	26,96	30,54	30,60
Różne rozliczenia	32,90	30,93	32,20	31,20
Oświata i wychowanie oraz edukacyjna opieka wychowawcza	2,10	1,64	1,52	2,20
Ochrona zdrowia	5,20	5,17	5,60	6,30
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	17,00	15,81	17,47	17,10
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,60	0,50	0,26	0,20
Kultura fizyczna	0,00	3,07	0,00	0,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIP

Podobnie jak dochody, tak również wydatki sklasyfikowane są według tych samych działów klasyfikacji budżetowej. Największym wydatkiem Powiatu Pabianickiego jest oświata, która spośród wszystkich stanowi 31,2%. Należy tutaj zaznaczyć, iż podobna sytuacja występuje

w większości jednostek samorządowych w Polsce. Drugim co do wielkości wydatkiem jest pomoc społeczna. Władze Powiatu przeznaczają na ten cel 31,2% ogółu wydatków. Wydatki związane natomiast z administracją publiczną stanowią z kolei 13,3%.

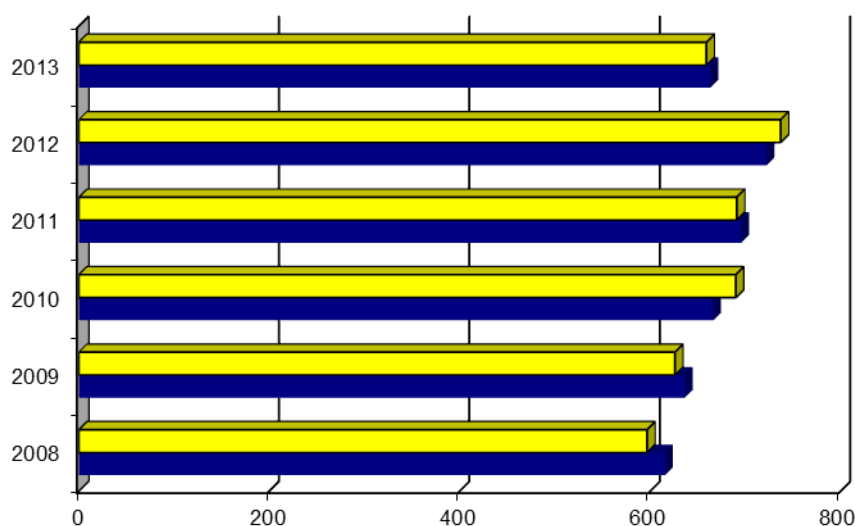
Tabela 33. Wydatki Powiatu Pabianickiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011 – 2014 (%)

	2011	2012	2013	2014
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00
Rolnictwo i łowiectwo	0,00	0,07	0,04	0,028
Leśnictwo	0,10	0,09	0,04	0,072
Górnictwo i kopalnictwo	0,00	0,00	0,00	0,00
Transport i łączność	10,20	7,62	14,65	6,60
Gospodarka mieszkaniowa	0,90	0,27	0,26	0,20
Działalność usługowa	0,60	0,81	0,95	0,70
Administracja publiczna	12,20	11,81	12,82	13,30
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	6,70	6,51	6,60	7,00
Różne rozliczenia	0,00	0,00	1,64	3,30
Oświata i wychowanie oraz edukacyjna opieka wychowawcza	33,90	31,08	28,38	31,20
Ochrona zdrowia	5,30	5,08	5,14	6,30
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	29,40	28,99	28,62	30,20
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,30	0,49	0,03	0,20
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,10	0,10	0,10	0,00
Kultura fizyczna	0,30	7,08	0,73	0,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BIP

Głównym źródłem dochodów w budżecie Powiatu Pabianickiego na 2014 rok według działów klasyfikacji budżetowej jest dział Różne rozliczenia – zawierający subwencje. Stanowi on 31,2% ogółu dochodów. Najmniejszą grupę dochodów stanowią natomiast dochody w dziale Kultura fizyczna stanowiące jedynie 0,1% w strukturze dochodów.

Rysunek 22. Dochód na jednego mieszkańca w latach 2008 – 2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
■ wydatki	596,89	626,04	689,93	691,09	737,1	659
■ dochody	615,72	636,61	666,3	695,93	722,35	663,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych/Opracowanie własne

Największy dochód i zarazem najwięcej wydatków przypadło na jednego mieszkańca w 2012 roku. W roku 2013 nastąpił spadek obu wskaźników w stosunku do roku poprzedniego: planowane dochody spadły o 78,10 zł na jednego mieszkańca, a planowane wydatki o 58,99 zł. Kończąc analizę sytuacji finansowej Powiatu Pabianickiego należy zaznaczyć, jak trudnym nie tylko dla analizowanej jednostki ale wszystkich jednostek samorządu terytorialnego jest zapis art. 243 ustawy o finansach publicznych, który mówi o dopuszczalnym wskaźniku zadłużenia. Zgodnie z jego treścią przypadające w danym roku raty kredytów i pożyczek, wykup obligacji wraz z odsetkami oraz koszty gwarancji i poręczeń nie mogą być wyższe niż 15% planowanych w danym roku budżetowym dochodów. W 2014 roku ma zacząć obowiązywać nowy indywidualny wskaźnik zadłużenia, opracowany indywidualnie dla każdej jednostki z osobna na podstawie danych z budżetów z 3 lat poprzedzających dany rok budżetowy. Samorządy powszechnie nie zgadzają się z wprowadzanymi zmianami, czego wyrazem jest apel do władz państwowych o jego zmianę podczas posiedzenia Związku Miast Polskich w Kołobrzegu, w dniu 28 lutego 2013 roku.

Analiza SWOT Powiatu Pabianickiego

ZASOBY, ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I STREFA GOSPODARCZA POWIATU PABIANICKIEGO

Tabela 34. Analiza SWOT Powiatu Pabianickiego.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie – drogi, komunikacja publiczna • ŁOM • Funkcjonujące przedsiębiorstwa • Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w 2013 roku • Branża kluczowa: farmaceutyka, medycyna farmacja, kosmetyki • Wzrost liczby ludności • Rozbudowane szkolnictwo zawodowe • Szkoła muzyczna wielostopniowa • Potencjał branży handlu hurtowego i detalicznego z uwzględnieniem branży tekstylnej • Dobra współpraca z Organizacjami Pozarządowymi • Współpraca z JST • Działalność Powiatowego Urzędu Pracy na rzecz przeciwdziałania bezrobociu • Dobra współpraca z jednostkami porządku publicznego • Przebieg łódzkiej kolei aglomeracyjnej • Obecność terenów inwestycyjnych w Gminach • Dobra współpraca z uczelniami wyższymi w zakresie oferty edukacyjnej • Dostęp do szerokopasmowego Internetu • Aktywna działalność klubów sportowych • Aktywna działalność organizacji pozarządowych • Łódzki szlak konny • Różnorodne formy szlaków turystycznych (Łódzki Szlak Konny, Questy) • Dobrze rozwinięta infrastruktura energetyczna • Tereny rolnicze • Tereny rekreacyjne • Obiekty ciekawe historycznie i architektonicznie • Dobra jakość wody (Pabianice) • Dobra współpraca z jednostkami porządku publicznego (straż pożarna, policja) 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająco rozwinięta baza sportowa • Niewystarczająco rozwinięta sieć gazownicza • Zły stan infrastruktury drogowej • Niewystarczająco rozwinięta piecza zastępcza (rodziny zastępcze) • Mało rozpoznawalny wizerunek Powiatu • Promocja Powiatu • Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rekreacyjna • Niewystarczająca jakość usług medycznych • Polityka rodzinna z uwzględnieniem osób starszych • Brak instytucji otoczenia biznesu • Brak spójnej oferty inwestycyjnej Powiatu oraz JST wchodzących w jego skład • Brak spójnej oferty terenów pod zabudowę jednorodziną w poszczególnych JST wchodzących w skład Powiatu • Niewystarczająca oferta kulturalna • Niewystarczająca polityka informacyjna • Niedostosowanie części budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych • Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura związana z odnawialnymi źródłami energii
Szanse	Wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • Aglomeracja Łódzka potencjalnym rynkiem zbytu • Polityka inwestorów jako przedsiębiorców (rozwój wzajemnych powiązań gospodarczych) • Lotnisko wojskowe w Łasku – zapewnienie zaplecza osobowego i technicznego • Lotnisko Lublinek • Położenie • Fundusze zewnętrzne, inwestorzy zewnętrzni • Polityka państwa związana z konsolidacją gospodarstw, tworzeniem grup producenckich, klastrów • Suburbanizacja (tendencja do wyprowadzania się z miast na tereny wiejskie) 	<ul style="list-style-type: none"> • Odływ młodych osób • Przeciwdziałanie negatywnym tendencjom demograficznym • Kryzys • Ograniczone środki finansowe • Bezrobocie • Niekorzystny sposób finansowania zadań publicznych • Bliskość aglomeracji łódzkiej • Polityka państwa preferująca rozwój dużych miast • Zmiana uwarunkowań prawnych w zakresie dozwolonego poziomu zadłużenia

Źródło: Opracowanie własne

3. SONDAŻ OPINII PUBLICZNEJ

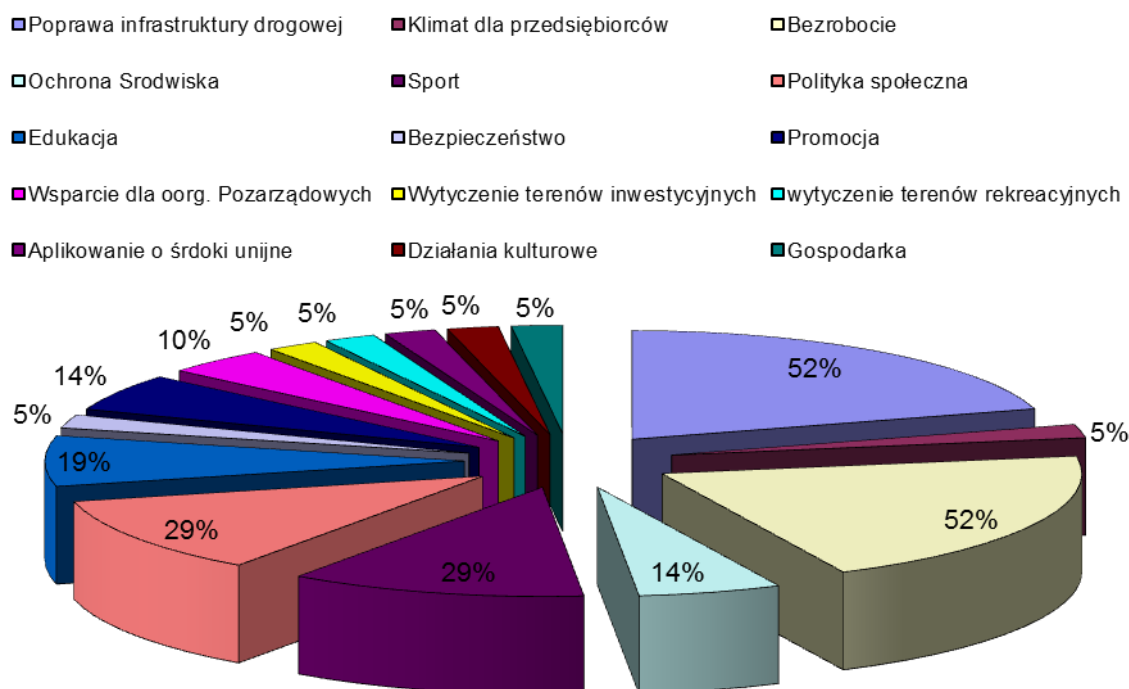
Badanie ankietowe zostało przeprowadzone wśród osób wskazanych przez zleceniodawcę: Radnych Rady Powiatu Pabianickiego oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. Kwestionariusze dla radnych zostały częściowo przekazane na sesji Rady Powiatu Pabianickiego w dniu 27 marca 2014 roku w formie papierowej i częściowo osobom, które zgłosiły taką potrzebę również mailem. Przedstawicielom stowarzyszeń ankiety dostarczono wyłącznie drogą elektroniczną. Spośród 27 rozesłanych i rozdanych ankiet otrzymano łącznie 21, w tym 15 od radnych i 6 wypełnionych przez przedstawicieli stowarzyszeń. Należy zaznaczyć, iż wysłano również osobne kwestionariusze do przedstawicieli poszczególnych gmin wchodzących w skład Powiatu Pabianickiego jednakże na dzień 9 maja nie otrzymano odpowiedniej ilości ankiet pozwalającej właściwie ocenić zapotrzebowania gmin co do kierunków rozwoju Powiatu.

WYNIKI BADANIA – KLUCZOWI REPREZENTANCI

Ankieta z kluczowymi reprezentantami społecznymi w swej treści zawierała 4 pytania, spośród których trzy to pytania otwarte, a tylko jedno odnosiło się do wskazania wymienionych już w tekście kluczowych potrzeb Powiatu.

Pytanie pierwsze polegało na wymieniu i opisanu działań priorytetowych dla rozwoju Powiatu w perspektywie najbliższych 3 lat.

Rysunek 23. Działania priorytetowe dla władz Powiatu Pabianickiego na najbliższe 3 lata w opinii kluczowych reprezentantów

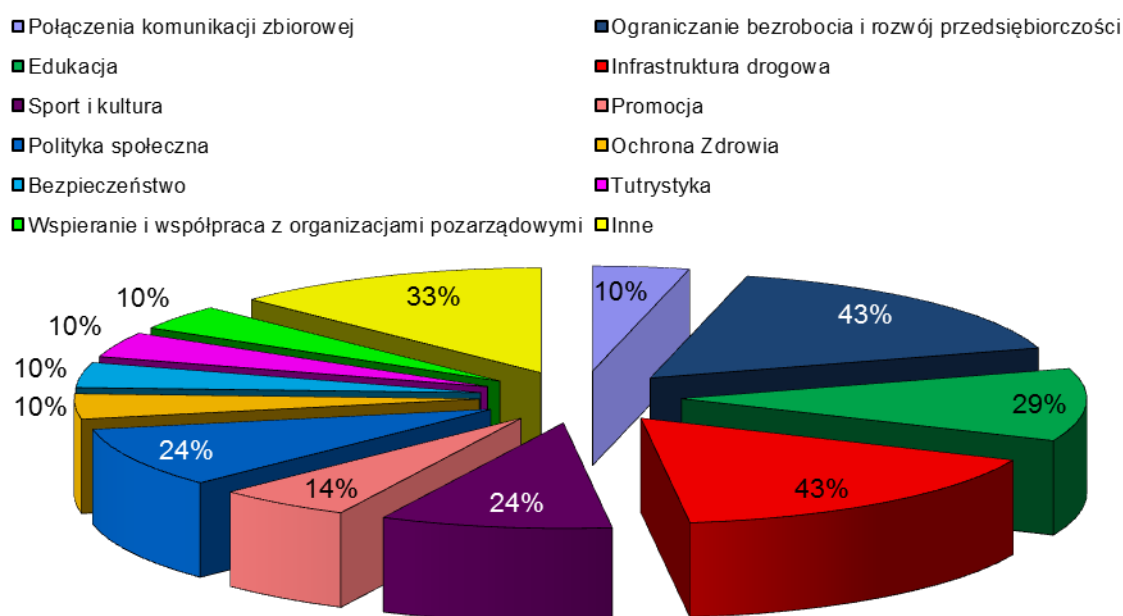

Źródło: Opracowanie własne

Łącznie w pytaniu pierwszym 21 osób biorących udział w ankiecie dokonało 53 wskazań w 15 obszarach. Według ankietowanych działaniami priorytetowymi dla Powiatu Pabianickiego, były działania w zakresie poprawy infrastruktury drogowej (52%) oraz zmniejszenia bezrobocia (52%). Istotne dla badanych były również działania w obszarze polityki społecznej i sportu, które wskazało po 29% ankietowanych. Działania w zakresie edukacji natomiast okazały się być priorytetowe dla 19% badanych. Jeśli chodzi o promocję, to wskazało ją 14% ankietowanych, podobnie jak ochronę środowiska. Należy zaznaczyć, iż pozostałe wymienione na wykresie obszary zostały wskazane przez 5% głosujących każdy.

W kolejnym pytaniu ankietowani poproszeni zostali o wymienienie i opisanie działań priorytetowych dla rozwoju Powiatu w perspektywie kolejnych 5 – 10 lat.

Rysunek 24. Działania priorytetowe dla władz Powiatu Pabianickiego w perspektywie 5 - 10 lat w opinii kluczowych reprezentantów

Źródło: Opracowanie własne

W drugim pytaniu otwartym przedstawiciele Rady Powiatu Pabianickiego oraz organizacji pozarządowych

z tego terenu udzielili 54 odpowiedzi, które pogrupowano w 10 obszarów. Największym priorytetem wśród wymienionych odpowiedzi okazał się obszar infrastruktury drogowej, gdzie wskazywano konieczność jej rozbudowy i modernizacji(43%). Taka sama liczba osób uznała za istotne ograniczanie bezrobocia i rozwój przedsiębiorczości, z większym jednak naciskiem na rozwój bezrobocia. Spośród wszystkich wskazań w tym obszarze (9) tylko dwie dotyczyły sfery przedsiębiorczości. 29% badanych uznało natomiast edukację za obszar priorytetowy. Ankietowani zwrócili również uwagę na sport i kulturę, w której wskazywano na konieczność modernizacji istniejących i budowę nowych obiektów sportowych. Dużą grupę odpowiedzi (7) zakwalifikowano do obszaru oznaczonego jako Inne:

1. Ochrona konsumenta

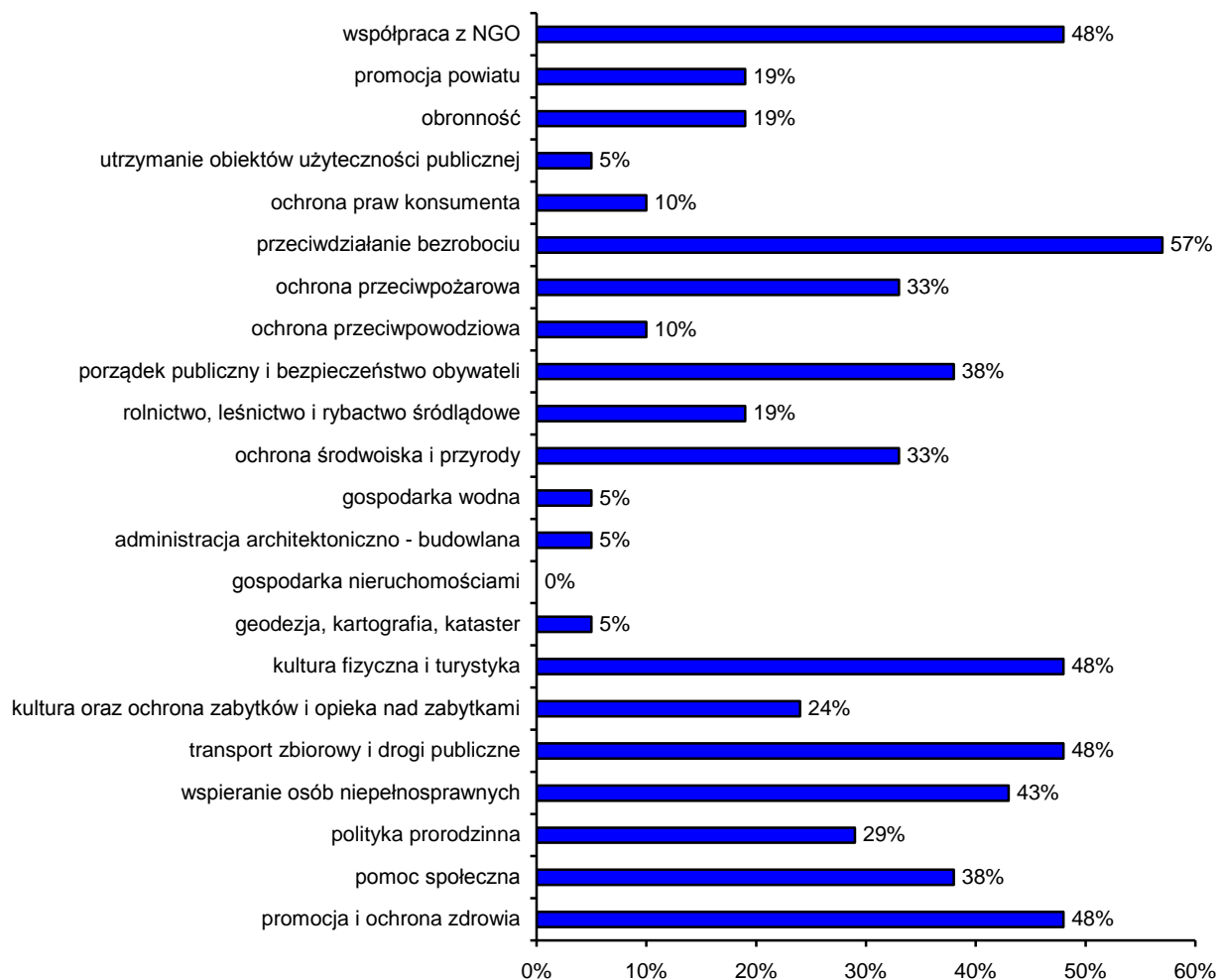
2. Rolnictwo
3. Istotne sprawy związane z głosami mieszkańców
4. Rewitalizacja budynków i terenów Powiatu
5. Wytyczenie terenów inwestycyjnych
6. Wytyczenie terenów rekreacyjnych
7. Aplikowanie o środki UE

Zgodnie z treścią pytania 3 ankietowani poproszeni zostali o wskazanie kluczowych potrzeb Powiatów leżących w jego kompetencjach, które w ich opinii powinna uwzględniać Strategia Rozwoju Powiatu. Osoby biorące udział w badaniu wybierać mogły spośród potrzeb wymienionych poniżej:

1. Edukacja publiczna (szkoły ponadgimnazjalne),
2. Promocja i ochrona zdrowia,
3. Pomoc społeczna,
4. Polityka prorodzinna,
5. Wspieranie osób niepełnosprawnych
6. Transport zbiorowy i drogi publiczne (np. współfinansowanie lokalnych linii autobusowych)
7. Kultura oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,
8. Kultura fizyczna i turystyka,
9. Geodezja, kartografia i kataster,
10. Gospodarka nieruchomościami,
11. Administracja architektoniczno-budowlana,
12. Gospodarka wodna,
13. Ochrona środowiska i przyrody,
14. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowego,
15. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli,
16. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym wyposażenie i utrzymanie powiatowego magazynu przeciwpowodziowego,
17. Ochrona przeciwpożarowa i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
18. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy,
19. Ochrona praw konsumenta,
20. Utrzymanie powiatowych obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
21. Obronność,
22. Promocja powiatu,
23. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Odpowiedzi udzielane przez reprezentantów społecznych ilustruje rysunek 25.

Rysunek 25. Kluczowe potrzeby Powiatu w obszarach leżących w jego kompetencjach (według opinii interesariuszy)

Źródło: Opracowanie własne

Najistotniejsze dla głównych interesariuszy strategii okazały się działania w obszarze przeciwdziałania bezrobociu, na które wskazało aż 57% ankietowanych. Drugie pod względem ważności miejsce, zajmują w ich odpowiedziach równorzędnie (48%):

- Współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- Transport zbiorowy i drogi publiczne,
- Kultura fizyczna i turystyka,
- Promocja i ochrona zdrowia.

Ankietowani ponadto podkreślali konieczność wspierania osób niepełnosprawnych (43%) oraz działań w zakresie pomocy społecznej, jak również porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli (po 38%). Na miejscu piątym znalazła się ochrona środowiska i przyrody, którą wskazało 33% osób biorących udział w badaniu. Za najmniej ważne uznano (po 5% ankietowanych):

- utrzymanie obiektów użyteczności publicznej,
- gospodarkę wodną,
- geodezję, kartografię, kataster,

- administrację architektoniczno – budowlaną,

Warto również podkreślić, iż nikt z badanych nie wskazał gospodarki nieruchomości. Należy zaznaczyć w tym miejscu, iż badani mieli możliwość dodać swój komentarz do wybranych przez siebie kluczowych potrzeb Powiatu. Spośród 21 osób, które wypełniły ankietę tylko 10 z nich dopisało swój komentarz. Najczęściej odpowiadający podkreślali, iż każdy wymieniony w pytaniu obszar powinien zostać zawarty w dokumencie Strategii Rozwoju. Kolejnym, często pojawiającym się w komentarzach obszarem, była współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz pomoc społeczna. Jedna osoba wskazała, iż należy dostosować dokument Strategii Rozwoju Powiatu do realiów i wykorzystać wszystkie atuty takie jak: położenie geograficzne, krzyżowanie się ważnych szlaków komunikacyjnych, przewagę terenów rolniczych i leśnych. W komentarzach pojawiła się również opinia o konieczności podejmowania działań w zakresie zwiększenia rozwoju gospodarczego Powiatu. Przedstawiciele organizacji pozarządowych wymieniali właśnie współpracę z NGO, „gdyż otwiera szersze możliwości współpracy ze społecznością lokalną, możliwość konsultacji”. Za bardzo istotne uznano przeciwdziałanie bezrobociu, działania PUP oraz aktywizację bezrobotnych. W tym zakresie, według ankietowanego pomagać w tym mogą również organizacje pozarządowe poprzez projekty społeczne.

W ostatnim pytaniu osoby biorące udział w badaniu były zobowiązane do podania ich zdaniem mocnych i słabych stron Powiatu oraz szans i zagrożeń. Największym atutem Powiatu Pabianickiego jest jego położenie, na który wskazało 38% ankietowanych. Nieco mniej bo 29% wskazało na dobre zarządzanie. Pomoc społeczna jest mocną stroną Powiatu dla 24% ankietowanych, a Edukacja dla 19% z nich. W następnej kolejności wskazywano na infrastrukturę drogową, którą wybrało 14% badanych. Według 10% osób, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie atutem są atrakcyjne tereny inwestycyjne i mieszkaniowe. Tyle samo osób uznało za mocną stroną współpracę Powiatu z organizacjami pozarządowymi. Ponadto wszystkie pozostałe atuty Powiatu wymienione w tym punkcie otrzymały po 5% głosów, co oznacza, że każda z poniższych mocnych stron wskazana została przez 1 osobę:

- Sport – ankietowany uznał za mocną stroną budowę hali sportowej pomimo ograniczonych środków finansowych
- Bliska lokalizacja portu lotniczego
- Porządek publiczny
- Promocja zdrowia
- Turystyka.

Ankietowani poproszeni zostali równocześnie o wskazanie słabych stron Powiatu Pabianickiego. Największym problemem według 48% osób biorących udział w badaniu jest bezrobocie. Badani (29%) za istotną słabą stroną uznali ponadto brak bądź ograniczoną ilość środków finansowych. Inną istotną słabą stroną według 24% ankietowanych jest natomiast brak przemysłu. Pozostałe słabe strony wymienione w tym miejscu otrzymały po 5% głosów i podobnie jak w przypadku mocnych stron, oznacza to, że każda z wymienionych poniżej wskazana została przez 1 osobę:

- Brak walorów turystycznych
- Nieodpowiednia struktura uzbrojonych terenów
- Brak uproszczonych procedur administracyjnych

- Niewystarczające wsparcie dla osób starszych i niepełnosprawnych
- Słaba współpraca z samorządami
- Patologie społeczne pogłębiane przez brak odpowiedniej oferty zajęć
- Brak placówek zdrowia

Jeśli chodzi o szanse rozwoju Powiatu to podobnie jak miało to miejsce w przypadku mocnych stron, ankietowani upatrywali je w położeniu oraz rozwoju infrastruktury drogowej. Te elementy zdaniem 33% badanych są w stanie przyciągnąć inwestorów i przyczynić się do rozwoju tego obszaru. Z kolei 19% osób biorących udział w badaniu uważa, że nowe inwestycje i rozwój przemysłu poprzez stworzenie nowych miejsc pracy są szansą rozwoju Powiatu. Równocześnie tyle samo ankietowanych (19%) uznaje za szansę rozwoju edukację ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego. Dla 14% badanych z kolei istotną szansą jest możliwość pozyskania środków zewnętrznych, a 10% z nich szanse te upatruje w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym. W przypadku udzielonych odpowiedzi w zakresie szans rozwoju należy zauważyć, iż są one dość silnie rozdrobnione. Aż 13 zgłoszonych szans rozwoju spośród wszystkich 19 uzyskało po 5% głosów. Podobnie jak w przypadku poprzednich pytań oznacza to, iż każda z nich wskazana została przez jedną osobę:

- Bezpieczeństwo publiczne
- Obecność bardzo wydajnych wód geotermalnych w Bychlewie
- Zwiększająca się liczba mieszkańców
- Powiat "rolniczy" - jako miejsce atrakcyjne np. Łodzi pod względem zamieszkania
- Możliwość powstania kolejnych terenów jako Specjalna Strefa Ekonomiczna
- Możliwość pracy w zakładach produkcyjnych na terenie Miasta i Powiatu
- Właściwe wykorzystanie kadry zawodowej/ pracowniczej starostwa
- Tworzenie dla biznesu odpowiednich warunków w celu rozwoju działalności gospodarczej
- Rozwój współpracy międzysektorowej
- Sport
- Turystyka
- Pomoc społeczna
- Dofinansowania i ulgi dla młodych.

Ostatnim elementem ankiety było wskazanie głównych zagrożeń dla rozwoju Powiatu. Według ankietowanych największymi zagrożeniami jest bezrobocie oraz kryzys gospodarczy i związane z tym mniejsze wpływy do budżetu. Każde z tych zagrożeń zostało wskazane przez 24% badanych. Trzecim pod względem liczby wskazań jest brak porozumienia i współpracy, który za istotny uznało 14% ankietowanych. Nieco mniej bo 10% z nich stwierdziło w swych odpowiedziach, iż zagrożeniem dla rozwoju jest wyludnianie się Powiatu. Pozostałe wymienione zagrożenia wskazywane były przez pojedyncze osoby i z ogólnej liczby głosów uzyskały po 5% każde:

- Brak strategii zarządzania i zrównoważonego rozwoju
- Brak promocji
- Brak obecności dużych firm i inwestorów
- Brak infrastruktury uzbrojonej w zadowalającym procencie
- Bliskość aglomeracji łódzkiej

- Brak właściwego przepływu informacji odnośnie oferty kulturalnej, sportowej itp.
- Infrastruktura publiczna

Ponadto warto również podkreślić, iż jedna osoba zaznaczyła, że nie widzi żadnych zagrożeń dla rozwoju Powiatu Pabianickiego.

Podsumowując przeprowadzone badanie warto przypomnieć, iż osoby biorące udział w badaniu w większości jako działania priorytetowe wskazywały zmniejszenie bezrobocia oraz rozwój infrastruktury drogowej. Również w tych dwóch obszarach ankietowani wskazywali na największe potrzeby, które ich zdaniem powinny znaleźć się w Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020. Wskazane obszary priorytetowe ściśle powiązane są ze wskazanymi mocnymi, słabymi stronami oraz szansami i zagrożeniami. Najpopularniejszą odpowiedzią było położenie Powiatu, którą ankietowani wskazywali zarówno jako mocną stronę jak i szansę rozwoju. Taką szansą dla osób badanych była również infrastruktura drogowa tj. S 8, S 14. Pozycją, która w odpowiedziach pojawiała się zarówno po stronie mocnych stron jak i szans była edukacja ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego. Warto podkreślić, iż informacje przekazane nam w formie ankiet pokrywają się z naszą analizą SWOT opartą na części diagnostycznej i stały się podstawą do opracowania misji, wizji, celów strategicznych i operacyjnych.

WYNIKI BADANIA – PRZEDSTAWICIELE JST Z TERENU POWIATU PABIANICKIEGO

Istotnym elementem przeprowadzonych badań były wywiady przeprowadzone w formie ankiet z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego z terenu Powiatu Pabianickiego. W badaniu wzięły udział wszystkie siedem gmin czyli: Gmina Miejska Pabianice, Gmina Dobroń, Gmina Ksawerów, Gmina Dłutów, Gmina Lutomiersk oraz Gmina Konstanyńów Łódzki. W dniu 30 kwietnia 2014 roku drogą elektroniczną do gmin zostały wysłane ankiety, które służyły do biura Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. do dnia 23 maja 2014 roku.

Ankieta zawierała 6 pytań, z których większość to pytania otwarte. Załedwie jedno pytanie polegało na wskazaniu, spośród wymienionych, kluczowych potrzeb w obszarach leżących w kompetencjach Powiatu, które powinny znaleźć się w dokumencie Strategii Rozwoju Powiatu.

W pierwszym pytaniu przedstawiciele JST zostali poproszeni o wymienienie priorytetów dla rozwoju ich gmin w perspektywie krótko- i długoterminowej. Najczęściej wskazywano na infrastrukturę drogową, budowę kanalizacji i wodociągów, dobrą komunikację z sąsiednimi gminami oraz wzrost poziomu zatrudnienia. Wśród pojedynczych odpowiedzi padało: edukacja, pomoc społeczna, ochrona środowiska w przypadku Gminy Dłutów, czy jak w przypadku Gminy Lutomiersk budowa sali gimnastycznej, przedszkola czy tworzenie dobrych warunków do rozwoju osadnictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego. W odpowiedziach pojawiała się również przygotowanie terenów inwestycyjnych, na które wskazało Miasto Pabianice, czy transport zbiorowy w Gminie Pabianice.

Drugie pytanie polegało również na wskazaniu priorytetów rozwoju, ale Powiatu, a nie gmin jak w pytaniu nr 1. Według gmin priorytetami dla rozwoju Powiatu w perspektywie krótko- i długoterminowej powinny być:

- poprawa infrastruktury drogowej,
- modernizacja jednostek OSP wchodzących w skład Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego,
- podnoszenie jakości życia mieszkańców,
- przyciąganie inwestorów oraz wspieranie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw,
- walka z bezrobociem

Wśród pojedynczych odpowiedzi padały stwierdzenia takie jak: pomoc przy rozwiązywaniu problemu z transportem szynowym – tramwaj (Gmina Ksawerów), poprawa powiązań komunikacyjnych z gminami wchodzącymi w skład Powiatu (Gmina Lutomiersk), czy edukacja i pomoc społeczna (Gmina Dłutów).

W 3. pytaniu ankietowani zobowiązani zostali do wskazania spośród wymienionych obszarów tych, w których widzą kluczowe potrzeby Powiatu. Przedstawiciele jednostek mogli wybierać spośród wymienionych poniżej:

24. Edukacja publiczna (szkoły ponadgimnazjalne),
25. Promocja i ochrona zdrowia,
26. Pomoc społeczna,
27. Polityka prorodzinna,
28. Wspieranie osób niepełnosprawnych
29. Transport zbiorowy i drogi publiczne (np. współfinansowanie lokalnych linii autobusowych)
30. Kultura oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,
31. Kultura fizyczna i turystyka,
32. Geodezja, kartografia i kataster,
33. Gospodarka nieruchomościami,
34. Administracja architektoniczno – budowlana,
35. Gospodarka wodna,
36. Ochrona środowiska i przyrody,
37. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowego,
38. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli,
39. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym wyposażenie i utrzymanie powiatowego magazynu przeciwpowodziowego,
40. Ochrona przeciwpożarowa i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
41. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy,
42. Ochrona praw konsumenta,
43. Utrzymanie powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
44. Obronność,
45. Promocja powiatu,
46. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Wybór jakiego dokonali przedstawia rysunek 26:

Rysunek 26. Kluczowe potrzeby Powiatu w obszarach leżących w jego kompetencjach (według przedstawicieli JST wchodzących w skład Powiatu)

Źródło: Opracowanie własne

Spośród wskazanych obszarów ankietowani najczęściej wskazywali na transport zbiorowy (6 wskazań). Po 5 wskazań otrzymały obszary: przeciwdziałanie bezrobociu, edukacja publiczna (szkoły ponadgimnazjalne), geodezja, kartografia, kataster oraz administracja architektoniczno – budowlana. Istotna w ocenie przedstawicieli gmin okazała się również ochrona przeciwpożarowa, którą zaznaczyło 4 z nich. W dalszej kolejności (po 3 wskazania) podkreślano: wpieranie osób niepełnosprawnych, utrzymanie powiatowych obiektów użyteczności publicznej, promocja Powiatu oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi. Należy zaznaczyć, iż przedstawiciele gminy Dłutów oznaczyli wszystkie obszary w komentarzu uzasadniając, iż wszystkie są na tyle istotne, że powinny znaleźć się w Strategii Rozwoju Powiatu.

W pytaniu czwartym badani zostali poproszeni o wskazanie w jakich zrealizowanych bądź realizowanych ponadgminnych projektach, w tym koordynowanych przez Starostwo Powiatowe, brali udział w okresie minionych 5 lat. Na to pytanie odpowiedzieli jedynie przedstawiciele trzech gmin: Ksawerowa, Konstantynowa Łódzkiego oraz Lutomińska. Gmina Ksawerów wskazała zrealizowane „schetynówki”, a Gmina Konstantynów Łódzki wspomniała o projekcie „Nie tylko

podręczniki i tablica”. Gmina Lutomiersk natomiast opisała obydwie wymienione przez poprzednie gminy projekty.

Kolejne pytanie w sposób analogiczny odnosiło się do poprzedniego i polegało na podaniu jakie działania, zdaniem wypełniających ankietę przedstawicieli jednostek, powinny zostać podjęte przez Starostwo Powiatowe, uwzględniające potrzeby ich gminy. Wszystkie gminy biorące udział w badaniu oprócz Miasta Pabianice wskazały na projekty drogowe poprawiające bezpieczeństwo. Ponadto wskazywano również:

- ochronę mieszkańców gminy finansowaną z budżetu Powiatu (Gmina Dobroń),
- sieć tramwajową w ŁOM (Gmina Konstantynów Łódzki),
- projekty edukacyjne gmina – powiat obejmujące uczniów, rodziców i nauczycieli, PODNiDM, szkoły ponadgimnazjalne – licea i szkoły zawodowe w celu właściwego wyboru dalszej drogi edukacyjnej i zawodowej (Gmina Dłutów),
- współpracę w zakresie projektów pomocy społecznej (Gmina Lutomiersk).

Gmina Miejska Pabianice nie opisała żadnego projektu.

Celem ostatniego pytania było wskazanie przez ankietowanych mocnych, słabych stron Powiatu oraz jego szans i zagrożeń. We wskazaniach ankietowanych dotyczących mocnych stron najczęściej pojawiały się: położenie, rozbudowana sieć dróg ponadlokalnych, bliskość Łodzi, lotnisko oraz wysoka koncentracja siły roboczej, na którą wskazała Gmina Miejska Pabianice. Jeśli chodzi o słabe strony, to samorzady najczęściej wymieniały brak środków finansowych. Ponadto wskazywano na odpływ młodych ludzi, ubogą ofertę pracy, brak dużych firm zatrudniających mieszkańców Powiatu oraz małą powierzchnię terenów inwestycyjnych, na którą wskazało Miasto Pabianice.

Wśród szans Powiatu znalazły się współpraca z samorządami, przynależność do ŁOM, możliwość pozyskania środków z UE, promocja Powiatu, bliskość lotniska, bliskość wielu uczelni wyższych, budowa trasy szybkiego ruchu oraz napływ mieszkańców związany z osiedlaniem się ludzi na terenach wiejskich. W ankietach pojawiło się natomiast bardzo dużo zagrożeń. Z uwagi na ich mnogość i różnorodność zostaną one przedstawione w podziale na gminy, które je zgłaszały:

- Gmina Ksawerów:
  - brak środków finansowych,
  - słabe zaangażowanie w pozyskanie środków zewnętrznych,
  - brak wspólnych działań,
  - ucieczka firm z terenu Powiatu.
- Gmina Pabianice:
  - brak budowy nowych i remont istniejących dróg.
- Miasto i Gmina Konstantynów Łódzki:
  - budowa marketów z zagranicznym kapitałem,
  - niestabilna polityka podatkowa i finansowa Państwa,
  - nieuzbrojone tereny przeznaczone dla inwestorów,
  - pogarszający się stan dróg,
  - pogarszające się warunki bytowe ludności,
  - początek patologii społecznych,

- malejące środki finansowe na realizację zadań Powiatu,
- wzrastający ruch pojazdów kołowych,
- rosnące koszty inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej,
- migracja młodych wykształconych ludzi.
- Gmina Miejska Pabianice:
  - starzenie się społeczeństwa,
  - brak tradycji współpracy między JST w celu prowadzenia wspólnej polityki,
  - emigracja młodych osób do innych krajów UE.
- Gmina Lutomiersk:
  - starzenie się społeczeństwa,
  - bezrobocie.
- Gmina Dłutów:
  - system finansowania Powiatu,
  - ujemny przyrost naturalny.

Warto zaznaczyć, iż zgodnie z wypełnioną ankietą przedstawiciele Gminy Dobroń nie widzą dla rozwoju Powiatu żadnych zagrożeń.

Podsumowując należy podkreślić, iż Starostwo Powiatowe w Pabianicach od początku prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Pabianickiego bardzo podkreślało konieczność konsultacji dokumentu z samorządami po to aby, kierunki rozwoju Powiatu były zbieżne z kierunkami rozwoju poszczególnych gmin. Po przeanalizowaniu wyników badań okazuje się, iż priorytety wskazywane przez przedstawicieli poszczególnych gmin doskonale wpisują się w wypracowane w procesie analizy cele. Warto również podkreślić, iż ankietowani widzieli potrzebę współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego wchodzących w skład Powiatu, jak również samym Powiatem Pabianickim. Jest to niezwykle ważne z uwagi na założone w Strategii Rozwoju cele strategiczne, do realizacji których elementem wysoce pożądanym jest właśnie współpraca. W celu podkreślenia i jej zaakcentowania został opracowany cel operacyjny IV.4 współpraca JST, która stanowi wsparcie dla realizacji celów strategicznych. Fakt dostrzeżenia potrzeby współpracy daje bardzo dobre perspektywy jeśli chodzi o realizację zawartych w niniejszym dokumencie celów strategicznych i operacyjnych.

4. MISJA I WIZJA

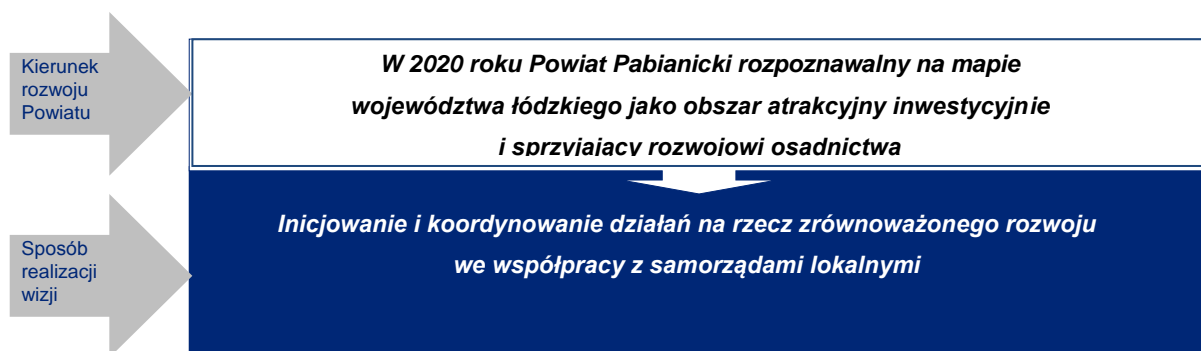
Misja i wizja porządkują przyszłość Powiatu, wyznaczają ramy, w których ma być realizowana strategia oraz stanowią wzorzec określający jej tożsamość, charakter oraz sposób postępowania. Określenie misji i wizji przedsięwzięcia pozwala stworzyć fundamenty dla zamierzonych działań i opcji.

Analiza sytuacji obecnej Powiatu na podstawie m.in. dostarczonych przez Starostwo Powiatowe informacji oraz badania przeprowadzonego wśród radnych oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych, wskazanych przez zleceniodawcę, pozwoliło na zebranie danych i informacji niezbędnych do opracowania misji i wizji Powiatu Pabianickiego na najbliższe lata.

Celem wyznaczenia misji i wizji jest określenie optymalnego kierunku rozwoju Powiatu w przyszłości oraz wyznaczenie ram dla działań realizowanych w Strategii. Wizja określa stan docelowy, do osiągnięcia którego, Powiat będzie dążyć w perspektywie najbliższych siedmiu lat. Jest ona generalną deklaracją obrazującą planowany proces rozwoju, który ma służyć poprawie sytuacji Powiatu i jego mieszkańców w perspektywie kilku/kilkunastu lat. Warunkiem realizacji ustalonej misji jest podjęcie szeregu działań, które spowodują systematyczny, trwały wzrost gospodarczy i rozwój instytucjonalny, co w efekcie doprowadzi do podniesienia poziomu życia mieszkańców oraz świadczonych na ich rzecz usług publicznych. Natomiast misja określa sposób osiągnięcia stanu docelowego – wizji. Zdefiniowanie misji i wizji jest kluczowym elementem Strategii, któremu podporządkowane są główne cele realizowane przez Powiat oraz działania przez nią podejmowane.

Celem zdefiniowania misji Powiatu Pabianickiego jest określenie roli, jaką władze Powiatu mają pełnić w dążeniu do najbardziej pożądanego przyszłego jego kształtu - wizji, w oparciu o posiadane zasoby i z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców Powiatu oraz kluczowych interesariuszy. Poniżej sformułowana wizja określa wytyczne dotyczące kierunku i sposobu działania władz Powiatu przyjętego na okres do 2020 roku.

Rysunek 27. Misja, wizja Powiatu Pabianickiego

Źródło: Opracowanie własne

4.1. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU

Misja i wizja Powiatu stanowią jedynie związane odzwierciedlenie ambicji władz Powiatu, jego mieszkańców oraz kluczowych interesariuszy związanych ze stanem docelowym, do którego Powiat dąży w przyszłości. Cele strategiczne wskazują natomiast pożądane kierunki rozwoju, konkretyzując obszary, na jakie władze Powiatu powinny ukierunkować swoje działania.

Diagnoza społeczno – gospodarcza i przeprowadzona na jej podstawie analiza SWOT, jak również wyniki sondażu społecznego pozwoliły na określenie pięciu strategicznych celów rozwoju Powiatu Pabianickiego:

- I. Przedsiębiorczość i inwestycje**
- II. Szkolnictwo ponadgimnazjalne ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego**
- III. Atrakcyjność osadnicza Powiatu**
- IV. Promocja Powiatu**
- V. Infrastruktura techniczna**

Powiat Pabianicki, podobnie jak inne jednostki samorządu lokalnego, zarówno na terenie województwa łódzkiego, jak i w innych województwach, dysponuje ograniczonymi zasobami w kontekście realizacji wszystkich wymienionych powyżej celów strategicznych. W związku z powyższym należy zadbać o to, aby w pierwszej kolejności realizowane były cele niezbędne do właściwego funkcjonowania Powiatu.

4.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

4.2.1. Cel strategiczny I

Przedsiębiorczość i inwestycje

Jeden z głównych celów strategicznych zdiagnozowanych dla Powiatu Pabianickiego związany jest z intensyfikacją działań w zakresie przedsiębiorczości oraz inwestycji. Cel ukierunkowany jest na pełne wykorzystanie potencjału podstref Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, zlokalizowanych na terenie Gminy Ksawerów i w Konstancynie Łódzkim oraz pozostałych terenów inwestycyjnych w Powiecie. Cel ten skupia się na tworzeniu infrastruktury, działaniach wspierających przedsiębiorców, zachętach do inwestowania, ale również na stworzeniu jednolitej polityki inwestycyjnej oraz wspieraniu i rozwoju działalności rolniczej na terenie całego Powiatu Pabianickiego.

Według diagnozy społeczno – gospodarczej Powiat Pabianicki to obszar, który jest atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów. O jego atrakcyjności inwestycyjnej decyduje przede wszystkim położenie. Powiat usytuowany jest przy znaczących szlakach komunikacyjnych (DK 14, DK 71, DW 485, DW 710, S 8, S 14, S 14 BIS), które w dużym stopniu wpływają na dostępność komunikacyjną oferowanych przez Powiat terenów inwestycyjnych. Dodatkowo po ukończeniu

budowy drogi ekspresowej S 8 Powiat będzie idealnie skomunikowany z węzłem autostradowym A1/A2 przez co wzrośnie jego atrakcyjność w oczach potencjalnych inwestorów.

Istnieje również potrzeba zadbania o wizerunek Powiatu Pabianickiego tak, aby stał się atrakcyjnym miejscem zarówno dla mieszkańców (obecnych i przyszłych), jak również dla inwestorów. Należy zatem aktywnie promować tereny SSE i przyciągać inwestorów, którzy jednocześnie zwiększyliby dostępną na pabianickim rynku ilość miejsc pracy, przyczyniając się do zmniejszenia bezrobocia na terenie Powiatu. Ponadto zdiagnozowano potrzebę stworzenia dogodnych warunków do współpracy między przedsiębiorcami, instytucjami okołobiznesowymi, innymi organizacjami oraz władzą. Powiat powinien budować spójny wizerunek, który przyczyniłby się do większej jego identyfikacji nie tylko w województwie, ale także w skali kraju. Położenie geograficzne, dobre skomunikowanie drogowe oraz posiadany potencjał inwestycyjny są najważniejszymi czynnikami rozwojowymi, które we właściwy sposób wykorzystywane i promowane stanowią będą przewagą konkurencyjną na rynku powiatów o podobnym potencjale.

Cel operacyjny I.1

Wspieranie przedsiębiorców

Celem operacyjnym, który wpłynie na wzrost poziomu atrakcyjności Powiatu w oczach obecnych i potencjalnych inwestorów jest stworzenie szerokiego wachlarza działań wspierających przedsiębiorców. Koniecznym jest wsparcie w efektywnej komunikacji na linii: przedsiębiorcy oraz instytucje i organizacje okołobiznesowe. Współpraca firm z przedstawicielami jednostek tzw. trzeciego sektora oraz sektora publicznego, jest niezbędna do tworzenia trwałych podwalin do rozwoju gospodarczego regionu. Realizacja niniejszego celu opierać się może na wspieraniu utworzenia instytucji otoczenia biznesu (IOB) dedykowanej przedsiębiorcom z Powiatu Pabianickiego.

Ponadto filarem realizacji niniejszego celu strategicznego może być utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, który stanowiłby komplementarne wsparcie całego sektora przedsiębiorczości i biznesu. Elementem zadań tej instytucji mogłyby być usługi doradcze w zakresie prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej, pozyskiwania środków z UE, dotacji i pożyczek. Placówka mogłaby być również istotnym wsparciem w rozwijaniu międzynarodowych kontaktów biznesowych dla kluczowych firm z terenu Powiatu poprzez chociażby organizowanie wyjazdów na targi międzynarodowe. Doskonałym przykładem działalności takiej placówki jest podany poniżej Kluczborski Inkubator Przedsiębiorczości, który zajmuje się również bardzo prozaicznymi zadaniami związanymi z obsługą przedsiębiorcy, aczkolwiek niezwykle istotnymi tj. wynajem powierzchni biurowych, sal konferencyjnych czy użyczeniem sprzętu biurowego. Kolejną inicjatywą, która przyczyni się do działań na rzecz aktywnego wspierania przedsiębiorców z regionu, może być stworzenie platformy współpracy skierowanej do przedsiębiorców działających na terenie Powiatu Pabianickiego oraz organizacji otoczenia biznesu z terenu Powiatu, województwa czy kraju. Głównym zadaniem takiego narzędzia informatycznego miałyby być wymiana informacji dotyczących oferty IOB oraz potrzeb zgłaszanych przez przedsiębiorców jak również możliwości wspólnej realizacji projektów. Przykładem takiej platformy może być

zainicjowana przez Departament ds. Przedsiębiorczości Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, Łódzka Platforma Transferu Wiedzy.

Ponadto konieczne jest również podjęcie działań aktywizujących „ducha przedsiębiorczości” wśród mieszkańców, zarówno wśród dorosłych jak i młodzieży, w celu polepszenia ich sytuacji życiowej. Władze Powiatu powinny skupiać się na podjęciu szeregu działań „miękkich” polegających np. na identyfikacji potrzeb informacyjno– szkoleniowych mieszkańców, jak również przedsiębiorców działających już na terenie Powiatu oraz organizacji adekwatnych szkoleń i doradztwa. Postawy przedsiębiorcze wśród młodzieży aktywizować można natomiast poprzez organizację spotkań z przedsiębiorcami, organizację konkursów stymulujących rozwijanie postaw przedsiębiorczych, działalność informacyjną na temat perspektyw na lokalnym rynku pracy czy wolontariatu. Tego typu działania powinny być realizowane w partnerstwie z lokalnymi stowarzyszeniami, czy funkcjonującymi na terenie Powiatu przedsiębiorcami. Rozwijanie „ducha przedsiębiorczości” może być organizowane i koordynowane przez utworzoną na terenie Powiatu organizację otoczenia biznesu.

Pobudzeniu aktywności mieszkańców w celu pełnego wykorzystania tkwiącego w nich potencjału przedsiębiorczego mogą służyć takie narzędzia jak np. ułatwienie zakładania działalności gospodarczej, w tym działalności pozarolniczej, ze szczególnym naciskiem na branże powiązane z potencjałem Powiatu, a także związane z rozwojem działalności gospodarczej prowadzonej już przez inwestorów zewnętrznych.

Dobra praktyka – Kluczborski Inkubator Przedsiębiorczości

KIP jako inwestycja zrealizowana przez powiat kluczborski w 2012 roku została utworzona w ramach projektu „Wsparcie rozwoju gospodarki w powiecie kluczborskim poprzez utworzenie Kluczborskiego Inkubatora Przedsiębiorczości”. Projekt w 85% został dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego. Całkowity koszt adaptacji dotychczasowego budynku magazynowego na potrzeby inkubatora wyniósł 3,3 mln zł. Na bazie obiektu i zaplecza technicznego inkubator pozwoli tworzyć nowe przedsiębiorstwa z sektora mikro, małej i średniej przedsiębiorczości, których założycielami mogą być osoby bezrobotne, powracające na rynek pracy i wszyscy Ci, którzy mają pomysł na własną działalność gospodarczą. Osoby zgłaszające się do Kluczborskiego Inkubatora Przedsiębiorczości mogą liczyć na:

- Wynajem powierzchni biurowo – warsztatowych na preferencyjnych warunkach
- Możliwość elastycznego wykorzystania sprzętu biurowego
- dostęp do profesjonalnej obsługi administracyjnej i sekretarskiej lub systemu callcenter – obsługa adresowa i pocztowa, włącznie z nadawaniem i odbieraniem przesyłek
- doradztwo biznesowe
- doradztwo dotyczące pozyskiwania funduszy, także z UE, na rozwój przedsiębiorstwa
- promocja firm z inkubatora (strona www, spotkania, targi itp.)
- kompleksową obsługę księgową i prawną
- dostęp do finansowania poprzez regularne spotkania z bankami i przedstawicielami funduszy venture capital
- kooperacje z firmami z innych inkubatorów (sieci, klastry)

Źródło: <http://www.inkubatorkluczbork.pl>

Proponowane działania:

- Wspieranie stworzenia instytucji otoczenia biznesu
- Utworzenie platformy komunikacji i wymiany wiedzy
- Wspieranie w budowaniu oferty zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na każdym etapie edukacji wzmacniających postawy proprzedsiębiorcze.
- Analiza potrzeb szkoleniowych mieszkańców związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej
- Wspieranie współpracy funkcjonujących na terenie gminy przedsiębiorstw i organizacji
- Promowanie działań związanych z przedsiębiorczością społeczną
- Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości

Cel operacyjny I.2

Jednolita polityka inwestycyjna

Kolejnym celem, którego realizacja pozytywnie wpłynie na rozwój Powiatu pod względem atrakcyjności inwestycyjnej, jest stworzenie jednolitej polityki inwestycyjnej/ koncepcji rozwoju terenów inwestycyjnych dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Powiatu. Główną barierą w ramach tego celu może okazać się brak kompleksowo przygotowanej oferty inwestycyjnej. Oferta ta może (nie musi) profilować Powiat Pabianicki pod względem branż perspektywicznych dla rozwoju tego regionu. Z tego względu istotnymi wydają się być działania związane z dalszym rozwojem i zwiększaniem atrakcyjności podstref ŁSSE. Działania te powinny skupiać się przede wszystkim na tworzeniu przyjaznego klimatu dla potencjalnych oraz obecnych już w strefie inwestorów. Poza terenami należącymi do ŁSSE na obszarze Powiatu znajdują się również inne lokalizacje, które mogą okazać się atrakcyjne dla przedsiębiorców. W związku z powyższym punktem wyjścia powinna być systematyczna inwentaryzacja istniejących terenów oraz przygotowanie nowych, uzbrojonych w niezbędne media miejsc dogodnych do prowadzenia działalności.

Wypracować należy również odpowiednie podejście związane z kompleksową obsługą procesu inwestycyjnego obejmujące przedstawienie i promocję oferty (najlepiej połączonej z ofertą mieszkaniową, turystyczną, zasobów pracowniczych itp.) oraz możliwość załatwienia wszystkich związanych z nią formalności w jednym miejscu. Za przeprowadzanie takiej kompleksowej obsługi może być odpowiedzialny wyznaczony zespół pracowników Starostwa Powiatowego czy poszczególnych JST wchodzących w skład Powiatu lub organizacja zewnętrzna.

Stworzona i wdrożona w ten sposób polityka inwestycyjna wraz z ofertą inwestycyjną powinna być promowana i dystrybuowana do szerokiego kręgu odbiorców. Popularyzacja dostępnych w Powiecie terenów pod inwestycje następować będzie poprzez udział w targach branżowych czy bezpośredni kontakt ze zidentyfikowanymi inwestorami. Przykładem aktywnie prowadzonej polityki inwestycyjnej może być Zintegrowany System Informacji Przestrzennej Powiatu Oleśnickiego (<http://www.zsip.powiatolesnicki.pl/zsip/pi/index.php?IdStr=1291490027>), który kompleksowo prezentuje przebieg procesu inwestycyjnego na jego terenie. Jest swego rodzaju vademecum dla potencjalnego inwestora.

Proponowane działania:

- współpraca z JST w zakresie stworzenia spójnej oferty inwestycyjnej
- przygotowanie koncepcji rozwoju terenów inwestycyjnych,
- prezentacja oferty na wybranych targach branżowych,
- bezpośredni kontakt władz z kluczowymi potencjalnymi inwestorami,
- promowanie zachęt dla inwestorów o charakterze ekonomicznym (pomoc publiczna – SSE).

Cel operacyjny I.3

Wspieranie i rozwój działalności rolniczej

Trzecim celem operacyjnym w ramach celu strategicznego związanego z rozwojem przedsiębiorczości i inwestycji na terenie Powiatu jest wspieranie i rozwój działalności rolniczej, w tym specjalizacja produkcji rolnej. Gospodarstwa rolne zlokalizowane na terenie Powiatu powinny wykorzystać szansę jaką niesie np. zwiększająca się popularność sektora żywności naturalnej i ekologicznej.

Sektor rolny pełni istotną rolę w rozwoju gospodarczym Powiatu – są to jednak w przeważającej części gospodarstwa małe i nisko dochodowe – z tego względu znaczna część mieszkańców pracuje dodatkowo w innych sektorach.

Do najważniejszych działań, które powinny zostać podjęte w ramach wspierania tego sektora gospodarki jest jego modernizacja oraz zwiększanie konkurencyjności przy jednoczesnym poszanowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Większość gospodarstw rolnych zlokalizowanych na terenie Powiatu Pabianickiego to gospodarstwa o niewielkiej powierzchni oraz niewielkiej wydajności produkcyjnej. W celu zwiększenia konkurencyjności należy kłaść nacisk na podnoszenie standardów jakościowych zarówno np. poprzez systemy certyfikacji, jak i działania wspierające tworzenie innowacyjnych form organizacji i producentów oraz współpracę pomiędzy nimi i odbiorcami. W tym wypadku uzasadnionym wydaje się być wspieranie tworzących się zrzeszeń np. grup producenckich czy rolnych, które wspólnie realizować będą bardziej efektywne i dochodowe projekty. Najważniejsze korzyści, w wyniku zrzeszania się gospodarstw w grupy producenckie to:

- Uzyskiwanie wyższych przychodów ze sprzedaży swoich produktów od tych, jakie można uzyskać w pojedynkę (eliminacja pośredników, przechwycenie marż handlowych, obniżanie jednostkowego kosztu sprzedaży)
- Możliwość tańszego zakupu środków do produkcji dzięki upustom, uzyskanym przy zakupie większej partii tych środków oraz korzystniejszych warunków płatności i dostaw (ilości hurtowe)
- Większa szansa zawarcia długoterminowych kontraktów z odbiorcami, dzięki zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości produktu
- Możliwość prowadzenia wspólnych inwestycji (dzięki łączeniu małych kapitałów indywidualnych) w zakresie przechowalnictwa i przygotowania produktów do sprzedaży, zakupu i wspólnego wykorzystania maszyn rolniczych

- Łatwiejszy dostęp do informacji rynkowej, niższe koszty jej pozyskania i lepsze rozeznanie rynku
- Lepszy dostęp do informacji technologicznej i ekonomicznej (usługi specjalistów)
- Możliwość wspólnej promocji, reklamy, sprzedaży i dystrybucji produktów
- Zmniejszenie kosztów nieudanych operacji handlowych (rozłożenie ryzyka)
- Dogodniejsze formy zawierania ubezpieczeń majątkowych i innych.

Dokumenty strategiczne województwa łódzkiego takie jak Regionalna Strategia Innowacji LORIS 2030 jako główne „lokomotywy wzrostu” całego regionu wskazują m. in. innowacyjne rolnictwo oraz przetwórstwo rolno – spożywcze. Podobnie jeśli chodzi o dokumenty na szczeblu krajowym takie jak Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020, który duży nacisk kładzie na tworzenie się grup producenckich i to one mają największe szanse na pozyskanie dofinansowania do swojej działalności.

Proponowane działania:

- działania promocyjno – informacyjne nt nowych form produkcji i organizacji (np. grupy producenckie),
- uruchomienie doradztwa związanego z certyfikacją produkcji,
- uruchomienie małych form przetwórci spożywczych,
- współpraca z innymi JST w zakresie promocji wspólnej oferty,
- opracowanie koszyka produktów lokalnych – stworzenie marki

4.2.2. Cel strategiczny II

Szkolnictwo ponadgimnazjalne ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego

Diagnoza społeczno – gospodarcza wydatnie ukazuje, iż teren Powiatu Pabianickiego ze względu na swoje dobre skomunikowanie oraz obecność terenów inwestycyjnych jest obszarem bardzo atrakcyjnym dla przedsiębiorców. Wzrost liczby potencjalnych inwestorów na terenie Powiatu wiąże się z powstawaniem nowych miejsc pracy. Koniecznością zatem staje się przygotowanie lokalnych kadr do potrzeb nowopowstających przedsiębiorstw.

Cel operacyjny II.1.

Poszerzanie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy i popularyzacja szkolnictwa zawodowego

Celem operacyjnym zidentyfikowanym w ramach powyższego celu strategicznego jest konieczność poszerzania i dopasowywania oferty edukacyjnej do zapotrzebowania lokalnego rynku pracy tak, aby nowi pracodawcy nie poszukiwali specjalistów poza obszarem Powiatu. Niedostosowanie edukacji zawodowej do wymagań rynku pracy nie jest tylko problemem Powiatu Pabianickiego – jest to również problem wyraźnie widoczny na terenie całego kraju.

Zadaniem, które stoi przed władzami samorządowymi Powiatu jest aktywne włączanie się w poprawę obecnego stanu np. poprzez modyfikację programów nauczania szkół ponadgimnazjalnych (głównie zawodowych) poprzedzoną identyfikacją zapotrzebowania lokalnego rynku pracy na konkretne zawody. W wyniku powyższych działań mogą być tworzone klasy o profilu dostosowanym do potrzeb kadrowych inwestorów, a także kursy i szkolenia pozwalające zdobyć niezbędne umiejętności i wymagane certyfikaty. Dodatkowym działaniem może być uzupełnienie cyklu kształcenia o zajęcia techniczne i praktyczne oraz te sprzyjające szeroko zakrojonej promocji kształcenia zawodowego wśród dzieci i młodzieży od najwcześniejszych poziomów edukacji.

Władze samorządowe Powiatu Pabianickiego powinny rozważyć korzyści płynące z podpisania tzw. listów intencyjnych z organizacjami wspierającymi szkolnictwo zawodowe w regionie (np. Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, Łódzką Wojewódzką Komendą Ochotniczych Hufców Pracy, Centrum Kształcenia i Wychowania Ochotniczych Hufców Pracy) oraz instytucjami wspierającymi inwestorów (np. Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna). Listy intencyjne mają na celu określenie ram i obszarów współpracy w zakresie popularyzacji i upowszechniania szkolnictwa zawodowego w regionie łódzkim. Dzięki takiej współpracy placówki edukacyjne zlokalizowane na terenie Powiatu Pabianickiego będą mogły dostosowywać swoją ofertę edukacyjną do dynamicznie zmieniających się potrzeb inwestorów, przygotowując dla nich kierunki zawodowe, na które istnieje zapotrzebowanie. Budowa wysokiej jakości kapitału

ludzkiego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy powinna być podstawowym celem i kierunkiem działania każdej społeczności.

Dobra praktyka – Modernizacja oraz dostosowanie do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy ofert szkół zawodowych powiatu kartuskiego poprzez organizację dodatkowych zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych.

Projekt realizowany był przez powiat kartuski od 1 stycznia 2009 do 30 czerwca 2010 roku. Koszt projektu, który został całkowicie dofinansowany, wyniósł 876 135,00 zł i był skierowany do uczniów szkół zawodowych z terenu powiatu. Celem głównym projektu było zwiększenie atrakcyjności

i poprawa jakości edukacji w szkołach zawodowych poprzez modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy.

W ramach projektu prowadzono:

- kółko regionalno – gastronomiczne z elementami aranżacji stołu,
- kółko informatyczne dla zawodu technik informatyk,
- kółko angielskiego,
- zajęcia rozwijające wiedzę i umiejętności w zawodach odpowiadających zapotrzebowaniu lokalnego rynku pracy,
- konferencje i spotkania warsztatowo – konsultacyjno – robocze z pracodawcami pozwalające określić wyzwania wobec szkoły i ucznia oraz zapoznanie z nowymi trendami, tendencjami i technologiami w pracy zawodowej,
- wyjazdy edukacyjne, zajęcia międzyszkolne, zajęcia z praktykami zewnętrznymi,
- spotkania konsultacyjno-szkoleniowe dla nauczycieli celem wymiany doświadczeń, prezentacji dobrych praktyk, podejmowania wspólnych działań,
- kurs przygotowujący do egzaminu uprawniającego do kierowania pojazdami;
- kurs spawalniczy kończący się egzaminem potwierdzającym uprawnienia do spawania nadający uprawnienia spawalnicze;
- autoryzowane szkolenie AutoCAD.

Źródło: http://www.projektyue.kartuskipowiat.com.pl/index.php?pod_menu=36

Proponowane działania

- identyfikacja potrzeb inwestorów i lokalnych przedsiębiorców w zakresie kadr,
- dostosowanie programów nauczania do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- promocja zawodów zgodnych z potrzebami inwestorów i przedsiębiorców
- odbudowa znaczenia szkolnictwa zawodowego – tworzenie nowych kierunków, tworzenie klas profilowanych – nauka zawodu
- podpisanie listów intencyjnych/ umów między szkołami a przedsiębiorstwami / ŁSSE na praktyki
i szkolenia zawodowe.

Cel operacyjny II.2.

Współpraca z uczelniami wyższymi

Dla kompleksowej realizacji powyższego celu strategicznego konieczne wydaje się być również nawiązanie współpracy z sektorem nauki zarówno z terenu województwa łódzkiego jak również z innych województw. Współpraca przemysłu z ośrodkami naukowymi umożliwiłaby łatwiejsze wdrażanie najnowszych rozwiązań, a tym samym przyczyniłaby się do wzrostu innowacyjności sektora usług dostępnych na terenie Powiatu. Współpraca z uczelniami wyższymi, o określonym profilu, mogłaby opierać się np. na organizacji praktyk studenckich czy pracowniczych przygotowujących do pracy w konkretnych przedsiębiorstwach na terenie Powiatu.

Duży nacisk na konieczność współpracy na linii uczelnie wyższe przedsiębiorcy położony został w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030. Współpraca taka jest istotna dla rozwoju obu stron. Ważnym elementem tej współpracy jest sprawny przepływ wiedzy i informacji między tymi podmiotami. Uczelnie wyższe nie mogą funkcjonować w oderwaniu od sytuacji gospodarczej. Działalność naukowa szkół wyższych musi być odpowiedzią na konkretne potrzeby rozwiązań technicznych i organizacyjnych istniejących w gospodarce danego regionu. Inicjowanie i koordynowanie tego typu współpracy na terenie Powiatu Pabianickiego powinno stać się jednym z priorytetów dla jego władz.

Proponowane działania

- inicjowanie i koordynacja współpracy z uczelniami wyższymi w zakresie transferu wiedzy,
- współpraca z sektorem nauki poprzez nawiązanie kontaktu ze szkołami wyższymi np. w zakresie odbywania na terenie Powiatu praktyk, praktyki pracowników na uczelniach wyższych,
- inicjowanie powstawania nowych projektów badawczych dla zwiększenia innowacyjności działalności przedsiębiorstw,
- inicjowanie powstawania prac licencjackich czy magisterskich odpowiadających na aktualne problemy i potrzeby przedsiębiorstw z terenu Powiatu,
- pomoc przy stworzeniu systemu informacji o potrzebach przedsiębiorstw w zakresie rozwoju innowacji,
- pomoc przy stworzeniu systemu informacji o ofertach instytucji naukowo-badawczych dla przedsiębiorstw,
- działania związane ze stworzeniem systemu zachęt finansowych do prowadzenia badań na rzecz przedsiębiorstw.

Cel operacyjny II.3

Promocja szkolnictwa ponadgimnazjalnego

Szkolnictwo ponadgimnazjalne jest trzecim, choć już nieobowiązkowym, etapem kształcenia w Polsce. Wybór właściwej ścieżki kształcenia, po ukończeniu gimnazjum, jest niezwykle istotny z punktu widzenia przyszłej kariery zawodowej młodego człowieka. Wybieranie zawodu bez rzetelnej, aktualnej i wyczerpującej informacji o nim może być ryzykowne. W związku z powyższym zbieranie informacji na temat profesji jest kolejnym ważnym krokiem w procesie podejmowania przez uczniów i ich rodziców/opiekunów ważnych decyzji dotyczących ich przyszłości. Ważnym zadaniem stojącym przed władzami samorządowymi Powiatu Pabianickiego jest przygotowanie i zapewnienie szerokiej gamy kierunków kształcenia dla swoich młodych mieszkańców. Oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych w Powiecie powinna również odpowiadać na zapotrzebowanie lokalnych przedsiębiorców. Właściwie sprofilowane szkoły ponadgimnazjalne w Powiecie dają możliwość podjęcia pracy bez konieczności opuszczania swojego miejsca zamieszkania. Władze Powiatu we współpracy z pozostałymi jednostkami samorządowymi wchodzącymi w jego skład, a także placówkami edukacyjnymi powinny zadbać o zapewnienie kompleksowej oferty szkół ponadgimnazjalnych na swoim terenie. Właściwa promocja tej oferty przyczyni się w sposób bezpośredni do zatrzymania uczniów z Powiatu w tych placówkach. Władze samorządowe wszystkich JST z analizowanego terenu powinny prowadzić skoordynowane działania na rzecz zwiększenia atrakcyjności szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Powiecie Pabianickim. Podobnie jak w przypadku zachęt dla przedsiębiorców władze powinny zastanowić się nad stworzeniem pakietu zachęt dla uczniów („motywatorów”), którzy panują podjąć edukację ponadgimnazjalną właśnie na jego terenie. Przykładem tego typu zachęt może być stworzenie specjalnego programu stypendialnego czy organizacja warsztatów lub szkoleń bezpośrednio u przedsiębiorcy – późniejszego potencjalnego pracodawcy. Szkoły ponadgimnazjalne powinny wskazać potencjalnym uczniom korzyści płynące z kształcenia się właśnie w ich placówce choćby w postaci możliwości zatrudnienia najlepszych uczniów

w przedsiębiorstwach funkcjonujących na terenie Powiatu. Z tego względu bardzo ważnym aspektem jest nawiązanie współpracy między przedsiębiorcami a szkołami ponadgimnazjalnymi w Powiecie Pabianickim, która może przybierać różnorakie formy np. stworzenie klasy patronackiej. Inicjatorem i koordynatorem tego typu działań powinny stać się władze Powiatu Pabianickiego.

Dobra praktyka – współpraca z pracodawcami

Klasa patronacka Solarisa w ZSZ w Murowanej Goślinie :

Współpraca pomiędzy Solarisem a zawodówką w Murowanej Goślinie została zapoczątkowana w 2006 r. Przyświecającym jej celem było kształcenie przyszłej kadry pracowniczej, przy jednoczesnym wspieraniu lokalnego szkolnictwa i inwestowaniu w miejscowy rynek pracy. Firma swój sukces zawdzięcza wykwalifikowanym kadrom. Ważna jest dla niej inwestycja w wiedzę, a także umiejętności młodych ludzi. Szybki oraz intensywny rozwój w obszarze produkcji autobusów oraz tramwajów sprawia, że firma planuje zatrudnienie specjalistów z odpowiednim

wyprzedzeniem. Pierwszych sześciu absolwentów, którzy ukończyli cykl szkolenia w 2010 r. znalazło pracę w bolechowskiej fabryce. W kolejnych latach liczba osób przystępujących do programu systematycznie się zwiększała. W roku szkolnym 2012/2013 do klasy patronackiej uczęszczało już dwadzieścia osób, co stanowi dowód zasadności i efektywności projektu, a także zachętę dla młodzieży do kształcenia się w zawodzie objętym przez firmę patronatem. Program nauki jest ułożony w sposób umożliwiający uczniom poznanie całego procesu produkcyjnego. Regularna zmiana brygad, w których uczą się sprawia, że na początku nauki w trzeciej klasie wykonują już 75% zadań i czynności przypisanych etatowemu pracownikowi. Wszyscy uczestnicy programu pracują w oparciu o status pracownika młodocianego odbywającego praktyczną naukę zawodu. W trakcie trwającej 36 miesięcy nauki otrzymują wynagrodzenie zgodne z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 roku w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagrodzenia. Są przy tym, tak samo, jak pracownicy etatowi, objęci świadczeniami z Zakładowym Funduszem Świadczeń Pracowniczych. Program Praktycznej Nauki Zawodu Solaris Bus&Coach przy współpracy z innymi szkołami zawodowymi objął również fabrykę w Środzie Wielkopolskiej, gdzie uczniowie uczą się w zawodzie ślusarz, przygotowując się do pracy na stanowisku spawacza.

Na łódzkim rynku usług edukacyjnych współpracę patronacką podjęły m.in.:

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 9 w Łodzi z firmami BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o., Dalkia Łódź S.A., PGE Miasto Łódź - współpraca jest prowadzona w oparciu o listy intencyjne oraz umowy patronackie. Firmy sponsorują remonty pracowni zawodowych, doposażają je w sprzęt techniczno – dydaktyczny. Organizowane są wycieczki i praktyki zawodowe, zajęcia dydaktyczne, bezpłatne kursy nauki niemieckiego, dodatkowe praktyki zawodowe w czasie wakacji za wynagrodzeniem, stypendia i nagrody dla najlepszych uczniów. Przewidywane efekty to przygotowanie uczniów do wykonywania zadań zawodowych w rzeczywistym środowisku pracy, poszerzenie ich wiedzy na temat nowoczesnych technologii i podniesienie jakości kształcenia zawodowego. Zespół Szkół Techniczno – Informatycznych w Łodzi podpisał umowę partnerską z firmą Gillette International Poland Sp. z o.o. Uczniowie odbywają praktyki zawodowe w firmie, biorą udział w zajęciach specjalizujących dla mechatroników, wycieczkach dydaktycznych. Oprócz przygotowania do pracy w warunkach przemysłowych, odnotowano również wzrost odsetka uzyskiwanych dyplomów technika mechatronika w Łodzi (70%). Szkoła wspólnie z firmą realizuje działania promujące szkolnictwo zawodowe. Dzięki patronatowi wyremontowano salę i otwarto nową pracownię komputerową. Szkoła podpisała także umowę o patronacie naukowym z Politechniką Łódzką (Wydział Mechaniczny) – zainteresowana młodzież uczestniczy w ćwiczeniach laboratoryjnych np. z materiałoznawstwa, automatyki, elektroniki prowadzonych przez pracowników naukowych PŁ. Uczniowie mają również możliwość słuchania wykładów poszerzających ich wiedzę techniczną z różnych dziedzin, prowadzonych na terenie szkoły i uczelni. Kompleksowa oferta edukacyjna pozwala zapoznać się nie tylko z warsztatem zawodowym ale również daje możliwość rozwoju twórczego myślenia, kojarzenia abstrakcyjnego, niekonwencjonalnego podejścia do problemu, zdolności technicznych, talentów.

Proponowane działania

- współpraca z JST w zakresie oferty edukacyjnej Powiatu
- stworzenie kompleksowej i jednolitej bazy dostępnych szkół ponadgimnazjalnych na terenie Powiatu (we współpracy z pozostałymi JST wchodzącymi w jego skład)
- stworzenie kompleksowego wykazu zawodów, w jakich kształci się może młodzież powiatowych szkół ponadgimnazjalnych,
- stworzenie systemu zachęt dla uczniów chcących kształcić się w Powiecie,
- inicjowanie współpracy na linii przedsiębiorcy szkoły ponadgimnazjalne w Powiecie,
- inicjowanie tworzenia klas patronackich,
- promocja oferty edukacyjnej Powiatu wśród młodych mieszkańców regionu oraz całego województwa.

4.2.3. Cel strategiczny III

Atrakcyjność osadnicza Powiatu

Trzeci cel strategiczny w swych założeniach opiera się na sferze społecznej, która w przypadku Powiatu Pabianickiego reprezentuje ogromny potencjał. Trzeba podkreślić, iż wzrastająca liczba mieszkańców Powiatu oraz modne trendy osiedlania się na terenach podmiejskich daje bardzo perspektywę na przyszłość. W związku z panującymi tendencjami wśród mieszkańców dużych aglomeracji należy upatrywać w nich uzasadnione szanse rozwoju tego obszaru. Potencjał, który w tym względzie posiada Powiat, trzeba uzbroić w konkretne działania, które podniosą jego atrakcyjność dla przyszłych mieszkańców. Z tego powodu zdefiniowane zostały 4 cele operacyjne, których realizacja zapewni podniesienie atrakcyjności osadniczej obszaru, co z kolei spowoduje napływ nowych jak i podniesienie jakości życia wszystkich mieszkańców.

Cel operacyjny III.1.

Informacja na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodzinną

Źródłem i przyczynkiem do opracowania tego celu jest zjawisko suburbanizacji, która jest tendencją i swego rodzaju modą do osiedlania się poza granicami miast, ale wciąż w bliskiej od nich odległości. Jest to obecnie również pewien sposób podkreślenia i wyrażenia swojego statusu społecznego. Powiat Pabianicki ma wszelkie atuty, aby przyciągnąć na swój teren mieszkańców Aglomeracji Łódzkiej chcących osiąść się w bardziej spokojnej okolicy z dala od zanieczyszczonego powietrza miast. Widać już w tej kwestii pewną tendencję, która została doskonale przedstawiona w części diagnostycznej. Liczba mieszkańców gmin wiejskich na terenach Powiatu zdecydowanie wzrasta. Należy jednak pamiętać, iż w tej sferze Powiat Pabianicki konkurować będzie z innymi ościennymi powiatami przyległymi do miasta Łodzi tj. łódzki wschodni czy zgierski. Dlatego podstawą do wszelkiego działania w celu ściągnięcia na teren Powiatu Pabianickiego potencjalnych mieszkańców musi być informacja o dostępności terenów pod zabudowę jednorodziną. W tym celu niezbędna jest współpraca Powiatu ze wszystkimi jednostkami samorządowymi wchodzącymi w jego skład. Należy wyjść od wskazania odpowiednich komórek organizacyjnych w poszczególnych urządach odpowiedzialnych za właściwy przepływ informacji i wzajemne informowanie o zmieniającej się dynamicznie sytuacji. Starostwo Powiatowe w Pabianicach mogłoby w tym przypadku pełnić rolę koordynatora w stworzeniu odpowiedniej oferty dla potencjalnych przyszłych mieszkańców Powiatu obejmującej swym zasięgiem teren wszystkich jednostek wchodzących w jego skład.

Proponowane działania:

- Utworzenie komórek organizacyjnych, we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego wchodzących w skład Powiatu, odpowiedzialnych za obsługę potencjalnych mieszkańców

- Utworzenie lub wskazanie komórki organizacyjnej w strukturach Starostwa Powiatowego w Pabianicach odpowiedzialnej za zbieranie i przetwarzanie informacji przekazywanych od gmin
- Opracowanie wspólnej oferty dla potencjalnych mieszkańców Powiatu uwzględniającej wszystkie jednostki samorządu terytorialnego
- Utworzenie strony internetowej zawierającej skondensowane informacje na temat Powiatu Pabianickiego jako miejsca dogodnego do osiedlania się
- Współpraca w ramach Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (reprezentowanie interesów całego Powiatu na forum ŁOM w kwestiach społecznych)

Cel operacyjny III.2

Rozwój kultury, sportu i rekreacji

Powiat jako organizator życia kulturalnego ma ogromne możliwości w celu poprawy swojego wizerunku jako miejsca przyjaznego mieszkańcom. Duże znaczenie w tym względzie mają organizacje pozarządowe, które często są animatorami życia kulturalnego dla społeczności, w których działają. Niejednokrotnie na ich działalność nie potrzeba dużych nakładów finansowych, a efekty ich pracy są niezwykle. Powiat Pabianicki jako jednostka współpracująca z organizacjami przy organizowaniu imprez zarówno o charakterze kulturalnym jak i sportowym, ma tutaj ogromne doświadczenie i bardzo pozytywną opinię środowiska społeczników.

Podobnie jak stowarzyszenia działają w sferze kultury, tak kluby sportowe organizują zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży odciągając ich tym samym od ekranów telewizorów i komputerów. Obecnie w strukturach Starostwa Powiatowego działa Powiatowa Rada Sportu, której głównym celem jest rozdział środków pomiędzy działające kluby sportowe. Należałoby zastanowić się nad rozszerzeniem jej działalności również na stowarzyszenia. Chodzi o to, aby poza rozdawaniem pieniędzy pełniła funkcję wspierającą dla działających podmiotów i była dla nich platformą współpracy i porozumienia. Współdziałanie poszczególnych klubów i stowarzyszeń mogłoby przyczynić się do wytworzenia nowych form aktywności: w postaci nowych sekcji sportowych, kulturalnych, wspólnych wyjazdów sportowo – rekreacyjno – kulturowych, wspólnych imprez i wydarzeń o charakterze kulturalnym bądź sportowym. Ich współpraca z pewnością znacznie wzbogaciłaby ofertę kulturalną i sportową oraz uatrakcyjniła Powiat jako miejsce przyjazne mieszkańcom. Współpraca taka mogłaby również opierać się o stworzenie spójnego harmonogramu wydarzeń sportowych i kulturalnych, tak aby oferty i propozycje poszczególnych podmiotów uzupełniały się i nie kolidowały ze sobą czasowo, w przypadku dużych przedsięwzięć. Na tej płaszczyźnie Powiat w ramach swoich kompetencji mógłby również promować pewne przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia poprawy oferty kulturalno – sportowej Powiatu. Należy również wspomnieć, iż stworzenie takiej platformy porozumienia zdecydowanie skróci proces przepływu informacji pomiędzy Starostwem, a organizacjami pozarządowymi i klubami. Proces ten uległby zdecydowanemu wydłużeniu, gdyby zostały włączone w niego urzędy poszczególnych gmin jako jednostki zbierające informacje od organizacji działających na swoim terenie. Skrócenie czasu przepływu informacji zmniejsza również ryzyko ich ewentualnych zafałszowań i przekłamań.

Dobra praktyka – Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych w Białymstoku

Centrum działa w Białymstoku od 2010 roku. Głównymi celami powołania Centrum były wsparcie merytoryczne, organizacyjne i logistyczne białostockich organizacji pozarządowych oraz stworzenie płaszczyzny współpracy między jednostkami samorządowymi, a organizacjami pozarządowymi. Miejsce to pełni rolę centrum aktywności lokalnej i inkubatora inicjatyw obywatelskich. Gromadzone są tutaj również informacje dotyczące III sektora, w tym również niezwykle ważne dla organizacji pozarządowych informacje na temat możliwych do pozyskania źródeł finansowania działań. Bardzo istotnym działaniem Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych jest konsultowanie działań Miasta i aktów prawa miejscowego z tymi organizacjami, które są traktowane jako głosy poszczególnych grup społecznych. Centrum zajmuje się promocją pozytywnych postaw społecznych poprzez organizowanie konkursów np. „Społeczna Dusza” oraz Samorządowy Konkurs Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”. Ponadto Centrum oferuje możliwość korzystania ze swoich sal szkoleniowych, udostępnia stanowiska pracy wyposażone w podstawowy sprzęt biurowy oraz udostępnia adres do korespondencji, co w przypadku mniejszych stowarzyszeń jest niezwykle istotne. Bardzo ważnym filarem działalności Centrum jest doradztwo merytoryczne. Zainteresowani mają możliwość skorzystania ze szkoleń, indywidualnych konsultacji z zakresu zarządzania organizacjami pozarządowymi, wolontariatu, prawa administracyjnego, zakładania i rozwiązywania stowarzyszeń/fundacji. Centrum daje również możliwość kontaktu z Zespołem Konsultacyjnym Organizacji Pozarządowych działającym przy Prezydencie Miasta Białegostoku. Podsumowując instytucja udziela kompleksowego wsparcia dla organizacji pozarządowych działających na terenie miasta.

Źródło: www.bialystok.pl

Proponowane działania:

- Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Umożliwienie współpracy organizacjom pozarządowym i klubom sportowym poprzez organizację cyklicznych spotkań
- Przekształcenie i rozwój zadań Powiatowej Rady Sportu Powiatu Pabianickiego
- Stworzenie Powiatowego Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych
- Promowanie działań istotnych dla rozwoju Powiatu jako miejsca przyjaznego mieszkańcom poprzez wsparcie finansowe i rzeczowe stowarzyszeń i klubów sportowych

Cel strategiczny III.3

Polityka prorodzinna

Istotne z punktu widzenia przyciągnięcia nowych mieszkańców na teren Powiatu Pabianickiego jest umiejętnie prowadzona polityka prorodzinna, która swoim zasięgiem obejmowałaby wszystkie zainteresowane grupy osób z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb wiekowych. W części diagnostycznej niniejszej strategii dostrzeżony został fakt wzrastającej liczby osób starszych. Sytuacja ta zaistniała w Powiecie Pabianickim nie jest przypadkiem odosobnionym, lecz ogólnowojewódzką i ogólnokrajową tendencją, która bez zdecydowanych kroków na

wszystkich poziomach władz nie zostanie zniwelowana. Problem został również zauważony przez Główny Urząd Statystyczny w dokumencie „Perspektywy Demograficzne Województwa Łódzkiego do 2030 roku”, gdzie przewidywany wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2005 – 2030 w województwie łódzkim wynieść ma 210,8 tys, osób co daje wzrost o 47,4%. W związku z faktem, iż starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem powszechnym nie można pominąć tej grupy społecznej. Należy wręcz podjąć zdecydowane i konkretne działania obejmujące swym zasięgiem osoby starsze. Trzeba podkreślić, iż opieka nad tymi osobami leży w kompetencjach Powiatu i jest realizowana poprzez funkcjonowanie Domów Pomocy Społecznej. Istotne jest w pierwszej kolejności, aby zapewnić wystarczającą ilość miejsc i dogodne warunki dla wszystkich potrzebujących. Kolejną ważną rzeczą z punktu widzenia opieki nad osobami starszymi jest działalność ośrodków dziennego pobytu, które zlokalizowane w poszczególnych gminach stanowiłyby wsparcie DPS w tym sektorze, pozostając równocześnie w nieco innym profilu działalności. Ośrodki dziennego pobytu są placówkami zapewniającymi opiekę nad osobami starszymi w ciągu czasu pracy członków ich rodzin, sprawujących nad nimi codzienną opiekę. Instytucja taka jest ważna również ze względu na fakt, iż poprzez organizowanie różnego rodzaju zajęć działa przeciw wykluczeniu społecznemu tej grupy społecznej, często pomijanej. Forma i sposób działalności placówki uzależniona byłaby od możliwości finansowych i organizacyjnych Powiatu. Mogłaby działać przy Domu Pomocy Społecznej, bądź być prowadzona przez odpowiednio przygotowane do tej funkcji organizacje pozarządowe.

Jednym z ważniejszych i jednocześnie bardzo trudnym zadaniem własnym Powiatu jest piecza zastępcza. Obecnie na terenie Powiatu działają dwie placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz funkcjonuje 180 rodzin zastępczych. Dążeniem jednostki powinno być zapewnienie dzieciom osieroconym, odtrąconym, zabranym od prawnych opiekunów z powodu przemocy, alkoholizmu oraz innych patologii, godnych warunków do życia i rozwijania się. Chociaż system pieczy zastępczej w Powiecie działa sprawnie, to brak wystarczającej liczby rodzin zastępczych nie jest bez znaczenia. Starostwo Powiatowe w Pabianicach wraz z jednostką Podległą Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi akcje promocji rodzicielstwa zastępczego, jednak aby przyniosły skutek muszą być prowadzone w sposób zdecydowany i skorelowany. Istotna w tym względzie wydaje się współpraca z gminami. Promocja może odbywać się podczas imprez i wydarzeń plenerowych np. obchody dni danej gminy/miasta, dożynki, festyny itd.

Elementami polityki prorodzinnej, które jako jej części składowe mogą być użyte przez Powiat są Karta Dużej Rodziny i Karta Seniora. Umiejętnie opracowany system zniżek i ulg może w sposób zauważalny wpłynąć na atrakcyjność Powiatu Pabianickiego jako idealnego miejsca do zamieszkania. Warto zauważyć, iż na podniesienie walorów tych produktów mogłaby bardzo pozytywnie wpłynąć współpraca Powiatu z gminami wchodzącymi w jego skład. Istotne w tym przypadku byłoby również wypromowanie tych produktów wśród mieszkańców Powiatu i równoległe prowadzenie akcji promocyjnej na terenie całej Aglomeracji Łódzkiej, ze szczególnym uwzględnieniem miasta Łodzi. Warto dodać, iż działanie to wpisuje się również w IV cel strategiczny Promocję Powiatu, który obejmuje wykreowanie atrakcyjnego wizerunku omawianej jednostki.

Kolejnym elementem niezwykle istotnym jest edukacja przedszkolna, należy jednak zaznaczyć na wstępie, iż jest to zadanie gmin. Oceniając sytuację w tym zakresie trzeba jednoznacznie stwierdzić, że liczba dostępnych miejsc w przedszkolach jest niewystarczająca. Pomimo, iż nie leży to w kompetencjach Powiatu, nie można pominąć tego tematu z uwagi na jego istotę. Wybór miejsca do zamieszkania dla rodzin z dziećmi zawsze wiąże się z przeanalizowaniem sytuacji o dostępności infrastruktury dla dzieci (przedszkoli, szkół). Byłoby dobrze, gdyby w tym względzie jednostka miała się czym pochwalić. W tym zakresie zadaniem Starostwa może być jedynie udzielanie informacji zbiorczej na temat edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Informacja taka powinna stanowić element spójnej oferty dla potencjalnych mieszkańców opisanej w celu strategicznym III.1.

Podsumowując, wszystkie działania opisane powyżej, powinny one przyczynić się do wzrostu atrakcyjności osadniczej Powiatu Pabianickiego. Ich skuteczność uzależniona jest jednak od możliwości finansowych jednostki i dobrej współpracy z pozostałymi wchodzącymi w jej skład.

Dobra praktyka
<ol style="list-style-type: none"> 1. Centrum Aktywnego Seniora – Łódź 2. Miejska Karta Seniora – Łódź 3. Powiatowa Karta Rodziny TAKrodzina.pl
<ol style="list-style-type: none"> 1. Centrum Aktywnego Seniora <p>W Łodzi od 2012 roku działają Centra Aktywnego Seniora. W sumie na terenie miasta działa ich 5 i mają na celu wszechstronną aktywizację i integrację społeczną osób po 60 roku życia. Projekt ma charakter społeczno – edukacyjny, który poprzez swój program dąży do ukształtowania wśród seniorów nawyków do czynnego, kreatywnego spędzania wolnego czasu, rozwoju umiejętności, nauki radzenia sobie w nowych sytuacjach oraz dostosowania się do realiów obecnego świata. Oferta CAS podzielona jest na cztery bloki tematyczne: Akademia III Wieku, Aktywny Senior, Nowe Technologie oraz Kultura. W Akademii III Wieku uczestnicy korzystają z lektoratów językowych, warsztatów artystycznych, spotkań z lekarzami różnych specjalizacji. II blok tematyczny to aktywna gimnastyka w różnych formach: joga, tai – chi, wycieczki itd. Na zajęciach z nowych technologii seniorzy uczą się obsługi komputera. Ostatni blok tematyczny dostarcza wrażeń kulturalnych poprzez zajęcia teatralne, wokalne oraz taneczne. Centra Aktywnego Seniora w większości działają przy domach kultury na terenie miasta.</p> <p>Źródło: www.seniorzy.uml.lodz.pl</p> 2. Miejska Karta Seniora <p>Karta Seniora obejmuje szereg zniżek i udogodnień dla osób po 60 roku życia. Posiadacz karty ma prawo do zniżek w różnych miejscach: placówkach opieki zdrowotnej, restauracjach, teatrach i klubach fitness. Ponadto seniorzy mogą korzystać z tańszej komunikacji miejskiej, różnorodnej oferty tańszych szkoleń czy też oferty wyjazdów wakacyjnych. Atrakcyjność oferty zależy od propozycji i inicjatywy partnera programu.</p> <p>Źródło: Źródło: www.seniorzy.uml.lodz.pl</p> 3. Powiatowa Karta Rodziny TAKrodzina.pl <p>Celem programu jest uświadomienie, jak ważną rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina i sukcesywne polepszanie warunków społecznych, kulturowych, i ekonomicznych rodzin</p>

mieszkańcych na terenie Powiatu. Wsparciem objęte zostały rodziny wielodzietne posiadające troje i więcej dzieci. Projekt realizowany jest we współpracy z gminami z terenu powiatu. Od początku działalności (18.10.2013 r.) do programu przyłączyło się 6 gmin: Marki, Poświętnem, Ząbki, Klembów, Zielonka i Radzymin. Jako pierwsza przyłączyła się Gmina Marki poprzez podpisanie umowy o udzieleniu pomocy finansowej przez Powiat Wołomiński dla Gminy Marki na dofinansowanie zadań realizowanych w zakresie polityki prorodzinnej. Zniżki dostępne na karcie podzielić można na te dostępne dla wszystkich zamieszkałych na terenie Powiatu i te dostępne jedynie w ramach poszczególnych gmin. Program przewiduje zniżki dla posiadaczy kart z terenu Marek:

- 25 - 30% zniżki w opłatach za pobyt dziecka w publicznym przedszkolu (3+, 4+, 5+);
- 50% zniżki na opłaty za zajęcia oferowane przez Marecki Ośrodek Kultury (3+, 4+, 5+);
- 50% ceny zakupu imiennego okresowego (tj. miesięcznego, 30-dniowego lub dłuższego) biletu autobusowego lub kolejowego na dojazd do pracy lub szkoły, oferowanego w zakresie przewozu osób w zakresie publicznego transportu zbiorowego przez podmioty świadczące usługi na terenie powiatu mieszkańcom Marek w ramach linii komunikacyjnych, których przynajmniej część przebiega na terenie powiatu wołomińskiego (4 +, 5+)

Zniżki i ulgi dostępne dla wszystkich posiadaczy Powiatowej Karty Rodziny TAKrodzina.pl:

- 50% zniżki na opłaty za zajęcia sportowe prowadzone w Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji w Ząbkach, przy założeniu, że suma zniżek dla jednego dziecka miesięcznie nie przekroczy kwoty 100 zł (dla posiadaczy karty 3+, 4+, 5+)
- 50% zniżki na opłaty za zajęcia prowadzone w ramach sekcji i kół zainteresowań w Miejskim Ośrodku Kultury w Ząbkach, przy założeniu, że suma zniżek dla jednego dziecka miesięcznie nie przekroczy kwoty 100 zł (dla posiadaczy karty 3+, 4+, 5+)
- 50% zniżki od ceny biletów wejściowych na imprezy organizowane przez Radzyński Ośrodek Kultury i Sportu (dla posiadaczy kart 3+, 4+, 5+)
- 50% zniżki od cen zajęć prowadzonych przez Radzyński Ośrodek Kultury i Sportu na zajęcia: karate kyokushin, plastyka, muzyka (nauka gry na instrumencie), łucznictwo, taniec sportowy, piłka ręczna (dla posiadaczy kart 3+, 4+, 5+)
- 50% zniżki od ceny biletów wejściowych na imprezy organizowane przez Miejską Salę Koncertową im. F. Chopina w Radzyminie (dla posiadaczy kart 3+, 4+, 5+)
- 50% zniżki w opłatach za zajęcia prowadzone w Miejskiej Sali Koncertowej im. F. Chopina w Radzyminie (dla posiadaczy kart 3+, 4+, 5+)

Źródło: <http://www.takrodzina.pl/>

Proponowane działania:

- Modernizacja i rozwój Domów Pomocy Społecznej
- Stworzenie i rozwój ośrodków dziennego pobytu
- Promocja rodzicielstwa zastępczego
- Stworzenie Powiatowej Karty Seniora
- Stworzenia Powiatowej Karty Dużej Rodziny

Cel strategiczny III.4

Wspieranie i modernizacja jednostek porządku publicznego

Bezpieczeństwo i poziom jego odczuwania są niezwykle ważne dla właściwego komfortu życia mieszkańców. Głównymi jednostkami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo są jednostki porządku publicznego (Policja, Straż Pożarna). W tym miejscu należy zdecydowanie podkreślić bardzo dobrą współpracę Starostwa Powiatowego w Pabianicach z Komendą Powiatową Policji w Pabianicach oraz Komendą Powiatową Straży Pożarnej w Pabianicach. Jak zostało to stwierdzone w części diagnostycznej Powiat Pabianicki charakteryzuje się dość wysoką wykrywalnością przestępstw, kształtującą się na poziomie 71,24%. Do utrzymania, a wręcz poprawy tych wskaźników na pewno przyczyni się dobre wyposażenie poszczególnych jednostek w sprzęt potrzebny do pracy operacyjnej. Dobre warunki pracy funkcjonariuszy policji przekładają się na dobre wyniki w wykrywaniu i zapobieganiu przestępstwom. W związku z tym w działaniach uwzględnić należy modernizację budynków jednostek porządku publicznego, jako czynnika podnoszącego jakość obsługi mieszkańców i wpływającego na wzrost poczucia bezpieczeństwa. Istotne jest również dalsze rozwijanie współpracy, której wynikiem powinien być dobry przepływ informacji w zakresie kwestii problemowych tj. patologie społeczne, przemoc w rodzinie, przestępczość nieletnich. Starostwo Powiatowe jako jednostka zajmująca się tymi sprawami najlepiej wie, na co i w jakich obszar należy wzmożyć czujność funkcjonariuszy prawa. Tak zorganizowana współpraca na pewno przyczyni się do wzrostu bezpieczeństwa w analizowanym obszarze. Analogiczna współpraca powinna być również kontynuowana w odniesieniu do Straży Pożarnej.

Dobłą formą współpracy jest również angażowanie jednostek porządku publicznego w różnego rodzaju wydarzenia i festyny plenerowe, gdzie poprzez pogadanki i pokazy, mogliby edukować mieszkańców Powiatu. Działania takie są szczególnie ważne wśród dzieci z uwagi na konieczność wykształcenia w nich prawidłowych reakcji w sytuacjach zagrożenia.

Proponowane działania:

- Modernizacja i doposażenie jednostek porządku publicznego (Policja, Straż Pożarna)
- Rozwijanie dobrej współpracy z jednostkami porządku publicznego
- Edukacja mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa

4.2.4. Cel strategiczny IV

Promocja Powiatu

W procesie opracowywania Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 wypracowano 5 celów strategicznych, z których jeden to Promocja Powiatu. Jego uwzględnienie okazało się być niezbędne w celu prawidłowej realizacji wizji jednostki. Należy podkreślić, iż podstawą realizacji wyżej zdefiniowanych celów strategicznych: I, II i III jest promocja. Bez przeprowadzenia właściwych i kompleksowych działań promocyjnych skuteczność powyższych celów strategicznych byłaby połowiczna. Dostrzegając istotę marketingu i promocji w rozwoju Powiatu na zlecenie Starostwa Powiatowego w Pabianicach opracowywana jest Strategia Promocji Powiatu Pabianickiego, która kompleksowo stanowić będzie odpowiedź na potrzeby jednostki w zakresie promocji. Nie chcąc wchodzić zbyt głęboko w analizę rozwiązań przedstawionych w Strategii Promocji, zawarte tutaj cele operacyjne związane z tym obszarem zostaną opisane w sposób pozwalający zapoznać się z proponowanymi działaniami bez szczegółowego wchodzenia w zakres drugiego dokumentu.

Cel operacyjny IV.1

Wypracowanie rozpoznawalnego i jednolitego wizerunku Powiatu

Wypracowanie rozpoznawalnego i jednolitego wizerunku Powiatu Pabianickiego jest kwestią kluczową w całym procesie jego promocji. Na początku właściwym i pożądanym byłoby wskazanie na podstawie uwarunkowań społeczno – gospodarczo – przestrzennych oraz oczekiwań i preferencji zainteresowanych grup społecznych, obszaru kluczowego dla promocji Powiatu. Na bazie wyznaczonego obszaru można byłoby podjąć działania w kierunku stworzenia atrakcyjnej marki Powiatu Pabianickiego.

Istotną kwestią w kolejnym etapie procesu promocyjnego jest stworzenie logo i sloganu, który ewidentnie odwoływałby się do jego wizerunku. Istotnym jest również jak najczęstsze i zarazem umiejętne umieszczanie ich na wszystkich materiałach promocyjnych: ulotkach, banerach, roll – upach itd. w celu ich silnego zakorzenienia w powszechnej świadomości społeczeństwa.

Bardzo często Powiat reprezentowany jest na zewnątrz poprzez duże firmy działające na jego terenie. Prowadzą one swoje działania w oparciu o politykę firmy, która często zakłada szerokie kontakty ogólnokrajowe czy nawet międzynarodowe. Już samo funkcjonowanie dużego, dobrze prosperującego przedsiębiorstwa jest formą reklamy dla obszaru, w którym ma swoją siedzibę. Dodatkowo warto poszerzyć współpracę o wzajemną promocję, która mogłaby opierać się na umieszczaniu logo Powiatu w folderach reklamowych firm i odwrotnie, logo firm mogłoby być

zamieszczane w folderach promocyjnych Powiatu. Fakt ten dodatkowo wspomagałby przekaz Powiatu Pabianickiego jako miejsca dobrego do prowadzenia biznesu.

W procesie wypracowywania rozpoznawalnego wizerunku jednostki niezbędna jest Strategia Promocji, która jako dokument strategiczny wyznaczać będzie cele i zakres działań w obszarze promocji. Należy w tym miejscu przypomnieć, iż w chwili obecnej wykonawca równolegle opracowuje taki dokument. W związku z tym wszelkie kierunki działań zostaną szerzej zdefiniowane właśnie tam. Konieczne jest jednak ich zapisanie również w niniejszym dokumencie jako podkreślenie i zaakcentowanie znaczenia tego obszaru dla powodzenia i realizacji założonej wizji Powiatu.

Proponowane działania:

- Opracowanie materiałów promocyjnych
- Odpowiedni kolportaż materiałów promocyjnych
- Nawiązanie współpracy z biznesem w zakresie promocji Powiatu w ich działaniach branżowych

Cel operacyjny IV.2

Promocja przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru Powiatu

Cel operacyjny opracowany został z myślą zarówno o istniejących już przedsiębiorstwach, jak również o tych, którzy planują rozpocząć swoją działalność na terenie Powiatu Pabianickiego. Odpowiednie prowadzenie akcji promujących inwestycyjny charakter obszaru pozwoli zdobyć przewagę konkurencyjną wobec sąsiednich powiatów aspirujących do miana gospodarczych potęg. Kluczowe w tej walce będzie zaistnienie i zakorzenienie się w świadomości społeczeństwa Powiatu Pabianickiego jako miejsca przyjaznego inwestorom, przedsiębiorcom, właścicielom firm itd. Cel ten osiągnąć można poprzez skoordynowanie szerokiego zakresu działań promocyjnych obejmujących m.in. wyakcentowanie sprawnej i przyjaznej współpracy z pozostałymi samorządami z terenu Powiatu, czy skupienie w jednym miejscu wszystkich niezbędnych informacji dla obecnych i potencjalnych przedsiębiorców. Celem działań Powiatu w zakresie promocji przedsiębiorczości powinno być wypromowanie instytucji okołobiznesowej jako sprawnej i skutecznej organizacji wspierającej przedsiębiorców w sposób skuteczny i merytoryczny poprzez pomoc w zakresie uzyskiwania dofinansowań, dotacji, preferencyjnych pożyczek, wsparcia merytorycznego w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i przepisów prawa z tym związanych.

Wskazany byłby również udział Powiatu Pabianickiego we wszelkiego rodzaju targach i misjach gospodarczych jako platformy dostępu do szerokiego grona zainteresowanych. Dawałoby to możliwość zaprezentowania posiadanych terenów inwestycyjnych, sprawnego i dobrze funkcjonującego samorządu, zachęcenia inwestorów do rozpatrzenia oferty inwestycyjnej, a w przyszłości do zainwestowania kapitału na terenie Powiatu.

Dobra praktyka – Oferta inwestycyjna w Powiecie Przasnyskim

W 2012 roku Powiat Przasnyski stworzył kompleksową ofertę inwestycją skierowaną do potencjalnych inwestorów, jak również do przyszłych mieszkańców. Oferta zawiera

kompletne informacje na temat Powiatu istotne zarówno dla mieszkańców jak i inwestorów. Została zamieszczona na stronie internetowej powiatu przasnyskiego, przez co ma możliwości dotarcia do szerszego grona odbiorców.

Źródło: <http://www.powiat-przasnysz.pl/pl/>

Proponowane działania:

- Promocja terenów inwestycyjnych gmin i miast z terenu Powiatu z inicjatywy Powiatu
- Stworzenie portalu internetowego dla przedsiębiorców zawierającą kompletną bazę informacji terenów inwestycyjnych na terenie Powiatu, bazę przedsiębiorców z terenu Powiatu, bazę firm / instytucji wspierających przedsiębiorczość oraz uaktualnianie oferty.
- Badanie kierunków rozwoju przedsiębiorstw z terenu Powiatu.
- Stworzenie wspólnego projektu (stowarzyszenia) łączącego wszystkie JST z terenu Powiatu w podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju przedsiębiorczości
- Udział w targach i różnych wydarzeniach branżowych.
- Promocja przedsiębiorczości poprzez konkursy i wydarzenia tematyczne

Cel operacyjny IV.III

Promocja oferty osadniczej

Należy zauważyć, iż Powiat Pabianicki będzie zmuszony konkurować z ościennymi Powiatami tj. zgierskim, łódzkim wschodnim, o status sypialni miasta Łodzi. W takim przypadku niezwykle istotna będzie odpowiednia promocja walorów jednostki jako najlepszego miejsca do zamieszkania.

Podstawą promocji osadniczego charakteru Powiatu Pabianickiego powinno być stworzenie jednolitej oferty osadniczej skierowanej do jego potencjalnych przyszłych mieszkańców. Propozycja taka pojawia się w celu operacyjnym III.1, gdzie stanowiłaby kompletną informację spójną i obejmującą wszystkie jednostki wchodzące w skład Powiatu.

Walory osadnicze poszczególnych gmin, przedstawione w jednolitej ofercie osadniczej mogłyby stanowić komplementarną odpowiedź na oczekiwania przyszłych mieszkańców, co do ich wymarzonego miejsca zamieszkania. Współpraca w tym zakresie może okazać się bardzo istotna, również z uwagi na znaczną oszczędność czasu zainteresowanych osób, które nie musiałyby zasięgać informacji w poszczególnych gminach, ale mogłyby uzyskać rzetelne informacje z jednego źródła. Takie rozwiązanie stawiałoby analizowaną jednostkę w uprzywilejowanej pozycji wobec reszty sąsiednich powiatów starających się przyciągnąć nowych mieszkańców na swój teren. Oferta może zostać opracowana w formie folderu, broszury czy strony internetowej. Trzeba jednak pamiętać o tym, aby były one ze sobą spójne i mogły wzajemnie się uzupełniać, co jest niezwykle ważne w celu osiągnięcia jasnego przekazu.

Dobra praktyka – Kampania reklamowa „Zostań naszym sąsiadem” – Żory

W 2012 roku ruszyła kampania mieszkaniowa pod hasłem „Zostań naszym sąsiadem”, która skierowana była do wszystkich mieszkańców regionu (potencjalnych nowych mieszkańców jak i deweloperów). Jej głównym celem było pokazanie jak wiele gmina ma do zaoferowania i jak dogodne warunki do zamieszkania reprezentuje. Twarzami kampanii reklamowej byli znani ludzie z tego terenu np. żorska modelka Greta Ludziejewska. Kampania nie opierała

się jedynie na ogłoszeniach prasowych, bilbordach i specjalnie na tą okazję przygotowanych spotach reklamowych. Istotnym elementem promocji miasta Żor jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania było stworzenie portalu internetowego, na którym znajdują się informacje między innymi na temat ofert sprzedaży działek budowlanych, sprzedaży i wynajęcia domów oraz mieszkań. Na stronie internetowej swoje oferty sprzedaży bądź wynajmu mieszkań mogą zamieszczać zarówno osoby prywatne, agencje nieruchomości oraz deweloperzy. Oferty można zamieszczać na łamach portalu na bardzo korzystnych warunkach finansowych.

Źródło: www.nieruchomosci.zory.pl

Proponowane działania:

- Promocja oferty osadniczej Powiatu na targach regionalnych
- Stworzenie powiatowego portalu skupiającego wszystkie niezbędne informacje interesujące potencjalnych przyszłych mieszkańców (tereny pod zabudowę mieszkaniową, dostępność szkół i przedszkoli,
- Opracowanie materiałów promujących powiat jako obszar atrakcyjny pod względem osadniczym

Cel operacyjny IV.4

Współpraca z JST

W celu jak najwyższej skuteczności założonych celów operacyjnych należy oprzeć je o silną i skuteczną współpracę Powiatu Pabianickiego i wszystkich pozostałych jednostek samorządu terytorialnego. Trzeba koniecznie podkreślić, iż aktualnie współpraca ta odbywa się na bardzo wysokim poziomie i z małymi wyjątkami gminy chętnie angażują się w projekty realizowane wspólnie ze Starostwem Powiatowym. Doskonałym przykładem mogą tutaj być inwestycje w zakresie powiatowej infrastruktury drogowej, w których gminy mają swój udział finansowy. Takie wspólne działania dają perspektywy na dalsze rozwijanie dobrej współpracy w innych dziedzinach.

Należy również zwrócić uwagę, iż jest to dość istotny cel operacyjny, co potwierdzają również pozostałe cele strategiczne, które w swej strukturze zawierają różne elementy współpracy na różnych poziomach komunikacji. **obra praktyka – Projekt „Aglomeracja konińska - współpraca JST kluczem do nowoczesnego rozwoju gospodarczego”**

Do projektu Aglomeracji konińskiej przyłączył się powiat koniński oraz wszystkie jednostki samorządowe wchodzące w jego skład. Projekt jest wynikiem wygranego „konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych” ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Umowa została podpisana w sierpniu 2013 roku a projekt będzie współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 – 2013. Głównym celem projektu jest integracja działań publicznych i utwalenie potencjału rozwojowego Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracja Konińska. Projekt będzie realizowany

w okresie od września 2013 do marca 2015 r. W ramach projektu zostały przeprowadzone szkolenia z zakresu zarządzania strategicznego, w których udział wzięli pracownicy wszystkich partnerów projektu.

Źródło: <http://www.powiat.konin.pl/>

Proponowane działania:

- Organizacja wspólnych konferencji i spotkań tematycznych w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących całego obszaru Powiatu
- Opracowywanie i realizacja wspólnych projektów
- Organizowanie wspólnych szkoleń dla pracowników JST z terenu Powiatu

4.2.5. Cel strategiczny V

Infrastruktura techniczna

Zdefiniowanie Infrastruktury technicznej jako piątego celu strategicznego wynikało z dostrzeżenia oczywistych zależności pomiędzy tym obszarem a rozwojem jakichkolwiek jednostek terytorialnych zarówno społecznych jak i gospodarczych. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna zapewnia zrównoważony i równomierny rozwój całego obszaru. Dobre położenie komunikacyjne jak i dostosowany do potrzeb mieszkańców transport zbiorowy są czynnikami, które mogą wpłynąć pozytywnie na decyzje inwestorów i zwykłych ludzi, co do wyboru miejsca inwestowania czy zamieszkania. W przypadku Powiatu Pabianickiego potencjał jaki daje w tym względzie przebieg S 14 Bis, S 8 oraz sąsiedztwo A1 i A2, jest ogromny. Bliskość tak zorganizowanej infrastruktury drogowej stwarza dogodne warunki do inwestowania i zamieszkania i może być kołem zamachowym dalszego rozwoju tych obszarów.

Cel operacyjny V.1.

Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej

Kolejnym celem strategicznym, który został zidentyfikowany podczas prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020, jest modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej. Współcześnie transport jest bardzo istotnym elementem funkcjonowania gospodarki i decyduje m.in. o dostępności przestrzennej jednostek terytorialnych. Ponadto rozwinięta infrastruktura drogowa ułatwia przepływ pracowników, podnosi atrakcyjność inwestycyjną jednostki i poprawia jakość życia jej mieszkańców.

Należy bezwzględnie podkreślić, iż dzięki udostępnionej drodze ekspresowej S14bis, pełniącej funkcje północnej obwodnicy Pabianic, odciążone zostało centrum miasta Pabianic oraz główny ciąg komunikacyjny drogi nr 14 (wcześniejsza droga krajowa). Problem w pełni rozwiąże otwarcie drogi szybkiego ruchu S 14 oraz S 8, która stanowić będzie południową obwodnicę Pabianic i przejmie cały ruch tranzytowy relacji Warszawa – Łódź – Wrocław. Ponadto trzeba podkreślić to, iż będzie ona stanowić dogodne połączenie z węzłami autostradowymi A1 i A2. Powiat dzięki swojemu położeniu w pobliżu strategicznych ciągów komunikacyjnych, będących istotnymi elementami ogólnokrajowej sieci drogowej, stanie się bardziej atrakcyjny dla inwestorów jak i potencjalnych przyszłych jego mieszkańców. W tym względzie istotne jest podjęcie działań mających na celu modernizację i rozwój lokalnych dróg powiatowych, które będą dopełnieniem infrastruktury drogowej Powiatu tak, aby stanowiły spójną sieć komunikacyjną i transportową. Poprzez modernizację i rozwój dróg powiatowych wraz z całą infrastrukturą zlokalizowaną w pasie drogowym (chodniki, ścieżki rowerowe) możliwy będzie rozwój przedsiębiorczości oraz osadnictwa na tym terenie.

Istotnym czynnikiem wpływającym na poprawę dostępności komunikacyjnej Powiatu jest także rozwój transportu publicznego, który powinien być powszechnie dostępny dla jego mieszkańców.

Dzięki odpowiednim działaniom podjętym w tym zakresie możliwa będzie poprawa dostępności do dworców, przystanków i węzłów komunikacyjnych, skrócenie czasu podróży i poprawa komfortu podróży, dzięki czemu mieszkańcy Powiatu będą chętniej korzystać z komunikacji publicznej. Warto wspomnieć, iż wielu uczniów z Konstaktynowa i Lutomierska wybiera szkoły ponadgimnazjalne w Łodzi ze względu na lepsze połączenia komunikacyjne w tym kierunku. Istotne wydaje się uwzględnienie tych kwestii, również ze względu na cel strategiczny II zakładający rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Odpowiednie rozwiązania komunikacyjne w tym zakresie mogłyby w sposób znaczący zwiększyć napływ uczniów do szkół powiatowych z terenów Lutomierska i Konstaktynowa Łódzkiego.

Warto w tym miejscu wspomnieć również o Łódzkim Tramwaju Regionalnym, który kursuje obecnie na wyznaczonej trasie w ramach miasta Łodzi. Zrealizowanie II etapu inwestycji polegającego na przedłużeniu trasy z jednej strony do Ozorkowa, a z drugiej do Pabianic w znacznym stopniu przyczyniłoby się do poprawy jakości i skrócenia czasu podróży. W tym względie istotne wydaje się prowadzenie działań wspierających i lobbingujących dokończenie II etapu projektu Łódzkiego Tramwaju Regionalnego jak również rozszerzenie go o trasę linii 43 prowadzącej do Lutomierska.

Z uwagi na to, iż Powiat nie jest stroną w tej sprawie, działania jednostki ograniczać mogą się jedynie do promowania tej inicjatywy i zachęcania do jej realizacji gminy wchodzące w jego skład: gmina Ksawerów, Lutomiersk oraz miasto Pabianice i Konstaktynow Łódzki.

Kwestią, która może korzystnie wpłynąć na usprawnienie transportu publicznego jest realizacja projektu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej, która swoim zasięgiem obejmuje wszystkie Powiaty na linii Łódź – Sieradz. Uruchomienie ŁKA będzie miało wpływ na podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Powiatu i utworzenie nowych miejsc pracy. Wobec takiej sytuacji należałoby podjąć działania w celu skorelowania lokalnego transportu publicznego na omawianym obszarze z ŁKA z uwzględnieniem zarówno przystanków jak i czasu przejazdu pociągów. Działania takie uwzględniło porozumienie z dnia 13 listopada 2013 roku zawarte podczas Europejskiego Forum Gospodarczego – Łódzkie 2013 pomiędzy ŁKA, a samorządami, przez teren których kolej ma przebiegać.

Podsumowując warto również zaznaczyć, iż atrakcyjny system połączeń komunikacyjnych w ramach transportu publicznego może wpływać bezpośrednio na decyzje ludzi dotyczące miejsca edukacji, pracy i zamieszkania. Dobra dostępność komunikacyjna Powiatu przyczyni się do wykreowania jego wizerunku jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania i prowadzenia biznesu.

Dobra praktyka – Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej

Projekt zakładał wymianę taboru komunikacji zbiorowej o 24 szt., 20 nowo zbudowanych zintegrowanych przystanków komunikacji zbiorowej, 1 projekt integracji poszczególnych środków transportu zbiorowego (dworzec autobusowy), 4 km zmodernizowanych linii tramwajowych (podwójny tor), 4 km zmodernizowanej sieci trakcyjnej, 426 m wyremontowanych murów oporowych, 1 węzeł rozjazdów, 7 zmodernizowanych skrzyżowań, 1 sygnalizację akomodacyjną cykliczną oraz 2 wyremontowane wiadukty tramwajowe. Rezultatem projektu jest zwiększenie liczby pasażerów transportu publicznego, obniżenie poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych, poprawa bezpieczeństwa i ułatwienie wsiadania

do pojazdów komunikacji zbiorowej na przystankach, oszczędność energii elektrycznej w wyniku upłynnienia przejazdu tramwajów, skrócenie czasu przejazdu. W wyniku projektu nastąpiło także zmniejszenie negatywnego wpływu pojazdów komunikacji zbiorowej na środowisko naturalne, poprawa standardu podróżowania transportem zbiorowym przez osoby niepełnosprawne, starsze i osoby z małymi dziećmi. Jednym z celów projektu było również utrzymanie udziału komunikacji zbiorowej (w podróżach ogółem) na aktualnym poziomie (60%) pomimo przewidywanego wzrostu wskaźnika motoryzacji. W ramach projektu nastąpiło również wspomniane zastąpienie części starego, wyeksploatowanego taboru tramwajowego nowoczesnymi wagonami niskopodłogowymi.

Źródło: https://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Documents/rrit_057.pdf

Proponowane działania:

- Modernizacja i rozwój lokalnych dróg powiatowych wraz z całą infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie, system melioracji i odwodnień itd.)
- Rozwój transportu publicznego w sposób zapewniający dogodne połączenia poszczególnych gmin ze stolicą Powiatu
- Dostosowanie połączeń lokalnego transportu zbiorowego do Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej
- Wsparcie działań związanych z realizacją Łódzkiego Tramwaju Regionalnego

Cel operacyjny V.2.

Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej

W celu prawidłowego i optymalnego wykorzystania budynków użyteczności publicznej niezbędna jest ich modernizacja, dzięki której możliwe jest znaczne zmniejszenie zużycia energii, wody i odpadów. Należy pamiętać, iż modernizacja i rozwój tych obiektów powinny odbywać się przy uwzględnieniu potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia celu operacyjnego III.3 Polityka prorodzinna, który w związku ze wzrastającą liczbą osób w wieku poprodukcyjnym również uwzględnia ich potrzeby.

Jak wynika z analizy stanu obecnego, największym wydatkiem w zakresie pomocy społecznej jest zabezpieczenie funkcjonowania i utrzymania dwóch domów pomocy społecznej. W 2013 r. zaistniała potrzeba przebudowy Domu Pomocy Społecznej w Pabianicach oddziału przy ul. Łaskiej, w celu dostosowania go do potrzeb osób leżących i wymagających opieki pielęgnacyjnej.

W celu poprawy jakości życia mieszkańców Powiatu wskazana jest modernizacja budynków użyteczności publicznej należących do Starostwa Powiatowego w Pabianicach (szkół, placówek opiekuńczo – wychowawczych, domów pomocy społecznej, obiektów sportowych, itp.) tak, aby odpowiadały obecnie obowiązującym norm i standardom w zakresie bezpieczeństwa i użytkowania. Ponadto proponuje się budowę nowych, w odpowiedzi na aktualne potrzeby mieszkańców Powiatu, jednak przy uwzględnieniu możliwości finansowych jednostki.

Warto również wspomnieć, iż aby modernizacja budynków w pełni odpowiadała na potrzeby jej użytkowników i spełniała obowiązujące standardy, powinna uwzględniać działania związane z termomodernizacją, a także wszelkie inne mające na celu zmniejszenie wykorzystania

konwencjonalnych źródeł energii na rzecz tych odnawialnych. Dzięki tak podjętym działaniom obiekty te, będą lepiej dostosowane do wymagań współczesnych użytkowników oraz zapewnią korzystne warunki ich użytkowania.

Dobra praktyka – Remont i modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Konecku wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem wyposażenia oraz remont i modernizacja świetlic wiejskich w miejscowościach: Brzeźno i Kruszynek

Projekt został zrealizowany w ramach działania 313, 322, 323 „Odnowa i rozwój wsi” i jego celem była poprawa jakości życia i estetyki otoczenia obiektu oraz wzmocnienie tożsamości i wartości życia wiejskiego. W ramach projektu:

- wyremontowano świetlice wiejskie w Brzeźnie i Kruszyńku oraz wyremontowano i zmodernizowano budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Konecku,
- zakupiono instrumenty dla działającej przy GOK orkiestry dętej oraz sprzęt nagłośnieniowy,
- zakupiono scenę mobilną, która umożliwia organizowanie plenerowych imprez kulturalnych w gminie.

Źródło: <http://www.minrol.gov.pl/pol/content/download/33714/188801/file/Dobre%20praktyki%20PROW%20sklad%20pol%20pop2x.pdf>

Proponowane działania:

- Modernizacja i rozbudowa budynków użyteczności publicznej
- Dostosowanie istniejących budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych
- Prowadzenie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej jako odpowiedź na konieczność ograniczania wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii
- Wprowadzanie w obiektach użyteczności publicznej rozwiązań wykorzystujących odnawialne źródła energii

Cel operacyjny V.3.

Infrastruktura Ochrony Środowiska i Odnawialnych Źródeł Energii

Jednym z kluczowych działań polityki rozwojowej Polski i Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa energetycznego jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Unia Europejska kładzie duży nacisk na zwiększanie udziału tzw. zielonej energii w ogólnym bilansie energetycznym krajów członkowskich. Oprócz konieczności ograniczania użycia konwencjonalnych źródeł energii na rzecz źródeł odnawialnych, dodatkowym powodem promowania wykorzystania OZE jest chęć uniezależnienia gospodarki unijnej od zagranicznych dostawców paliw. Alternatywne źródła energii stają się coraz tańsze i wydajniejsze, ale nie tylko względy ekonomiczne przemawiają za ich wykorzystaniem. OZE wpływają również na poprawę jakości środowiska przyrodniczego i zdrowie ludzi.

Diagnoza Powiatu Pabianickiego wykazała niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę ochrony środowiska. Stan skanalizowania Powiatu jest dużo gorszy niż w przypadku sieci wodociągowej.

Z sieci kanalizacyjnej w 2012 roku korzystało jedynie 61,7% mieszkańców Powiatu. Mimo, iż działania w tym zakresie nie należą do kompetencji władz powiatowych, to ze względu na istotę sprawy, nie powinno się ich pomijać. Działanie Powiatu w tym zakresie mogłoby sprowadzać się jedynie do zachęcania i uświadamiania władzom poszczególnych gmin jak istotne są inwestycje w infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną dla zwiększenia atrakcyjności danego obszaru jako miejsca zamieszkania.

Bardzo dobre rozwiązanie wprowadziła Gmina Lutomiersk, która co roku dofinansowuje mieszkańcom budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Warto podkreślić, że koszt budowy takiej oczyszczalni wraz z eksploatacją zwraca się już po roku użytkowania. Ponadto przydomowe oczyszczalnie ścieków nie potrzebują zasilania energią elektryczną i zapewniają wysoką efektywność redukcji zanieczyszczeń. W związku z tym istotne byłoby więc zachęcanie mieszkańców Powiatu do ich budowy. Szerokie zastosowanie tych rozwiązań w zabudowie jednorodzinnej pozytywnie wpłynęło na wizerunek otoczenia jako przyjazny środowisku i przyjemny do zamieszkania.

Proponowane działania:

- Rozwój alternatywnych źródeł energii
- Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii
- Promocja budowy przydomowych oczyszczalni ścieków jako czynnika wpływającego na poprawę ochrony środowiska

Cel operacyjny V.4.

Informatyzacja

W dobie społeczeństwa informacyjnego, w którym następuje szybki rozwój technologii teleinformatycznych, powstaje potrzeba informatyzacji. Internet staje się jednym z głównych środków dostępu do informacji. W związku z powyższym należy podjąć działania zmierzające do zapewnienia szerokiego i nieograniczonego dostępu do tego źródła informacji wszystkim mieszkańcom Powiatu Pabianickiego.

Dużego znaczenia nabiera rozwój e-usług, dzięki którym znacznej poprawie ulega system zarządzania w urzędach, który z kolei w sposób bezpośredni przekłada się na jakość komunikacji na linii klient – urząd. Sprawnie działający system e – usług daje możliwość załatwienia spraw administracyjnych za pośrednictwem łącza internetowego, bez konieczności wychodzenia z domu, dzięki czemu znacznemu usprawnieniu ulega proces załatwiania spraw urzędowych.

Aby przeprowadzony proces komputeryzacji zapewnił jak najbardziej optymalne wykorzystanie stworzonej sieci teleinformatycznej, powinien zostać przeprowadzony w sposób komplementarny, uwzględniający nie tylko informatyzację obiektów i instytucji podległych Powiatowi, ale również jednostki samorządowe wchodzące w jego skład. Takie kompleksowe działania zapewnią poprawę jakości obsługi mieszkańców Powiatu, jak również umożliwią sprawną realizację celów operacyjnych: I.2 Jednolita polityka inwestycyjna, II.3 Promocja szkolnictwa ponadgimnazjalnego, III.1 Informacja na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodzinna, IV.2 Promocja przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru Powiatu, IV.3 Promocja oferty osadniczej, IV.4 Współpraca z JST.

Choć poziom komputeryzacji w szkołach wygląda bardzo dobrze to, aby system działał sprawnie i spełniał swoje założenia zapewniając właściwą realizację wspomnianych wyżej celów operacyjnych, musi uwzględniać wszystkie placówki i instytucje służące mieszkańcom Powiatu.

Dopełnieniem sprawnie działającego systemu informatycznego zapewniającego właściwą realizację wspomnianych wyżej celów operacyjnych, będzie powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu dla mieszkańców. W tym względzie pożądane jest dalsze rozwijanie sieci Hot Spotów, których na terenie miasta Pabianic jest obecnie 5, z których 4 zapewniają bezpłatny dostęp do Internetu.

Wszelkie działania w zakresie informatyzacji Powiatu powinny zostać poprzedzone inwentaryzacją stanu istniejącego w tym obszarze. Odpowiednie zdiagnozowanie zasobów teleinformatycznych da możliwość powzięcia takich działań, które pozwolą na jak najlepsze dostosowanie systemu informatycznego do potrzeb mieszkańców i instytucji.

Należy również pamiętać, iż upowszechnienie technologii informatycznych niesie za sobą potrzebę zorganizowania szkoleń z zakresu obsługi nowoczesnych technologii, które dostosują umiejętności użytkowników do wymogów nowego systemu. Na koniec warto jeszcze raz podkreślić, że właściwe przeprowadzenie procesu informatyzacji może w sposób oczywisty pomóc w bardziej efektywnej realizacji pozostałych celów strategicznych.

Dobra praktyka –Wdrożenie Kompleksowego Systemu Obiegu Dokumentów w Gminie Zabrze w powiązaniu z platformą SEKAP

Głównym założeniem tego przedsięwzięcia było powstanie elektronicznego systemu obiegu dokumentów w Urzędzie Miejskim w Zabrzu, zintegrowanego z regionalną platformą usług publicznych SEKAP. Projekt zakładał połączenie wszystkich wydziałów Urzędu Miejskiego kompleksowym systemem obiegu dokumentów zintegrowanym z platformą SEKAP (Systemem Elektronicznej Komunikacji Administracji Publicznej) oraz udostępnienie za jej pośrednictwem elektronicznych usług publicznych klientom Urzędu. Dzięki takiemu rozwiązaniu mieszkańcy mają możliwość realizowania spraw urzędowych z zakresu działalności gospodarczej, podatków, spraw meldunkowych i wielu innych przez Internet - 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Aby z niej skorzystać, wystarczy założyć skrzynkę kontaktową na platformie SEKAP, zalogować się, wybrać z listy Urząd Miejski w Zabrzu oraz interesującą nas usługę, a następnie wypełnić elektroniczny formularz i przesłać go do Urzędu, gdzie za pośrednictwem Kompleksowego Systemu Obiegu Dokumentów trafi on do odpowiedniego wydziału.

Źródło: <http://www.um.zabrze.pl>

Proponowane działania:

- Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu
- Rozwój sieci szerokopasmowego Internetu
- Rozwój sieci Hotspotów
- Stworzenie spójnego systemu informatycznego jednostek administracji publicznej i instytucji na terenie Powiatu
- Rozwój usług e – administracji
- Organizowanie szkoleń informatycznych dla pracowników jednostek administracyjnych i instytucji im podległych

5. SPOSOBY I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zadania Powiatu w Polsce realizowane są przede wszystkim ze środków własnych, dotacji i subwencji należnych z tytułu prawa oraz ze środków otrzymanych z innych źródeł finansowania, których pozyskanie zależy od inwencji i zaangażowania władz Powiatu i możliwości zapewnienia udziału własnego.

Cele strategiczne i operacyjne, opracowane w ramach niniejszej strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane ze środków własnych Powiatu oraz ze źródeł zewnętrznych.

Wśród środków zewnętrznych wyróżnić możemy m.in.:

- środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020,
- środki z programów krajowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska,
- środki z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- pożyczki i kredyty bankowe,
- instrumenty zwrotne – JESSICA, JEREMIE,
- środki inwestorów prywatnych, w tym w inwestycje realizowane w formule PPP,
- środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy
- środki z PFRON,
- środki z NFZ.

Należy podkreślić, że w momencie przygotowywania niniejszego dokumentu, w związku z nowym okresem programowania 2014 – 2020, określenie szczegółowego katalogu możliwych źródeł finansowania ze środków UE nie jest możliwe z uwagi na wstępną fazę prac nad określeniem zakresu i wymiaru wsparcia. Jednocześnie nowy okres programowania stwarza możliwość pozyskania przez Powiat Pabianicki środków na działania służące stricte realizacji celów zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tej możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest zwłaszcza od decyzji decydentów na szczeblu województwa i uznanie priorytetów rozwojowych Powiatu Pabianickiego za istotne dla województwa łódzkiego.

5.1. POWIĄZANIE STRETEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

I. Przedsiębiorczość i inwestycje	
1. Wspieranie przedsiębiorców	
2. Jednolita polityka inwestycyjna	
3. Wspieranie i rozwój działalności rolniczej	
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego	<p>Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność <u>Priorytet inwestycyjny 1.2.</u> Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu. <u>Priorytet inwestycyjny 3.1.</u> Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości. <u>Priorytet inwestycyjny 3.2.</u> Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu ich umiędzynarodowienia <u>Priorytet inwestycyjny 3.4.</u> Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji.</p> <p>Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne <u>Priorytet inwestycyjny 8.7.</u> Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.</p>
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego	<p>Filar 1. Spójność gospodarcza <u>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</u> 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.1.3. kształtowanie proinnowacyjnych postaw przedsiębiorców <u>Cel operacyjny 3. Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki</u> 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.2. tworzenie platform informatycznych dla przedsiębiorczości</p>

	<p>3.1.3. współpraca między przedsiębiorcami, samorządami i sferą B+R, 3.1.4. prowadzenie kompleksowej polityki „przyciągania” inwestorów 3.1.5. rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym ośrodków dyfuzji rozwiązań innowacyjnych 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP 3.2.2. poprawa produktywności sektora rolniczego</p>
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	<p>1. System osadniczy <u>Cel główny: Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu</u> 7. tworzenie sieciowej struktury powiązań gospodarczych</p>
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020	<p>Oś priorytetowa II: Wspieranie innowacji w przedsiębiorstwach <u>Priorytet inwestycyjny 1.2</u> promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje oraz rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i instytucjami szkolnictwa wyższego, w szczególności w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu Priorytet inwestycyjny 3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości.</p> <p>Oś priorytetowa III: Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw <u>Priorytet inwestycyjny 1.2</u> promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje oraz rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i instytucjami szkolnictwa wyższego, w szczególności w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu <u>Priorytet inwestycyjny 3.4</u> wspieranie zdolności MŚP do angażowania się w proces wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz w procesy innowacji.</p>
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	<p>Obszar Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna Cel 3 – Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki Cel 4 – Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki</p>
Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	<p>Priorytet 2. Poprawa konkurencyjności wszystkich sektorów rolnictwa i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych Działanie: Modernizacja gospodarstw rolnych</p>

II. Szkolnictwo zawodowe	
1. Poszerzanie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy i popularyzacja szkolnictwa zawodowego	
2. Współpraca z uczelniami wyższymi	
3. Promocja szkolnictwa ponadgimnazjalnego	
Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina, dzieci, praca	<p>VII.1.2. Obszar działania-edukacja <u>Działania krótkookresowe</u></p> <p>2. Wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodków doksztalania i doskonalenia zawodowego ukierunkowane na rozszerzanie i dostosowywanie oferty edukacyjnej oraz potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy, rozwój innowacyjnych form kształcenia ustawicznego (również w formie e-learningu) – realizacja projektów w ramach Poddziałania 9.6.1 POKL .</p> <p>8. Rozszerzenie ofert szkół o poradnictwo i doradztwo edukacyjno-zawodowe, informowanie uczniów o korzyściach płynących z wyboru danej ścieżki edukacyjnej oraz możliwościach dalszego kształcenia w kontekście uwarunkowań lokalnego i regionalnego rynku pracy. Tworzenie nowych lub wsparcie istniejących Szkolnych Ośrodków Kariery służących uczniom w programowaniu i realizacji ścieżki edukacyjnej i zawodowej – projekty realizowane w ramach Poddziałania 9.1.2 POKL .</p> <p>11. Wspieranie kierunków kształcenia zawodowego zgodnych z zapotrzebowaniem lokalnych i regionalnych rynków pracy, w tym modernizacja kształcenia zawodowego poprzez wprowadzenie nowych kierunków kształcenia i modyfikację programów nauczania na kierunkach istniejących – realizacja projektów w ramach Działania 9.2 POKL.</p> <p>12. Współpraca szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk. Tworzenie programów doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz współpraca szkół z instytucjami rynku pracy służąca podnoszeniu kwalifikacji zawodowych uczniów jako przyszłych absolwentów i wzmacnianiu ich zdolności do zatrudnienia – realizacja projektów w ramach Działania 9.2 POKL.</p>
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego	<p>Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa <u>Priorytet inwestycyjny 10.4</u> Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p> <p>Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność <u>Priorytet inwestycyjny 10.1</u> Poprawa efektów kształcenia poprzez doskonalenie kompetencji i umiejętności nauczycieli oraz doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS</u> Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego	<p>Filar 1. Spójność gospodarcza <u>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</u> 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.1.1. Rozwój potencjału akademickiego i wzmocnienie kierunków kształcenia na rzecz inteligentnej gospodarki regionu 2.1.2. rozwój szkolnictwa zawodowego</p>
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	<p>1. System osadniczy <u>Cel główny: Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu</u> 8. Wzrost jakości i standardów życia mieszkańców województwa</p>
	<p>Os II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji <u>Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS</u> Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>
III. Atrakcyjność osadnicza Powiatu	
1. Informacja na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodziną	
2. Polityka prorodzinna	
3. Rozwój kultury, sportu i rekreacji	
4. Wspieranie i modernizacja jednostek porządku publicznego	
Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina, dzieci, praca	<p>VII.1.1. Obszar działania-rodzina <u>Działania długookresowe</u> 8. Prowadzenie systemu informacji o zasadach, procedurach związanych ze sprawowaniem funkcji opiekuna dziennego nad małym dzieckiem, zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 mające na celu zwiększenie dostępności w korzystaniu z tej formy sprawowania opieki nad małymi dziećmi.</p> <p>VII.1.4. Obszar działania-infrastruktura (jakość życia) <u>Działania krótkookresowe</u> 6. Rozbudowa bazy sportowej, rekreacyjnej i turystycznej w ramach planowanych inwestycji na terenie województwa łódzkiego (boiska, bieżnie, sale widowiskowo-sportowe, kompleksy sportowo-rekreacyjne) – realizowane przez samorzady lokalne i koordynowane przez Departament Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi. 7. Rozbudowa szlaków turystycznych na terenie województwa łódzkiego: rowerowych, kajakowych, pieszych, konnych, samochodowych.</p> <p>VII.2.1 Obszar działania-aktywizacja społeczne 1. Tworzenie sprzyjających warunków dla inicjatyw lokalnych na rzecz osób starszych wspieranych lub współorganizowanych z Samorządem Województwa.</p>

	<p>2. Wspieranie rozwoju sieci placówek wsparcia dziennego dla osób w wieku poprodukcyjnym oraz osób niepełnosprawnych, zwłaszcza na terenach wiejskich (np. kluby dla seniorów, uniwersytety III wieku, mieszkania chronione, inne w zależności od potrzeb lokalnych).</p> <p>3. Rozwój usług społecznych dla seniorów w miejscu zamieszkania.</p> <p>4. Prowadzenie akcji/kampanii informacyjnych/imprez cyklicznych mających na celu wzrost świadomości w zakresie praw socjalnych, zawodowych, edukacyjnych i zdrowotnych u starszych osób.</p> <p><u>Działania długookresowe</u></p> <p>2. Budowa systemu informacji o potencjalnych opiekunach dziennych nad osobami starszymi wraz z potwierdzaniem kompetencji i certyfikacji jakości usług w ramach niezinstytucjonalizowanych form opieki nad osobami starszymi/chorymi/zależnymi. Będzie miało to na celu łatwiejszą organizację fachowej opieki nad osobami starszymi i zależnymi, np. w gminach wiejskich w dziedzinach dużych miast pozbawionych rozbudowanej infrastruktury na zasadach pomocy sąsiedzkiej.</p> <p>4. Upowszechnianie wolontariatu osób starszych, zwłaszcza wolontariatu skupionego na samopomocy seniorów (pomoc najstarszym przez seniorów).</p> <p>5. Upowszechnienie domowej wysokiej jakości opieki nad osobami starszymi.</p> <p>VII.2.4 Obszary działania-infrastruktura (jakość życia)</p> <p><u>Działania długookresowe</u></p> <p>1. Dostosowanie rynku usług do zapotrzebowania wynikającego z przemian demograficznych, w tym szczególności starzenia się społeczeństwa, np. usług związanych z zamianą mieszkań pomiędzy osobami starszymi a osobami młodymi, usług opiekuńczych, edukacyjnych i innych.</p> <p>2. Zwiększenie jakości usług społecznych i socjalnych (usług pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy opiekuńczej i zdrowotnej) oraz rozbudowa bazy domów pomocy społecznej, domów dziennego pobytu i centrów wsparcia.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego</p>	<p>Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 9.1</u> Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych i społecznych</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 9.2</u> Modernizacja budynków w celu zachowania ich dotychczasowej funkcji lub ich adaptacja do nowych funkcji przyczyniających się do neutralizacji niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych</p> <p>Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 9.7</u> Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p>Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 8.10</u> Aktywne i zdrowe starzenie się</p>
<p>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego</p>	<p>Filar 1. Spójność gospodarcza</p> <p>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</p> <p>2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy</p> <p>2.2.2. upowszechnianie modelu „silvereconomy”</p> <p>Filar 2. Spójność społeczna</p> <p>Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych</p>

	<p>5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej</p> <p>5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej</p> <p>5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej</p> <p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>5.3.2. rozwój usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p>
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	<p>3. Powiązania środowiskowe i kulturowe</p> <p><u>Cel główny: Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu</u></p> <p>3. Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa</p>
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	<p>Oś priorytetowa VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 6.3. Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</u></p>
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	<p>Obszar Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna</p> <p>Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfarestate”</p>
IV. Promocja Powiatu	
1. Wypracowanie rozpoznawalnego i jednolitego wizerunku Powiatu	
2. Promocja przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru Powiatu	
3. Promocja oferty osadniczej	
4. Współpraca z JST	
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego	<p>Cel operacyjny 4. Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie</p> <p>4.2. Wzmacnianie tożsamości regionalnej</p> <p>4.2.1. kształtowanie świadomości regionalnej i lokalnej opartej na historycznej i kulturowej różnorodności</p> <p>4.2.2. wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych</p> <p>4.2.3. promocja marki „Łódzkie”</p> <p>Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych</p> <p>5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>5.3.2. rozwój usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p>

IV. Infrastruktura techniczna	
1. Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej	
2. Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej	
3. Infrastruktura Ochrony Środowiska i Odnawialnych Źródeł Energii	
4. Informatyzacja	
Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina, dzieci, praca	<p>VII.1.4. Obszar działania-infrastruktura (jakość życia)</p> <p><u>Działania krótkookresowe</u></p> <p>5. Rozwój drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o strategicznym znaczeniu dla regionu - inwestycje infrastrukturalne realizowane przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Łodzi i Generalną Dyрекcję Dróg i Autostrad oraz planowane do realizacji na lata 2013-2017</p> <p><u>Działania długookresowe</u></p> <p>1. Rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o strategicznym znaczeniu dla regionu (budowa i modernizacja dróg, budowa i umacnianie wałów przeciwpowodziowych).</p>
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego	<p>Oś priorytetowa II – Transport</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.5</u> Poprawa funkcjonalności publicznego transportu zbiorowego na miejskich obszarach funkcjonalnych i obniżenie jego emisyjności</p> <p>Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.1.</u> Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.3.</u> Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.5.</u> Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.</p> <p>Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 2.3</u> Wzmocnienie zastosowań TIK dla e – administracji, e – uczenia, e – włączenia społecznego, e – zdrowia</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 6.3</u> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p>
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	<p>Filar 1. Spójność gospodarcza</p> <p>1.2. Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej</p> <p>1.2.1. wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii</p> <p>1.2.2. rozwój „zielonych przemysłów” i usług na rzecz wykorzystywania OZE</p> <p>Filar 3. Spójność przestrzenna</p>

	<p>7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>7.1.1. rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o znaczeniu strategicznym</p>
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego</p>	<p>2. Powiązania infrastrukturalne</p> <p><u>Cel główny: Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury</u></p> <p>1. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych</p> <p>5. Bezpieczeństwo energetyczne województwa</p>
<p>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020</p>	<p>Oś priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</u></p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.2. Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach</u></p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 4.3. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym</u></p>

Źródło: Opracowanie własne

6. MONITORING I EWALUACJA

Osiągnięcie zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymaga stworzenia efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii.

6.1. MONITOROWANIE STRATEGII

Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 jest dokumentem otwartym, w związku z tym powinna dynamicznie reagować na zmieniające się potrzeby wynikające z nowych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Wdrażanie planów strategicznych, ich monitorowanie oraz ewaluacja są działaniami nierozzerwalnie związanymi z procesem planowania strategicznego.

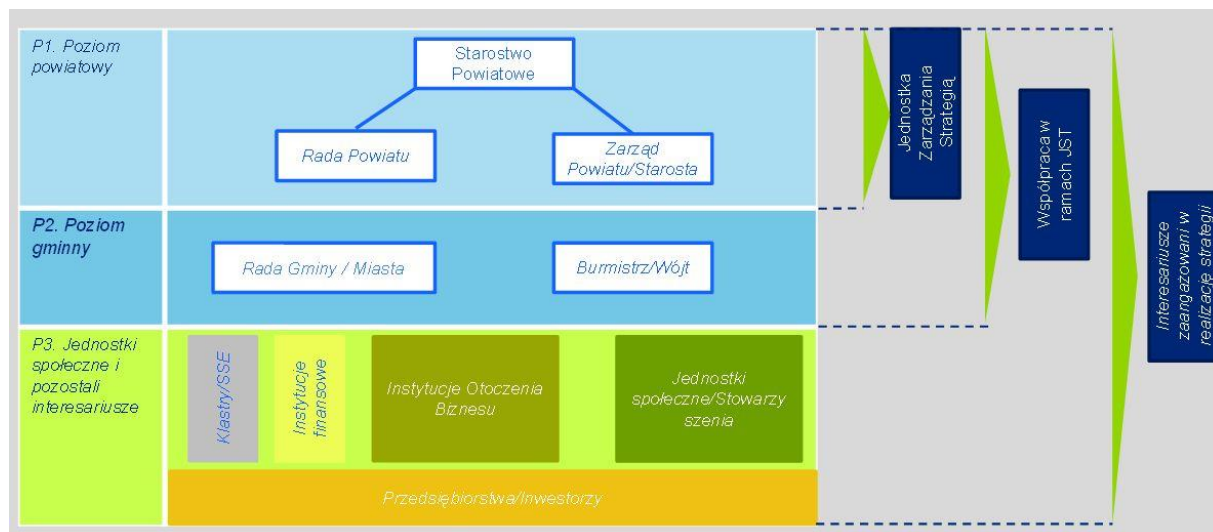
WYTYCZNE DO PROCESU WDRAŻANIA STRATEGII

Wdrażanie strategii jest procesem, w którym sformułowane w Strategii długoterminowe cele i kierunki działań przekładane są na poziom programów i działań operacyjnych. Elementem procesu wdrażania Strategii są również działania związane z propagowaniem i upowszechnianiem informacji na temat jej założeń oraz zawartości. Działania te mają na celu w szczególności aktywizację wybranych organizacji i środowisk do współdziałania w realizacji Strategii.

Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. W celu wdrożenia Strategii na poziomie operacyjnym opracowane zostaną dokumenty o charakterze proceduralnym (np. programy operacyjne), które szczegółowo wskażą sposób realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz podział odpowiedzialności w tym zakresie. Część z nich zostanie oparta o już istniejące dokumenty, co w uzasadnionych przypadkach wymagało będzie ich dostosowania do nowych celów strategicznych.

Główna rola w procesie wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego w latach 2014 – 2020 należy do Starostwa Powiatowego w Pabianicach, którego kierownikiem jest Starosta Pabianicki. Jednakże dla optymalnej realizacji zadań strategicznych istotne jest również zaangażowanie poszczególnych gmin tworzących Powiat Pabianicki, w szczególności w kwestii zadań, które należą lub w jakimś stopniu dotyczą ich kompetencji, a zostały ujęte w strategii. Dodatkowo, system wdrażania i zarządzania Strategią powinien obejmować nie tylko organy statutowe, ale także jednostki organizacyjne samorządów funkcjonujące na terenie Powiatu. Zaangażowanie w realizację niniejszego dokumentu wszystkich kluczowych interesariuszy decydować będzie o przyszłym stopniu osiągnięcia przyjętych celów strategicznych. Jako, że niniejszy dokument dotyczy poziomu Powiatu, to w sposób naturalny oddziałuje na poszczególne gminy wchodzące w jego skład.

Rysunek 28. Jednostki odpowiedzialne za wdrażanie Strategii

Źródło: Opracowanie własne (pod pojęciem „Gminy” zdefiniowano wszystkie typy gmin występujące w granicach Powiatu Pabianickiego)

W bezpośredni proces wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 powinna zostać zaangażowana Rada Powiatu Pabianickiego jako organ stanowiący oraz Zarząd Powiatu jako organ wykonawczy. Proponuje się powołanie, funkcjonującej w strukturze Starostwa, Jednostki ds. Zarządzania Strategią (wdrażania i monitorowania strategii).

Pośrednio w proces realizacji Strategii zaangażowane powinny być również inne podmioty funkcjonujące na terenie Powiatu, w tym przede wszystkim gminy z Powiatu Pabianickiego, jednostki organizacyjne Powiatu, partnerzy Powiatu (organizacje, stowarzyszenia, itp.) oraz pozostali uczestnicy życia społeczno-gospodarczego.

Aby proces wdrożenia Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 – 2020 się powiódł, niezbędne będzie znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia przez wielu, na co dzień, niekooperujących ze sobą uczestników systemu przedstawionego na powyższym schemacie i nawiązanie współpracy między nimi dla realizacji wyższego celu – rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu.

Pierwszym krokiem zmierzającym w kierunku włączenia gmin i pozostałych interesariuszy w realizację Strategii jest konsultacja niniejszego dokumentu i uzyskanie akceptacji założonego kierunku działań. Kolejnym etapem jest organizacja cyklicznych spotkań uwzględniających różne grupy interesariuszy przedstawionych na powyższym schemacie:

- Spotkania Jednostki ds. Zarządzania Strategią,
- Spotkania Jednostki ds. Zarządzania Strategią oraz przedstawicieli Gmin z terenu Powiatu,
- Spotkania obejmujące wszystkich interesariuszy Strategii (dodatkowo przedstawiciele organizacji, przedsiębiorcy itp.) – Komitet Sterujący.

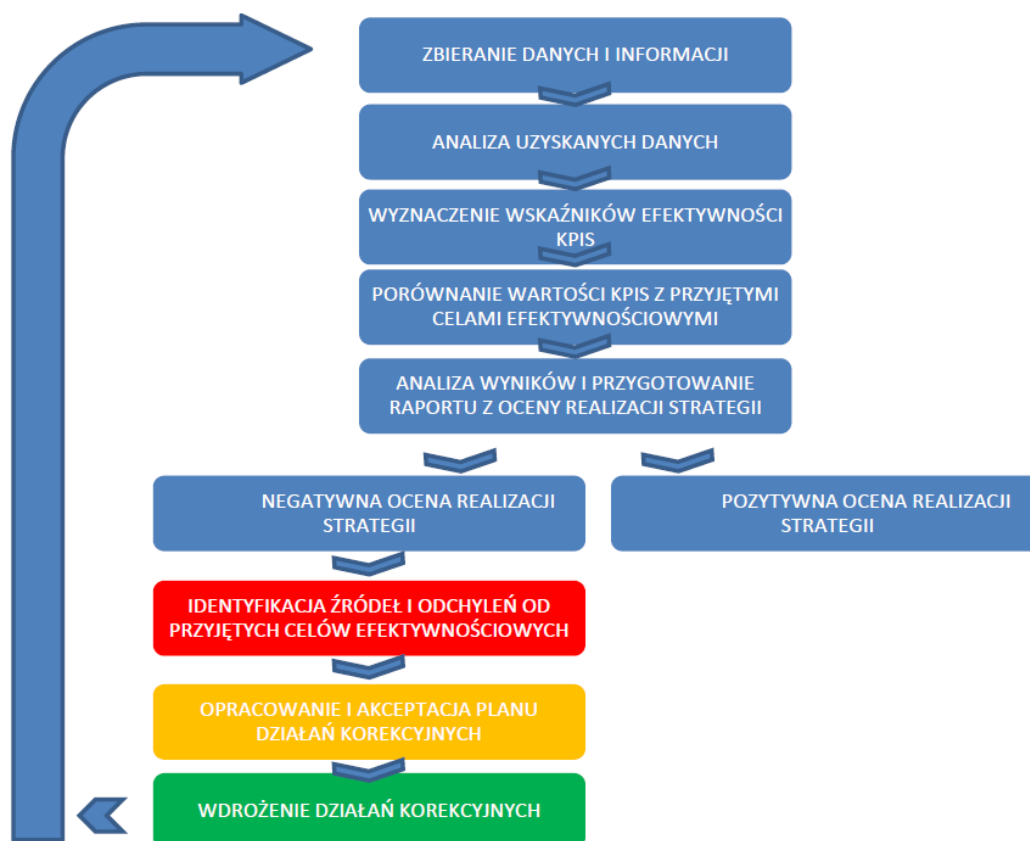
Częstotliwość cyklicznych spotkań dotyczących wdrażania Strategii jest dla każdej jednostki samorządu terytorialnego indywidualna i powinna uwzględniać ilości realizowanych w ramach Strategii projektów.

6.2. PROPONOWANE WSKAŹNIKI

Monitorowanie strategii jest procesem polegającym na bieżącej analizie postępów w osiągnięciu zakładanych celów strategicznych. Na proces ten składa się szereg działań takich jak m.in. zbieranie danych i informacji, analiza uzyskanych danych, wyznaczenie wartości określonych wskaźników efektywności (*ang. KPIs – key performance indicators*) oraz ich porównanie z przyjętymi celami efektywnościowymi, ocena finalnych wyników i przygotowywanie cyklicznych raportów z oceny realizacji Strategii.

W przypadku, gdy proces realizacji określonych celów strategicznych oceniony zostanie negatywnie, istnieje potrzeba identyfikacji źródeł ewentualnych odchyłeń od zakładanych celów efektywnościowych, wypracowanie planu działań korekcyjnych oraz jego wdrożenie.

Rysunek 29. Proces monitorowania Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego

Źródło: Opracowanie własne

W praktyce proces monitorowania Strategii przeprowadzany będzie w cyklach corocznych, a do jego realizacji powinna zostać wyznaczona dedykowana osoba lub osoby reprezentujące władze Powiatu. Ich główną funkcją będzie w szczególności pozyskiwanie informacji na temat działań/projektów realizowanych w Powiecie oraz ocena dotychczasowych rezultatów wdrażania Strategii, a także rekomendowanie niezbędnych działań korekcyjnych.

OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ I EWALUACJA STRATEGII

Efektom procesu monitorowania Strategii powinna być coroczna **ewaluacja efektów realizacji Strategii** obejmująca w szczególności zestawienia wartości zdefiniowanych i monitorowanych w danym okresie wskaźników efektywności realizacji poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych.

Proponuje się coroczną ewaluację wyników wdrażania Strategii na podstawie efektów zadań i projektów, które są w fazie realizacji lub zostały w danym roku zakończone.

Zaproponowane **wskaźniki efektywnościowe** (KPIs) **stanowią zbiór otwarty**, tj. w trakcie realizacji celów strategicznych, operacyjnych i poszczególnych działań mogą ulegać one zmianom, korektom, rozszerzeniom o dodatkowe wskaźniki.

Tabela 35. Monitorowane wskaźniki efektywności w obszarze celu operacyjnego V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej

V.1.Poprawa infrastruktury drogowej					
Lp.	Wskaźnik (nazwa wskaźnika)	Jednostka	Zakładany poziom roku n	Rzeczywisty w poziom w roku n	Odchylenie od zakładanego poziomu (%)
1.	Zmodernizowane drogi Powiatowych	km			
2.	Wybudowane ścieżki rowerowe	km			
3.	Zmodernizowane pobocza/chodniki	km			
4.	Działania lobbingowe na rzecz przedłużenia trasy ŁKA	Liczba zawartych porozumień			

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku, gdy wartości określonych KPIs będą w istotny sposób odbiegać od założonych wartości (celów), przeprowadzone powinny być dodatkowe analizy mające na celu zidentyfikowanie źródeł odchyleń oraz zaproponowane zostaną adekwatne działania naprawcze, które uwzględnione zostaną w planach operacyjnych na kolejny rok.

Bibliografia

Dokumenty:

1. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2007-2013
2. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Pabianickiego na lata 2004 – 2013
3. Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013
4. Dane otrzymane z Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Pabianice Sp. z o.o.
5. Dane Urzędu Gminy Lutomiersk
6. Dane uzyskane z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
7. Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego.
8. Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019
9. Informacja Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Pabianicach o stanie bezpieczeństwa sanitarnego Powiatu Pabianickiego za 2013 rok
10. „Główne cechy środowiska przyrodniczego województwa łódzkiego” Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
11. „Gospodarka Polski w okresie transformacji” prof. Jerzy Czesław Ossowski
12. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Pabianice 2013 rok
13. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Dobroń 2013 rok
14. Raport TPA Horwath Energetyka Wiatrowa w Polsce – listopad 2010
15. Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2012 roku
16. „Energia geotermalna województwa łódzkiego – studium przypadku”
17. Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy w Rodzinie w roku 2013
18. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 – 2020
19. Informacje przekazane z Urzędu Miasta Pabianic
20. Prognoza oddziaływania na środowisko do Programu Ochrony Środowiska na lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016 – 2019
21. Uchwała Nr. XL/304/09 Rady Powiatu w Pabianickiego z dnia 28 maja 2009 roku, w sprawie ustanowienia herbu, flagi urzędowej, flagi powiatu, banneru i pieczęci powiatu pabianickiego
22. Ustawa Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną z dnia 13 października 1998 roku
23. Decyzja nr 3/2012 Wójta Gminy Dobroń o środowiskowych uwarunkowaniach

Strony internetowe:

1. <http://powiat.pabianice.pl/>
2. <http://www.pabianicki.net.pl>
3. <http://natura2000.gdos.gov.pl>
4. <http://bip.lodz.rdos.gov.pl>
5. www.psm-pabianice.pl
6. <http://www.mpk.lodz.pl/rozklady>
7. http://komunikacjapabianice.pl/rozklad_busy.php
8. http://komunikacjapabianice.pl/rozklad_pkp.php
9. <http://www.wios.lodz.pl>
10. <http://www.zec.pabianice.pl/>
11. <http://www.pkgkl.pl/cieplownia.htm>
12. <http://mechanik.edu.pl>
13. <http://zs2pabianice.pl>
14. <http://zs3pabianice.edu.pl>
15. <https://zip.nfz.gov.pl/>
16. <http://www.sse.lodz.pl>
17. <http://www.wsiodle.lodzkie.pl>

Spis tabel i rysunków

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014 - 2020	6
Rysunek 2. Herb i flaga Powiatu Pabianickiego	10
Rysunek 3. Położenie Powiatu Pabianickiego w województwie łódzkim	12
Rysunek 4. Podział administracyjny Powiatu Pabianickiego	13
Rysunek 5. Liczba urodzeń i zgonów w latach 2006 – 2012	16
Rysunek 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2006 – 2012	17
Rysunek 7. Liczba ludności w wieku produkcyjnym w latach 2006 – 2012	17
Rysunek 8. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2006 – 2012	18
Rysunek 9. Prognoza demograficzna liczby ludności Powiatu Pabianickiego w wieku 60+/65+ w latach 2015 – 2035	18
Rysunek 10. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2006 – 2013	19
Rysunek 11. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku w 2013 roku	20
Rysunek 12. Struktura wydatków z Funduszu Pracy na realizację aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w 2013 roku	21
Rysunek 13. Liczba uczestników aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu objętych wsparciem z Funduszu Pracy w 2013 roku	21
Rysunek 14. Głaz narzutowy	30
Rysunek 15. Plan tras linii Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej	36
Rysunek 16. Pałac Enderów w Pabianicach	66
Rysunek 17. Pałac Kindlerów Wierzchowie (Gmina Ksawerów)	66
Rysunek 18. Kościół ewangelicko – augsburski pw. Św. Piotra i Św. Pawła w Pabianicach	67
Rysunek 19. Struktura wydatków budżetu Powiatu Pabianickiego na rok 2014	71
Rysunek 20. Dochody budżetu Powiatu Pabianickiego w latach 2010 – 2014 r.	71
Rysunek 21. Wydatki budżetu Powiatu Pabianickiego w latach 2010 – 2014 r.	72
Rysunek 22. Dochód na jednego mieszkańca w latach 2008 – 2014	73
Rysunek 23. Kluczowe potrzeby powiatu w obszarach leżących w jego kompetencjach (według opinii interesariuszy)	79
Rysunek 24. Misja, wizja Powiatu Pabianickiego	87
Rysunek 25. Jednostki odpowiedzialne za wdrażanie Strategii	128
Rysunek 26. Proces monitorowania Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego	129
Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych Powiatu Pabianickiego	8
Tabela 2. Liczba ludności wg płci zamieszkującej w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012	14
Tabela 3. Liczba ludności Powiatu (z podziałem na jednostki samorządu terytorialnego) w latach 2006 – 2012	15

Tabela 4. Kopalnie na terenie Powiatu Pabianickiego _____	23
Tabela 5. Wyznaczone punkty pomiarowo - kontrolne _____	26
Tabela 6. Jednolite części wód badane w latach 2010 – 2012 _____	26
Tabela 7. Lesistość Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012 _____	31
Tabela 8. Podział mieszkań zamieszkałych wg powierzchni użytkowej w 2011 roku _____	32
Tabela 9. Wykaz dróg powiatowych _____	33
Tabela 10. Wykaz jednostek administrujących siecią wodno – kanalizacyjną na terenie Powiatu _____	37
Tabela 11. Sieć wodociągowa w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012 _____	37
Tabela 12. Długość sieci wodociągowej w latach 2006 – 2013 (km) _____	38
Tabela 13. Sieć kanalizacja na terenie Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012 _____	39
Tabela 14. Długość sieci kanalizacyjnej w latach 2006 – 2012 (km) _____	40
Tabela 15. Sieć gazowa w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012 _____	40
Tabela 16. Sieć gazownicza w jednostkach samorządowych Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012 _____	41
Tabela 17. Odpady w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012 _____	42
Tabela 18. Sieć ciepłownicza w Powiecie Pabianickim w latach 2006 – 2012 _____	45
Tabela 19. Symbole klas wynikowych dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefach oceny jakości powietrza wg kryteriów dla ochrony zdrowia. _____	46
Tabela 20. Wyniki zdawalności Egzaminu Maturalnego w latach 2012 – 2013 _____	49
Tabela 21. Wyniki testów gimnazjalnych w latach 2012 – 2013 _____	50
Tabela 22. Stopień skomputeryzowania w szkołach ponadgimnazjalnych w Powiecie Pabianickim w latach 2008 – 2012 _____	51
Tabela 23. Przychodnie na terenie Powiatu Pabianickiego w latach 2006 – 2012 _____	53
Tabela 24. Poradnie POZ i Specjalistyczne na terenie Powiatu Pabianickiego w 2014 roku. _____	53
Tabela 25. Udzielone świadczenia Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie Powiatu Pabianickiego. _____	55
Tabela 26. Struktura przestępstw w Powiecie Pabianickim w latach 2011 – 2013 _____	56
Tabela 27. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Powiecie Pabianickim. _____	60
Tabela 28. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 w Powiecie Pabianickim w latach 2009 – 2012. _____	61
Tabela 29. Grunty orne w jst Powiatu Pabianickiego w 2010 roku (ha) _____	64
Tabela 30. Struktura gospodarstw rolnych w Powiecie Pabianickim _____	65
Tabela 31. Baza Noclegowa Powiatu Pabianickiego w latach 2008 – 2012 _____	69
Tabela 32. Dochody Powiatu Pabianickiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011-2014 (w %) _____	72
Tabela 33. Wydatki Powiatu Pabianickiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2011-2014 (%) _____	73

Tabela 34. Analiza SWOT Powiatu Pabianickiego.	75
Tabela 35. Monitorowane wskaźniki efektywności w obszarze celu operacyjnego	V.1
Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej	130

6.3. ZAŁĄCZNIK 1 – WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY

Nazwa planowanego zadania	Zgodność z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego	Harmonogram realizacji inwestycji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Przewidywane nakłady finansowe
Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność					
Cel I.1 Wspieranie przedsiębiorców Cel I.2 Jednolita Polityka Inwestycyjna					

Oś priorytetowa II - Transport

Cel V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej

Remont drogi powiatowej nr 3310E w miejscowości Róża, Gmina Dobroń (rekonstrukcja)				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	280 000,00
Remont chodnika na drodze powiatowej nr 3304E –ul. Orla – ul. Grota Roweckiego w Pabianicach				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	360 000,00
Remont drogi powiatowej nr 3302E ul Klonowa w Konstancynie Łódzkim				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	200 000,00
Remont drogi powiatowej nr 3304E ul. Nawrockiego w Pabianicach				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	651 000,00
Remont drogi powiatowej nr 5166E od drogi wojewódzkiej nr 710 do granic Powiatu, Gmina Lutomiersk				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	700 000,00
Budowa parkingu przy drodze powiatowej nr 4911 E przy ul. Leśnej w Dobroniu				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	160 000,00
Budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 4911E w miejscowości Piątkowisko, Gmina Pabianice				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	80 000,00
Poprawa bezpieczeństwa przy drogach powiatowych nr 4912E – ul. Sienkiewicza w Dobroniu, 3303E – ul. Szkolna w Ksawerowie i 4911E w Żytowicach, Gmina Pabianice				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	105 000,00

Remont drogi powiatowej nr 3313E Dłutów – Mierzączka, Gmina Dłutów				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	350 000,00
Budowa chodnika przy ul. 20 Stycznia w Pabianicach, Gmina Miejska Pabianice (dokumentacja)				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	30 000,00
Przebudowa drogi powiatowej nr. 3304 E – ul. Grota Roweckiego w Pabianicach na odcinku od ul. Nawrockiego do ul. Bugaj, Gmina Miejska Pabianice				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	458 000,00
Budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 4911E – ul. Wspólna w Pabianicach				Starostwo Powiatowe w Pabianicach	120 000,00

Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska

Cel IV.2 Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej
 Cel IV.3 Infrastruktura ochrony środowiska i odnawialnych źródeł energii

--	--	--	--	--	--

Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa

Cel II.1 Poszerzanie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy z uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego

Cel III.2 Polityka prorodzinna

Cel III.3 Rozwój kultury, sportu i rekreacji

Cel IV.II Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej

Cel.V.4 Informatyzacja

--	--	--	--	--	--

Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne

Cel I.1 Wspieranie przedsiębiorców
Cel I.2 Jednolita Polityka Inwestycyjna
Cel III.2. Polityka prorodzinna

--	--	--	--	--	--

Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność

Cel II.1. poszerzanie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy i popularyzacja szkolnictwa zawodowego
Cel III.2. Polityka prorodzinna

Źródło: Opracowanie własne